

ОПШТИНСКЕ НОВИНЕ

СЛУЖБЕНИ ОРГАН ОПШТИНЕ ГРАДА БЕОГРАДА

Изази двапут месечно	Београд, 1. априла 1930.	Год. XLVIII — Број 7
Годишња претплата 150.— дин. На пола године . . . 80.— дин. На три месеца . . . 45.— дин.	Уредник: Слободан Ж. Видаковић референт за штампу О. Г. Б.	Претплату слати упућницом администрацији: Таксени Одсек О. Г. Б. Југовићева улица број 1.

Слободан Ж. Видаковић,
уредник „Општинских Новина“

Значај скупштине југословенских градова у Београду

Београд је доживео још једну лепу и за-
видну културну манифестацију. У њему се
јуче састао Конгрес Савеза Југословенских
Градова.

За нас, Југословене, он нема ни две годи-
не пуног и правог живота. Али и за то кратко
време он је успео да афирмира своју апсо-
лутну потребу за опстанком и своју непобит-

Београд

Представници наших градова дошли су са
свих страна отаџбине да у својој престони-
ци одрже конгрес, једну врсту парламента
градова, широку комуналну скупштину, на
којој су у истини пали не само крупни пред-
лози, него и крупна решења!

Савез градова је установа новијега дату-

ну корисност као највиши арбитар за пита-
ња комуналне политике.

Није прави значај Савеза Југословенских
Градова у његовом информативно-статистич-
ком раду, као што му то неки погрешно при-
писују.

Ма како да је савремени статистички рад

»conditio sine qua non« за сваку административну или социјалну реформу, јер без његових индикација се не зна ни како ствари стоје ни којим путем треба ићи у решавању сплета многобројних проблема, ипак тај рад долази на друго место, место које је и по важности и по замаху другостепено.

На прво место, бар што се нас Југословена тиче, долази један други рад, који је резултат координиране акције градова и који се састоји из изградње једне јединствене југословенске душе.

же на својим раменима целу фасаду социјалног прогреса, духа и културе наше националне зграде.

Али специјално овај конгрес Савеза Југословенских Градова није значајан само по томе што ће његове начелне одлуке дати живљу иницијативу градовима за комунално-социјални рад, и што се на њему постигла потребна једнодушност у што скоријој изградњи једног широког комуналног програма са свима његових културним, хуманим и финансиским манифестацијама — него је ње-

Загреб

Савез Југословенских Градова, као и Савез Југословенских Села, на коме се данас живо ради, даће као најзначајнији резултат своје акције изградњу југословенске психе, наше националне душе, управо не њену изградњу, јер она постоји и триумфује над свима ранијим покушајима да се њене манифестације раздвоје и исцепкају, него боље рећи уметничко и вајарско оваплоћење њено!

Када се изгради једно јединствено схватање Југословенских градова на сва комунална и социјална питања која интересују градове — а оно се израђује у једном изненађујућем темпу — онда ће оно бити не само један најлепши стуб у згради јединства, не само један коринтски стуб његов, него ће представљати и оне јуначке каријатиде, које др-

гов историски значај и у томе што се поред осталог на њему дискутовало и једногласно одлучило да се образује Савез Словенских градова, градова Чехословачких, Пољских, Бугарских и Југословенских, управо да у њега ступи и наш Југословенски Савез градова. Поводом ове значајне одлуке, „Савремена Општина“, одлично уређени орган Савеза наших градова у свом броју специјално посвећеном овој идеји, у уводнику свога уредника г. Д-р Милослава Стојадиновића, лепо подвлачи значај формирања овог Свесловенског Савеза Градова:

„Крупни интереси свих Словена налажу потребу њиховог зближења, које треба да се испоји и на овој страни. Ништа природније него да та иницијатива по-

текне од градова, који су од вајкада били елеменат мира, рада и напретка.

У поратном животу свих словенских земаља градови показују напредак који је, поред непосредних користи које нам иначе пружа на привредно-социјалном и културном пољу, у исто време и највиднији знак општег напретка нашег, наше снаге и величине. Правило је да назадовање градова и градске културе значи опадање снаге друштвене организације, па ма како ова иначе изгледала. Тим по све сигурним мерилем можемо ценити величину и значај појединих епоха у развоју друштва, а оно нам је у истој мери важно и за оцену друштвеног рада и покрета у садашњости". „...У непосредном додиру са осталим словенским земљама учвршћивање се наше везе и неговати идеја солидарности словенске тако потребне за обострано одржање, културни полет и утакмицу са другим народима. У потпуно промењеним приликама после рата Словени су нешто друго, но што бејаху раније у доба политичке и националне зависности. Наше се државе данас ослањају на простране територије, на расно јако и национално становништво увек готово да стане на браник ових неприкосновених права. Оне су и напредне и моћне у њему који их ставља у положај да не презају ни од чега. И зато што је њихов положај такав у промењеном реду ствари, што је будућност уз њих, зато се о њима води рачуна као о једном моћном чиниоцу међународне политике у опште. Но како и ова сама у последње време добија једно лепо и изразито пацифистичко обележје уз све јаче међусобне наслоне и везе које стварају нову слику света, то нема оправданијег захтева од овога који се данас

истиче, да словенска солидарност треба да претходи свакој другој и тиме јаче нагласи наша национална права".

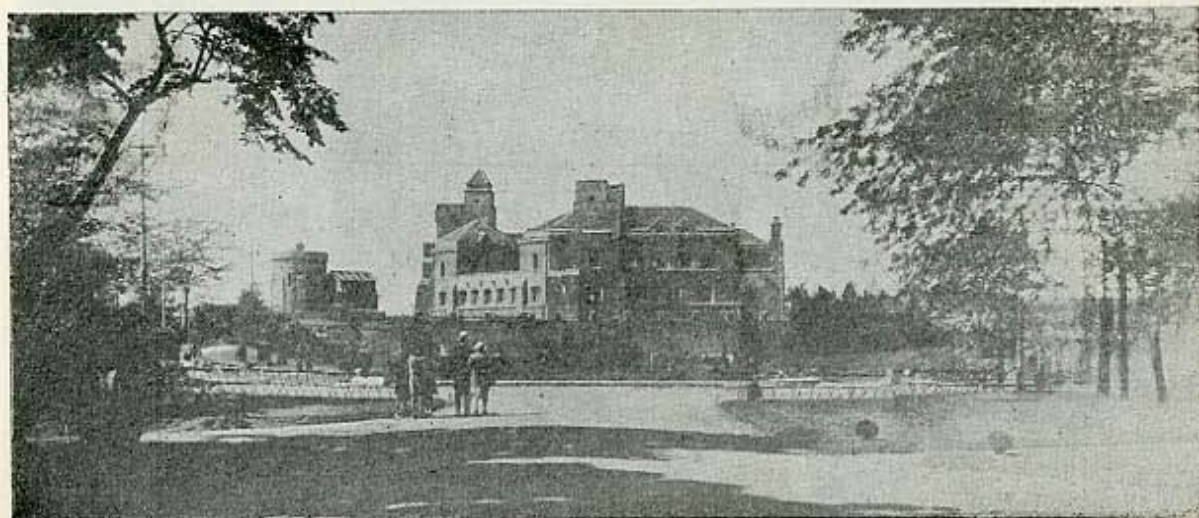
Када се са овог вишег, политичко-националног гледишта посматра рад овог Конгреса Савеза наших градова, он нам се појављује у једној дивној светлости која нам истина за сада још не може да потпуно оствести но-

Љубљана

ве путеве будућности Словенства, али ће нам ипак успешно бацити читаве снопове светлости на старе утврене стазе, напуштене новим генерацијама, остављене да по њима изникне коров наше незахвалности!

Кроз Свесловенски Савез градова у најскоријем времену пробудиће се нове и здраве оријентације словенства, преко којих ће

Београд: Стари град

се разбити вековне предрасуде, које су о својим најближим словенским суседима имали сви Словени у опште.

Да се вратимо на чисто комунални рад нашег Савеза Градова и његовог конгреса, који ће данас или сутра завршити своје плодно делање у Београду.

трпе огромно у извођењу свога најосновнијег и најминималнијег комунално-социјалног програма.

Тражити велике финансијске потпоре од грађана не само да је тешко у данима ове економске кризе, него је исто тако и неправично, јер се велики општински програми изводе за читава покољења, те није праведно

Велес

Велике се наде, уосталом сасвим оправдане, полажу и на унутрашњи, чисто стручни рад нашег Савеза Градова.

Преко стотину делегата наших градова истакло је јуче и данас у конгресној дискусији многобројна витална питања својих вароши, тражећи да се о њима не само дискутује, не само донесе одлука у принципу, него и да се егzekутивни одбор — Управа Савеза — постара за брзо реализовање њихово.

У овим данима тешке финансијске кризе, која се учинила мање више стерилном за све привредне гране и манифестације, градови

да их једно покољење финансијски сноси.

Према томе остају као једини излаз инвестициони зајмови. Ето, ти су зајмови ахилова пета сваке градске општине не само код нас, него и на страни. Свака би општина хтела да види свој град на културној висини, а ниједна нема довољно финансијске могућности за остварење свога комуналног она!

Управа Савеза Југ. Градова, према очитом расположењу свога конгреса, требала би донети начелну одлуку, којим ће се путем и где најлакше закључивати повољни, дугорочни инвестициони зајмови, и ставити себи у дуж-

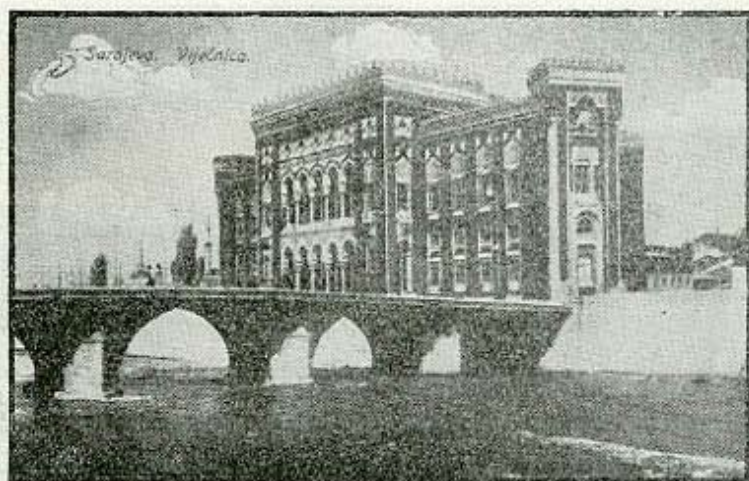

Загреб: Академички трг

ност да сондирање принципиелног терена и
цео припремни рад што пре изведе. Тек онда
долази директна акција сваке заинтересоване
градске општине. Када се једном то питање
реши на здравој основи и изради један бар
у општим потезима хомоген комунални про-

хигијенских станова за широке градске еко-
номски нејак масе.

А догле су ове крилатице само леги о-
ви, који се увек имају разбити о језиву праз-
нину општинских фондова за више комуналне
циљеве!

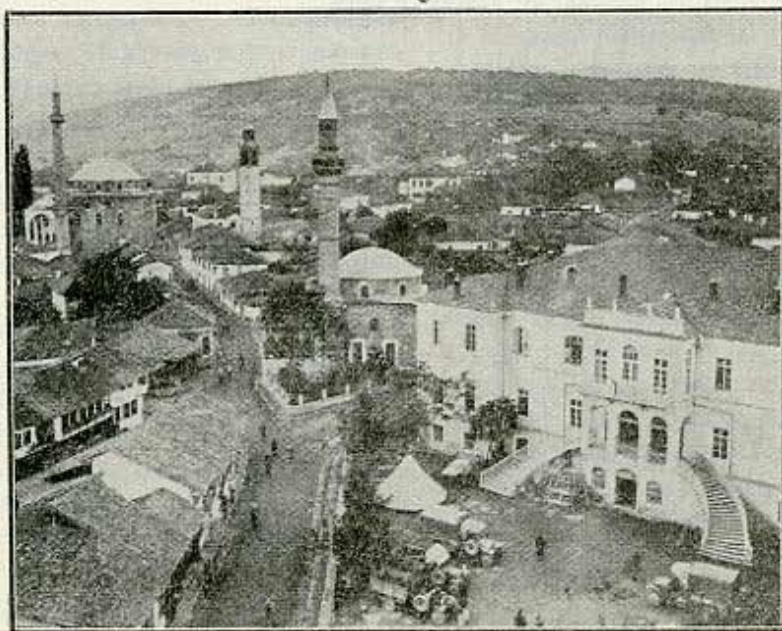

Сарајево

грам, наши ће прадови оживети, препродити
се и модернизирати у мери, коју захтева жи-
вот достојан културних људи.

Тек тада ће се моћи развити истински
рад на социјалној помоћи, систематска и снаж-
на борба противу туберкулозе, борба за сни-
жавање mortalитета; и најзад, акција за по-
дизање радничких, сиротињских, и у опште

Али да Савез Градова не би био само
једна лепа замисао и једна платонска уста-
нова без егzekутиве, потребно је да се реши
питање његовог узаконења, то јест потреба
издејствована једног закона, по коме ће се
легализовати сва акција Савеза и признати
његово највише, арбитрарно дејство у свима
комунално-социјалним акцијама. Ови закони

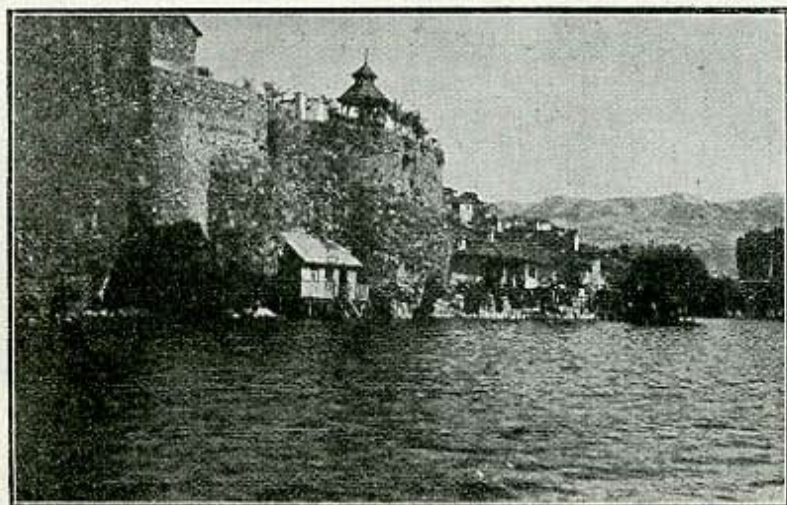

Приштина

донети су за све националне градске савезе скоро свих држава Европе. Издржавање Савеза и његовог сталног егzekутивног одбора, као и његовог Главног Пословног Секретаријата — административне секције — имало би да падне на терет свих градова, које би у сво-

градове, будући их из сада прилично снажног летаргичног сна, наркотизованог тешком финансијском кризом и недовољно израђеним комуналним програмом!

Верујући да ће конгрес Савеза Југословенских Градова по своме досадашњем раду

Охрид

је редовне буџете имали да уносе респективне суме за његово пуно и правилно функционисање. Подвлачим да не треба сметнути са ума да само узаконен Савез Градова преко своје управе и њој подређеног Пословног Секретаријата може снажно и моћно подићи наше

и одлукама бити од несумњивог историског значаја, ми га најтоплије поздрављамо, желећи представницима Југословенских Градова да у нашем лепом и гостољубивом Београду нађу и довољно инспирације и довољно разумевања за своја велика препућа!

Бранко Максимовић, архитект

Комунално-технички проблеми

III

Експроприација приватних непокретних до- бара за комуналне и јавне сврхе.

Проблем експроприације за комуналне сврхе из дана у дан тражи све одлучније своје решење. Ово питање прети да доведе у опасност не само Генерални план Београда и његово извршење, него и читаву будућност Београда и његов правилан развој. Стога сам сматрао да је потребно на овом месту подвући важност извесних чињеница, без којих се ово питање не би смело решавати, и без којих је немогућно доћи до правилног решења.

Јасно је да се почетак решења овог питања има потражити у законодавству. Београд тог законодавства нема. Чл. 8. и 9. закона о атару у ствари су само врло корисна законска овлашћења којима се генерално обухватило ово питање. Међутим, то питање тражи, како ћемо даље видети, сасвим детаљних, разрађених одредаба, тражи своје посебно законодавство.

*

За експроприације о којима је овде реч градске општине у подручју предградја Србије могле су се користити, ако им је то било потребно, једино старим „Законом о заузимању приватних добара од 15 марта 1866.“ Тај закон је, с обзиром на време у коме је стваран, веома добро схватио и поставио цео проблем и врло јасно формулисао његов задатак. Тако § 3. одређује који су случаји у којима се може приватно добро и без воље имаоца заузети:

„1. Кад се заузимање чини у цели општег државног напретка, или да се отклоне штете и зла следства која би за општине или житеље каквог места у смотрењу здравља или имања од чега про-

изилазила, или произићи могла или се чини у цели веће удобности или улепшања појединих места. Овамо долази: регулирање главних и побочних путева по унутрашњости земље, улица по варошима и варошицама, регулисање река, прокопавање канала, исушивање бара и т. д.“

Законодавац је био потпуно јасан у првој реченици тако да друга није била потребна, и служи само као илустрација и коментар првој. Иако смо данас тако далеко од 1866 године у техничком развоју градова, ипак је оним „у цели веће удобности или улепшавања“ — речено и обухваћено управо све оно што се и данас поставља као главни захтев од стране савременог урбанизма. Када знамо да у то време ни Београд још није имао регулациони план, и да о „регулирању река, прокопавању канала и исушивању бара“ тада нема ни помена, — онда ће нам бити јасно да је 30 параграфа закона од 1866 године било потпуно довољно да регулише тадања питања експроприације.

Вредно је напоменути колико је законодавац, поред напредних идеја и вођења бриге о здрављу, удобности и лепоти, ипак много водио рачуна о економији, правичности и о штедњи. Тако се у § 4. допушта да се заузимање туђег добра има чинити „само кад је крајња потреба, и то уколико је више могуће тако, да ни за приватна лица а ни за касу државну одвећ осетно не буде“. А даље се представници државних и самоуправних власти упозоравају на то да буду веома обазриви приликом одређивања места која се имају експроприсати за опште потребе, па се у истом § 4. каже да се ће „гледати најпре, да ли се у општини какво место налази, које не би лежало под зградама..... или се не би под закуп давало“.

*

Београд је, како сам горе поменуо, законом о проширењу атара од 12. X. 1929. добио извесне законске подлоге којима се регулишу основна питања о експроприацији приватних добара за комуналне сврхе. Тај закон је у ствари само један снажан темељ на коме треба даље градити, па је у закону чак изрично и споменуто да ће се остали детаљи регулисати уредбама које имају да обухвате и детаљно обраде сва она питања која су у закону само у главним потезима обележена. Једно од тих важних питања која се што пре морају регулисати или једном посебном уредбом или самом уредбом о извршењу Генералног плана, — то је питање експроприације и апроприације за комуналне сврхе, а на бази Генералног плана.

Начин на који се до сада вршила експроприација приватних добара заснивао се у главnome на слободnome уверењу и слободnome расуђивању о томе: како и у коме смислу утиче експроприација одн. апроприација на остатак земљишта, у колико сопственик тиме губи одн. добија, и у колико ће он у ближој или даљој будућности имати изгледа на повећање вредности баш услед извршене експроприације, која се већином врши ради проширења старих или просецања нових улица итд.

Нови закон о атару Општине Београдске питање експроприације за комуналне сврхе раздваја у две групе. Тако, у прву групу „неопходно потребних“ експроприација спадају она заузимања приватних имања која су потребна за канализацију, водовод и осветљење. У тим случајима експроприација се врши по кратком поступку. Разлог што је код ових радова заведен кратки поступак био је тај, да технички, сезонски и неодложни радови не би морали бити обустављани, у случају када се наиђе на приватна имања, неопходна за извршење тих радова.

Експроприације из друге групе (чл. 9.) односе се на „потребе регулације и гробља“, где се неће примењивати кратки поступак, и где „незадовољна страна има право жалбе на одлуке изабраног суда Првостепеном Суду за град Београд“, који доноси у последњој инстанцији коначну одлуку „по оцени свих околности по свом слободном убеђењу“.

Не улазећи у оцену ове поделе на две групе и начина на који су груписане, ја ћу

се задржати прво код експроприација у вези са регулацијом. Експроприација приватних имања за потребе канализације, водовода и осветљења представљају по самој природи ствари простији и одређенији проблем него што је случај са експроприацијом за регулацију. Извођење прве групе радова у главnome ће се вршити преко општинских земљишта, а у колико ће се вршити преко приватних, то ће бити у најчешћем случају везано и за регулисање улица, као што је био случај са спровођењем главног колектора кроз Булбулдерски булевар, где је требало извршити експроприацију приватних имања да би се канализациони колектор могао извести. Међутим, том приликом извршено је и просецање одн. проширење Булбулдерског булевара на томе делу.

Питање експроприације за регулацију решавано по принципу слободног убеђења како од стране проценилаца тако и од стране највише инстанције (чл. 9.), без прецизних одредаба које ће бити засноване на економско-финансиским и урбанско-техничким принципима, — излагаће се опасности да буде, иако привидно добро, де факто погрешно решавано.

Пројектована регулација често може да буде повод т.зв. „спекулацији са земљиштем“, па када до извршења експроприације дође, може се наићи на вештачки створене, несразмерно високе цене, које су скочиле искључиво с обзиром на будуће пројектовано уређење тога краја.

Комисија која буде процењивала има ли места накнади, и ако има у колико, за експроприацију земљиште, у првом реду морала би да води рачуна о томе какве промене и у коме обиму настају код приватног имања тиме што ће се извршити експроприација.

Вратимо се баш на случај са експроприацијом за колектор у Булбулдерском булевару. Доскора су сва земљишта од Кнез Милетине до Гробљанске ул. па и даље, у котлини самог потока, била искоришћавана, са малим изузетком, као „баштоване“ од којих је и до сада остало нешто трага. Рентабилност таквог земљишта, које је могло бити чак и врло рационално искоришћавано, ипак не може издржати упоређење са рентабилитетом једног грађевинског плаца на булевару ширине 35 метара.

Ја нисам улазио у детаље саме експроприације, нити ми је намера да овде говорим о начину на који је она извршена. Интересантно је овде само то, што се тај пример може узети као типичан за многе друге. Као што смо горе поменули, после експроприације потребног земљишта за колектор уједно је просечен и булевар. Изгледи на калдрмисање улице наједном су се рапидно повећали (управо они су дотле били равни нули) јер су претходни радови: експроприација и подземни радови, извршени. Код таквог стања ствари, дојучерање земљиште које је доносило годишње једва неколико динара по кв. м. или је лежало сасвим бесплодно, данас ће вредети трипут, сутра пет пута, а кад се изгради калдрма десет пута више него што је пре експроприације вредело. (Мора се правити увек разлика између *стварне вредности*, која се најбоље и најправилније оцењује према рентабилитету њеном, и вредности одн. цене коју би желео да постигне њен сопственик). Овде је сасвим јасно да за такво повећање вредности нису по среди случајне овећне околности, него су томе непосредни и једини узрок *реалне, видљиве чињенице* које су опет захтевале исто тако *реалне инвестиције*.

У градовима Сједињених држава Америке овај проблем решен је на сасвим комерцијалној бази. Сопственицима оних имања, чија ће се вредност несумњиво увећати после извршене експроприације, а затим осталих радова на уређењу града, — таквим сопственицима не само да се неће плаћати никакви оштета, него ће још они подлежати једном специјалном опорезивању на то повећање вредности земљишта или већ изведених објеката, у корист општинске касе. Овом специјалном опорезивању подлеже у градовима С.Д.А. не само она имања која су непосредно добила извршењем извесних комуналних радова, т. ј. не само она имања која излазе на нову улицу, или поред којих ће се провести нова саобраћајна линија, — него ће, пропорционално, бити оптерећени тим специјалним прирезом сва она околна имања, која ће, мање или више, ипак имати користи, непосредне или посредне, од извршених комуналних техничких радова. Акциони радиус једне такве зоне побољшаних економских, здравствених и др. услова, који су изазивали нова специјална оптерећења сопственика, достигао је до близу једног километра.

Енглези су својим законодавством о експроприацији били у озома нешто блажи, али су још увек радикалнији од осталих европских држава, где се често појединци не сметано користе комуналним радовима, извлаче од њих често огромних користи, а заједници, преко које су дошли до тих користи, не враћају ни стоти део од њих у виду комуналних дажбина. Енглески »system of betterment« састоји се у томе што се сопственици имања поред којих су извршени извесни технички комунални радови, обавезују да процењени део повећања вредности исплате чим дођу у могућност да реализују ту повећану вредност, било продајом имања, било којим другим путем. Овај начин третирања повећања вредности приватних имања не само да је блажи него је и правилнији. Јер, ма како било очигледно да је једно имање добило у вредности извршењем извесних комунално-техничких радова, сопственик може доћи у један веома тежак и безизлазан положај ако он упоредо са тим побољшањем економских и здравствених услова није стварно повећао рентабилитет свога имања, а притом му се ипак повећавају општинске дажбине „на име повећане вредности имања“.

Према енглеском „систему побољшања“ искључено је да сопственик буде оптерећен већим дажбинама без обзира на то да ли су му се приходи увећали после извршења радова, али је исто тако искључено изигравање закона било на који начин. Ако је нпр. имање пре извршења радова вредело 100.000 динара, а после извршења радова, у неизмењеном стању, продато за 200.000 динара, онда ће бити сасвим правично и на своме месту да се то повећање вредности имања са 100.000 динара третира као „повећање које је настало искључиво услед извршења комуналних радова“ — па ће бити сасвим правично применити ту енглески »system of betterment«.

IV

Значај комасације и трансформације приватних имања за грађевинску политику Београда.

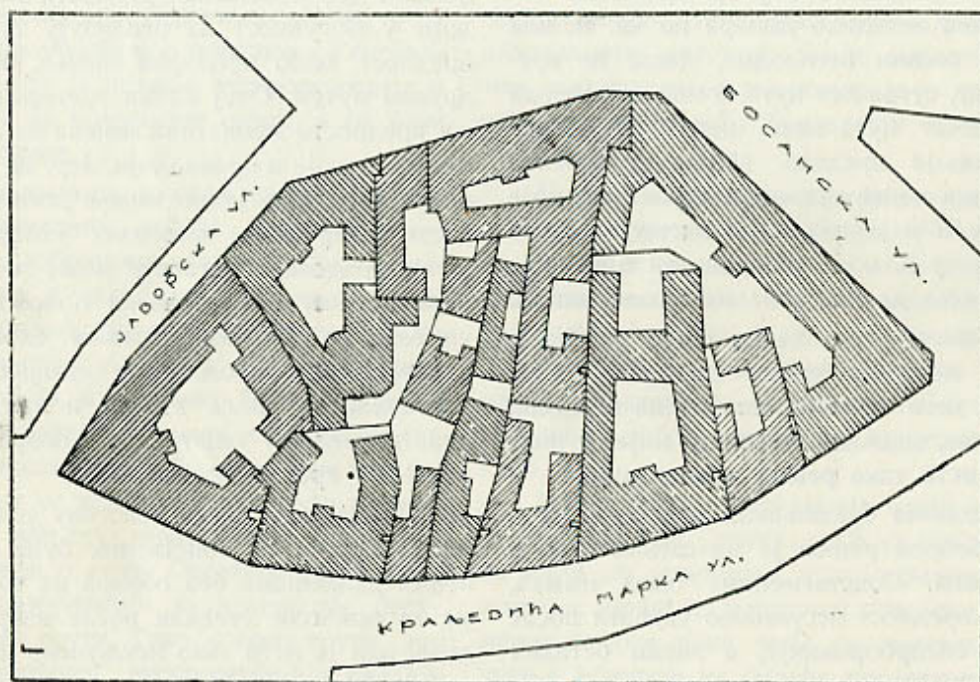
Проблем експроприације приватних имања немогуће је, у већини случајева, раздвојити од проблема комасације и трансформације приватних имања, почевши од појединих варошких блокова па до великих слободних површина у предграђима па и у чисто пољопривредним зонама. Догод не будемо имали јас-

них и добро простудираних законодавних одредаба по овом питању ми ћемо у најважнијим комуналним питањима морати ићи на трашке.

Београдска општина је одувек била у несрећном положају да није поседовала у своје атару ону квадратуру земљишта коју би требало да је имала. Ако је то било тешко и немогуће у самом граду, требало је у своје време куповати велике комплексе земљишта ван града, који су као њиве и пољопривредна добра, могли бити купљени за ванредно по-

међутим сада је неозбиљно и без вредности вајкати се што то није учињено. Не вреди упирати погледе у градске општине на страни и у нашој земљи које поседују по 50% од укупне површине свога атара, те су у могућности да сасвим слободно, неvezано остварују грандиозне идеје широког замаха, јер нису спутане ситним, личним интересима појединаца, који често немају ни најмању количину осећања ни разумевања за ствари од општег значаја.

Међутим нешто се мора учинити на сани-

Сл. 1. — Један блок на савској падини. Слика представља вероватне могућности како ће се поједини плацеви у будућности изградити ако парцеле задрже и даље своје садање облике и ако будући Грађевински Закон буде допуштао досадањи систем изграђивања са исецканим двориштима и светларницима и зградама из дворишта.

вољну цену. Познато је да су се у почетку овог столећа куповала имања на Топчидерском брду по 50 пара кв. метар, иако је већ тада Топчидерско брдо уживало глас као летњиковца Београда. Да је Београдска општина у своје време куповала привредна добра у своје атару, и опет их давала под закуп за исте сврхе, Београд би данас имао много друкчију ситуацију и много лепше перспективе. Ако би Општина морала да чини велике компромисе и одступања од својих принципа у самоме граду, који је сав издељен међу ситне сопственике, она би имала суверену моћ ван града, све до границе свога атара, па и преко њега.

рању данашњег стања у овоме погледу. Београд мора добити и Генерални план у правом смислу те речи и потребне законодавне мере које ће регулисати сва та тешка и мутна питања.

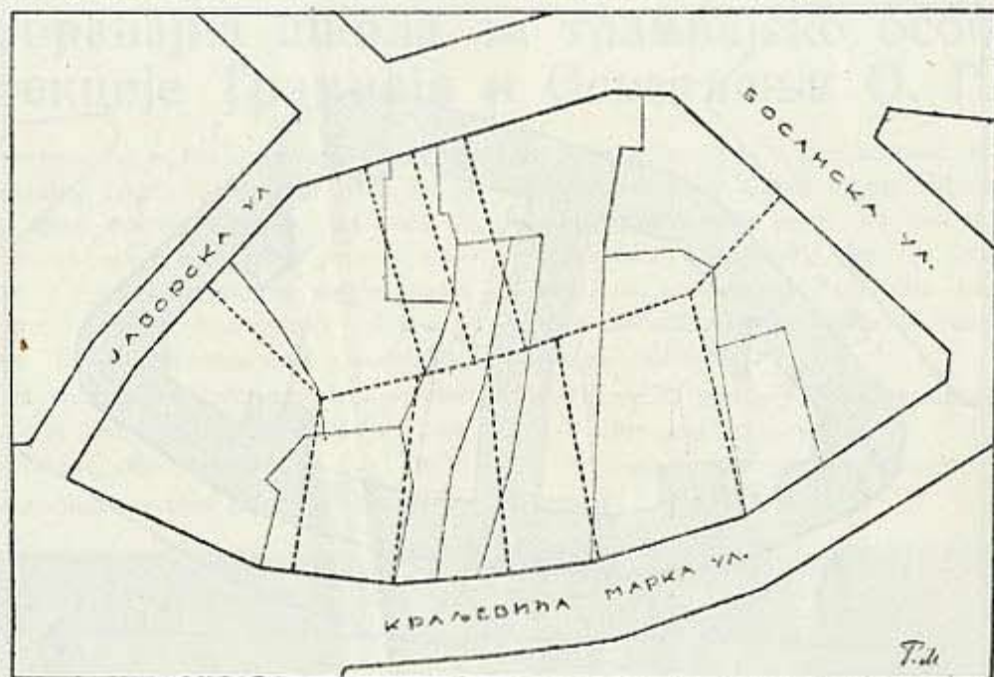
Уредбом о Генералном плану морају се обухватити сва она питања која су у директној или индиректној вези са његовим остварењем и са правилним грађевинским развојем Београда. Једно од веома важних, можда првих, питања која се том уредбом морају регулисати јесте проблем здруживања, комасације приватних имања, а затим њихове најрационалније поновне раздео, на начин како то буде захтевао Генерални план и уред-

ба о његовом извршењу. Када питање комасације и трансформације приватних имања буде регулисано законским путем, тада се питања општег значаја, која имају бити решавана онако како то захтевају интереси читавог Београда, његове боље будућности, — неће више решавати онако како то појединци захтевају и како је њима у интересу, без обзира што ће на таква решења падати проклетство будућних генерација.

Колико је посао на пројектовању и спровођењу у дело једног генералног плана тиме

јединих имања, њихово изграђивање по систему вила трајаће десетинама година, па ће крај свега тога остати много неизграђених површина али тако распарчаних и разбацаних тамо и овамо у виду малих вртова пред зградама и између зграда, од којих неће имати користи ни становништво, ни сами сопственици.

Келнска општина је узела да прорачуна какав би се финансијски ефекат добио за сопственике, па према томе какве се могућности пружају општини, када би се предвиђена зона

Сл. 2. — Могућност добијања релативно правилних парцела са приближно истом површином, на којима ће се добити много правилнија решења будућних зграда.

упроштен, олакшан, најбоље ће се видети из примера који ћу овде навести. Реч је о великим радовима на пошумљавању и паркирању Келна, о „политици зелених површина“, како је Немци називају.

Председник келнске општине, др. Аденауер, дошао је на једну веома оригиналну идеју како да се Келну обезбеди довољно зелених површина. Мисао је била ова:

Према генералном плану Келна један опроман ареал слободног земљишта имао је бити изграђен по систему вила. Приликом парцелисања приватних имања, сопственици су, према тадашњем закону имали уступати општини 35% од укупног земљишта бесплатно за спровођење улица и за опште потребе. Изглед на будућност били су ови: продаја по-

за виле изменила у зону са ивичним изграђивањем (Randbebauung). Резултат испитивања био је следећи:

Тиме, што се зона за виле претвара у зону са вишестратним ивичним изграђивањем, сопственицима се пружа могућност бољег искоришћења земљишта. Уличне баште (Vorgarten), и баште између зграда које се углавном рђаво одржавају, и које услед своје разбацаности и испарчаности заиста не представљају у хигијенском погледу скоро никакву вредност, када се скупе у једну целину значеће врло много.

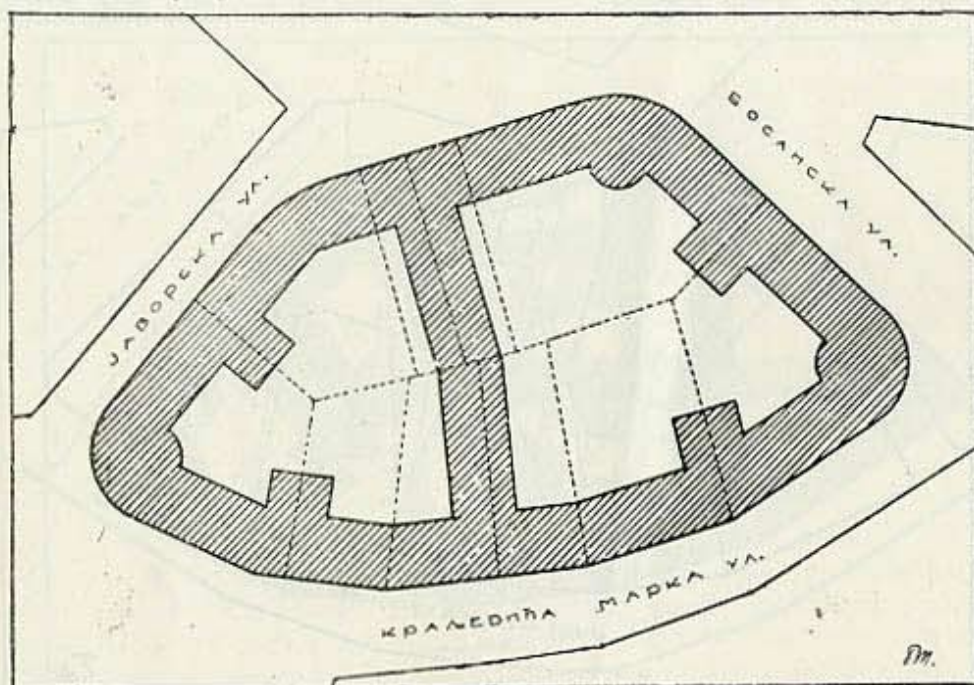
Даље се рачуном доказало да ће се претварањем зоне за виле у зону са вишестратним (у хигијенском погледу апсолутно еквивалентним) начином грађења, могућност иско-

ришћења и рентабилитет толико повећати, да општина том изменом стиче пуно право да повиси проценат земљишта који су сопственици дужни да уступе општини бесплатно. Тако је рачун показао да ће општина моћи оправдано да захтева да јој сопственици бесплатно уступају место дотадањих 35%, читавих 50% од укупне површине нерегулисаног земљишта као накнаду за то што се то земљиште претвара у грађевинске блокове већег рентабилитета него што би га иначе имало.

И не само то. Рачун је показао да се у-

у најтежим данима које је преживљавала Немачка, добила снагу закона. Треба притом имати на уму да Келн ни тада није био оскудан у зеленилу и да већ данас има 16,5 милиона кв. метара зеленила, или 22,5 кв. м. на становника, што се за један већи град може сматрати као веома повољно (минимум који се захтева је 10 кв. м.) А по новом програму, Келн ће имати за коју годину 43 милиона кв. метара зелених површина.

Из свега овога и сувише је јасно од којег је значаја за будућност Келна било

Сл. 3. — Али тек законским прописом о начину изградње и о здруженим двориштима, која пружају боље хигијенске услове него улица, може горњи блок бити на овај начин изграђен. Посебно је питање који је начин изграђивања за власника zgodнији и рентабилнији, али је сасвим јасно који је начин потребнији хигијени Београда.

след тог повећања искоришћења земљишта и услед тога што ће се појединцима одузети уличне баште који би имали неговати сами, — да ће се услед тога моћи паркирати и уредити велике зелене површине на рачун свих сопственика имања, од којих ће стварно бити свима и свакоме неоцењених користи.

Ова заиста велика и гениална замисао није наишла ни на чији отпор, па је још 1919,

здруживања не само приватних имања него и приватних вртова. Рад који је имала да обави келнска општина био је тежак и компликован, и захтевао је много обазривости. Требало је радити тако да свакоме буде јасно да ништа не губи, него да само добија.

Данас је то јасно свакоме грађанину напредног града Келна.

(Наставиће се)

Инж. А. М. Дојчиновић,
шеф саобраћаја О. Г. Б.

Саобраћајна школа за трамвајско особље Дирекције Трамваја и Осветлења О. Г. Б.

Једно питање од великог значаја по трамвајски саобраћај града Београда, решено је недавно на врло повољан начин, од кога се добри резултати већ показују на раду у саобраћају, као и у квалитативном побољшању, спреми и способности целокупног трамвајског особља. То је успостављење Саобраћајне Школе за трамвајско особље, која је увиђавношћу Суда а на предлог Дирекције Трамваја и Осветлења, образована при Д. Т. и О.

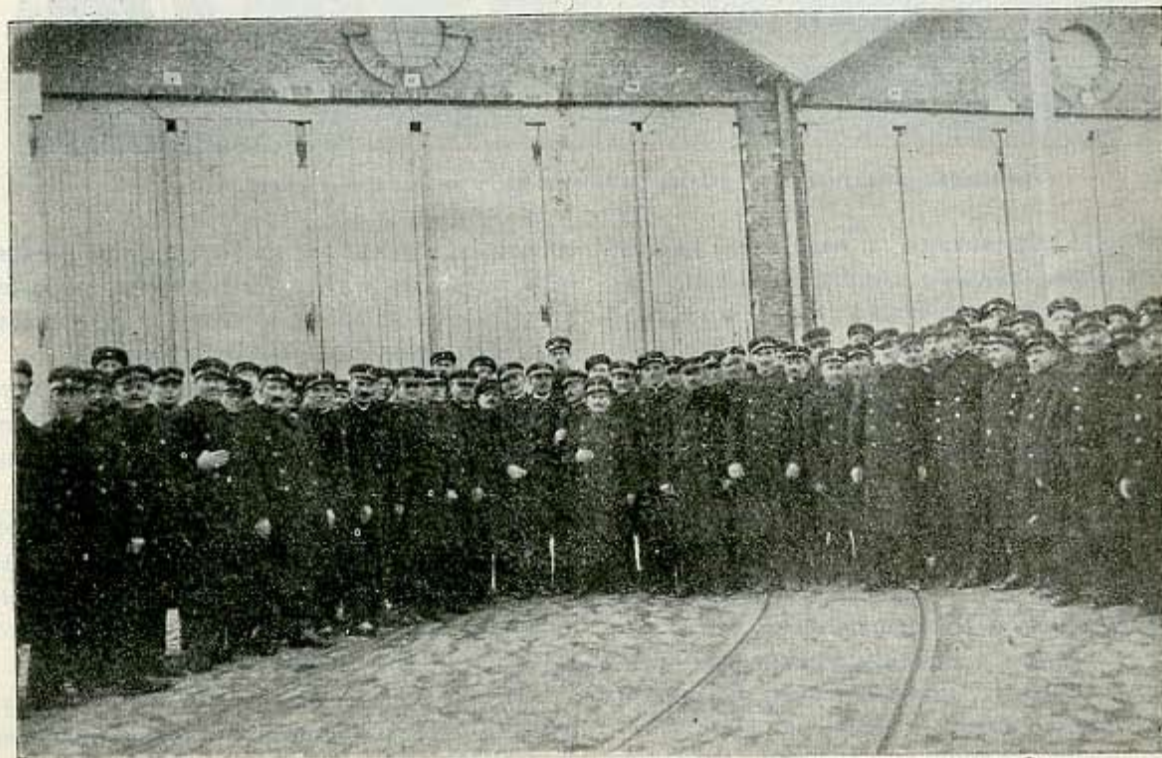
Крајем прошле године био је отворен са-

мо 3-месечни курс а ове године исти је претворен у сталну Саобраћајну Школу, са обавезним похађањем исте за све службенике трамвајског саобраћаја, јер се утврдило, да је особље за непуну 3 месеца рада, веома много добило, како у спреми тако и у васпитноме погледу.

Програм школе обухвата следеће тачке:

I. Правила службе;

II. Опште образовање и васпитање службеника;

Трамвајско особље Општине Града Београда пред Саобраћајном Школом

III. Упознавање свих електромеханичких и осталих делова моторних кола и усавршавање у руковању са истим.

IV. Вожња и дужности кочничара на истој, у односу на сигурност саобраћаја.

„Правила Службе” обухватају све прописе и дужности саобраћајног особља за време службе као и ван исте у слободним часовима.

и похвалу. Од њиховог савесног рада и лепог опхођења вишеће користи и они и Дирекција, а публика како наша тако и иностранство, осетиће једну угодност и пријатност више.

Упознавање електромеханичких и осталих делова трамваја усавршава возара—кочничара у његовоме знању не само као обичног

Трамвајски кондуктери, у новим униформама, у ишчекивању смене.

„Опште образовање” и васпитање има за циљ да службеницима допуни знање из писмености, рачуна, као и из историје и географије наших земаља; поред овога обраћа се нарочита пажња службеницима на лепо понашање и опхођење са публиком, још како то доликује саобраћајном особљу једног модерног и уређеног града. Ово је несумњиво једна од најосетљивијих тачака наших службеника, како у односу на њихов карактер и схватање, тако исто и у односу на и сувише бујни темперамент наше публике. Ипак лаганим и разумним сталним упућивањем старешина, особље је, може се рећи, у великом броју схватило своју дужност и према установи и према публици, и у многоме показало бољитак и напредак, што им служи на част

возара, већ донекле и као мајстора механичара, који бар у главним потезима мора знати функције апарата, кочница и др. механизма моторних кола, којима рукује.

„Вожња” и дужности кочничара на истој, имају циљ да службеника усаврше у сигурној вожњи при разним препрекама и евентуалитетима у саобраћају.

Предавање из горе поменутих предмета по тачкама 1 и 2, држи инж. Александар Дојчиновић, шеф саобраћаја, а по тачкама 3 и 4 инж. Никола Ока, шеф Депо-а и техн. надзорник Матеја Крашевић.

Поред горњих предавања и упута, службеницима се одржавају и стална предавања из хигијене, од стране вредног и заузимљивог лекара Д. Т. и О. г. др. Ј. Тасића и његовог

помоћника г. др. С. Тошића, који нарочиту пажњу обраћају на здравствено стање и способност саобраћајца.

Колико је ово важно по сигурност и правилан рад саобраћаја, не треба истичати, јер је јасно свакоме.

Трамзајски саобраћај наше престонице повећава се тако рећи сваким даном. Али поред повећања нама је циљ да га сваким даном и побољшамо и у погледу брзине и сигурно-

сти и угодности вожње.

То побољшање несумњиво да ће бити осетно само онда, када извршиоци т. ј. сви службеници—саобраћајци заједно са својим старешинским кадром буду били на висини свога позива.

Овом школом, по угледу на сличне установе у иностранству, ми се надамо постићи за сада и у прво време многе добре резултате, а у скорој будућности и потпуне.

Питање исхране Београда

Београд све више постаје велико, концентрисано насеље. Пораст Београда доноси сам собом и нове проблеме, који се постављају на његову комуналну политику. Уточиште свих тих проблема налази се у основном захтеву за свестрано унапређење и подизање града, за стварање што повољнијих услова за привредни, социјални и културни напредак. Једно од основних питања јесте, несумњиво, питање исхране. У вези с тим ми ћемо у овом напису додирнути неколико проблема, који се односе на алиментирање београдског становништва потребним количинама животних намирница.

1. У начину снабдевања београдског становништва потребним животним намирницама нема потребне организације. То се види из тога што се снабдевеност појединих пијаца стално мења; што цене варирају не у току месеца, недеље или дана, већ и у току сата; даље, што се варијација цена врло често врши само на једној пијаци и т. д. За ове појаве меродавне су чињенице одакле Београд добија животне намирнице и како се врши њихово пласирање међу потрошачима. Београд се снабдева из околине, из земље и из иностранства. Пласирање међу потрошачима врши се преко посредника, и без контролних органа. Због свега тога понуда и тражња се никада не могу довести у сагласност; ако је понуда већа од тражње, нарочито код животних намирница које могу дуже трајати, онда је посреднички апарат, благодарећи својој примитивној организацији, смањује аутоматски и на тај начин доводи је на степен тражње, а често и испод ње. Благодарећи томе, што се при давањем стању пијаца и снабдевања може врло лако да изврши, успева се да се цене и вештачки одржавају на већој висини. Безброј је таквих манипулација, које су могуће у неорганизованом систему снабдевања, који је, у извесним приликама, нарочито у доба сезоне за поједине артикле, толико моћан да искључује сваку међусобну утакмицу међу посредницима, који су у таквим ситуацијама суверени господари над потрошачким светом.

Тако у општим контурама изгледа физиономија наше београдске пијаце преко које се врши снабдевање целокупне потрошње једног великог, концентрисаног насеља у коме је око стопину важних и већих индустријских предузећа са више од десет хиљада радника. Све то условљава нерегуларно и скупо снабдевање. А концентрисана насеља у којима преовлађује средњи и сиромашни свет имају основни социјално-економски и културни интерес баш у чињеници, да се снабдевање животним намирницама врши регуларно и што јефтиније. То важи нарочито за основне животне намирнице, као што су: хлеб, месо и поврће. А изгледа да баш код ових намирница влада највећи недостатак, управо овај примитивни облик концентрисања и расподеле добара. До тог сазнања је дошла и Београдска Општина што се види из њеног настојања да покрене и реши, како се најбоље може, питање снабдевања животним намирницама Београда.

2. Ако је живот јефтинији расте и стандард живота. Осећа се јаче културно струјање, јер се и за те потребе може да одвоји извесна сума; побољшавају се здравствене прилике, јер се, пре свега, омогућује исхрана у довољним количинама и т. д. Једном речи подиже се степен народног благостања. Скуп живот доноси обротно. И ако та скупоћа пређе границу просечног могућег прихода у становито време, онда наступа редукција не само у културним и духовним потребама, већ и у самој исхрани. Обзиром на данашње стање општих економско-социјалних прилика ми се налазимо у овој друпој ситуацији. То се видно може опазити и у Београду. И баш зато треба да буде један од основних задатака наше комуналне политике да живот у Београду, у границама могуће рационалне организације снабдевања у данашње доба, учини што јефтинијим. То се може постићи једино ако се обезбеди провођење организације снабдевања животним намирницама под контролом јавног старања т. ј. комуналне политике. Пре неколико дана у „Трговинском Гласнику“ дис-

кутовало се хлебно питање. Повод за ову дискусiju дале су високе цене хлеба, које стоје у несразмери са знатно палом ценом пшенице. О проблему хлеба ћемо посебно говорити, само овде истичемо факт несразмере цена основног артикла. Цене се једноставно регулишу према интересима произвођача — пекара. Исти случај имамо и код поврћа и код меса. У овим двема групама артикла који могу дуже трајати не показују цену, која би резултирала из понуде и тражње. Релативно добро формирана цена може се запазити само код артикала подложних брзом квару. Код првих цена се формира онако како по нађу за сходно посреднички интереси. Да наведемо конкретан пример из кретања цена (по 15. дневном извештају који се обрађује у статистичком одсеку београдске Општине). На београдској пијаци за 18 врста поврћа узетих по један килограм збир цена се овако кретао: 15. јуна 134 дин.; 1. јула 67.57 дин.; 15. јула 70 дин.; 1. августа 51.67 дин.; 15. августа 58.43 дин.; 1. септембра 62.83 дин.; 15. септембра 67.30 дин.; 1. октобра 65.09 дин. Шта опажамо у овом прегледу? До 15. јуна цене су врло високе, јер долази у обзир само поврће које се набавља из иностранства. Од 1. јула, међутим, па све до 1. октобра цене се одржавају на приближно једној висини, изузев августа месеца. Дакле, за три месеца летње сезоне имамо готово исте цене поврћа што је доказ неорганизованости снабдевања из чега проистиче да се цене највећим делом формирају у оној висини како то посредничкој трговини конвенира. Код девет врста меса и месних производа узетих по један килограм у збиру цена добијамо овако кретање: 15. јуна 240.50 дин.; 1. јула 238 дин.; 15. јула 245 дин.; 1. августа 246 дин.; 15. августа 245.50 дин.; 1. септембра 244.50 дин.; 15. септембра 244.50 дин.; 1. октобра 241.50 дин. Код меса и месних производа видимо да у периоду од 3½ месеца цене остају готово непромењене. Разлике, које се појављују, минималне су.

Из овога се види да је снабдевање Београђана животним намирницама скупо. Овакав систем снабдевања, у коме приватна иницијатива посредничког елемента, обзиром на ограниченост и прегледност тржишта, као и на моменат да се животне намирнице морају прво набавити, игра видну улогу у одређивању цена, садржи у себи све узроке скупоте живота.

3. Проблем хлеба заслужује да се о њему посебно каже нешто више. Хлеб је основни елемент исхране и мора се набавити без обзира на висину цене. Правило је да хлеб никада не изгледа скуп па и кад се појави очита несразмера између цене хлеба и цене пшенице. Тако је када се цена хлеба посматра у односу на јединицу. Али није тако када се посматра целокупна потрошња хлеба у једном граду. Узмимо на пример да Београд троши

150.000 кг. хлеба дневно. Нека свако кило хлеба појевитиња само за 0.20 дин. Месечно ова се цифра пење на 900.000 дин. Ова цифра показује нам сву важност хлебног питања, јер се ова сума аутоматски репатрира за набавку других намирница и задовољење осталих потреба чиме се појачава и побољшава исхрана.

Код нас је истакнута чињеница да су цене хлеба у несразмери према цени пшенице. То је факат који стално постоји. Узроци томе налазе се у систему производње. Код нас, на име, постоје две фабрике хлеба и око 480 малих пекарница. Производња код обе фабрике износи до 20.000 кг. хлеба дневно. Све остало отпада на мале пекарнице. Ако узмемо да сваки становник у Београду потроши дневно по килограм хлеба, што је свакако претерано, онда излази да на сваку пекарницу отпада дневна производња од неких 400 кг. хлеба. И ово је мало, према режији толиког броја ситних пекара, а камо ли да је та производња још мања. А она и јесте мања. И несразмера цене хлеба према цени пшенице није само случај код нас у престоници. Иста појава запажена је прошле године и у Букурешту. И тамо се за разлог овој појави наводи прекомеран број ситних пекарских радњи. Са овако минијатурном производњом наши ситни пекари свакако не могу изићи на крај. То и они сами признају. Једини начин да свој нерационални рад рекомпензирају остаје им, према томе, у одржавању високих цена хлеба.

У оваквој ситуацији не налази се само наш Београд. Године 1911. у Паризу је било 3050 пекарница. Дакле, једна пекарница на 900 становника или на 200 до 300 домова. Просечна продаја, дакле, за ове пекарнице није износила више дневно него 400—500 килограма. У сличној ситуацији налазили су се раније сви велики градови.

Како је решен проблем у другим градовима? Има више начина на који је решавано питање рационалне производње хлеба па, према томе, и јевтиније. Мале и нерационалне пекарнице негде су замениле кооперативне пекаре. У другим градовима су основане велике фабрике хлеба, које су трошкове продукције свеле на најнижу меру. У неким опет градовима општина сама отворила је модерне фабрике хлеба, које је негде везивала чак и за своје сопствене млинове. Баш ових дана о истом се питању расправља у Атини. Пре кратког времена у Атини је одржана конференција између председника владе г. Венизелоса, министра унутрашњих дела г. Агриноулоса и директора полиције за тржишта г. Дасиоса. На овој конференцији истакнута је потреба да се оснује једна модерна механичка радионица за хлеб, која би дневно производила 20—25.000 ока хлеба за централну тржницу у Атини. Затим би се имале основати друге, мање пекарнице за поједине крајеве гра

да, у којима би се дневно производило до 3.000 ока хлеба.

Нешто се од овога мора учинити и код нас. Мора се из простог разлога што ефекат скупље хлеба, као што смо видели, посматран у односу на целокупну потрошњу једног великог града, као што је Београд, није мали и није безначајан. Напротив, он је врло велики. По нашем мишљењу, наши пекари би требали да увиде своју тешку и безизлазну ситуацију. Са својим несавременим и скупим инсталацијама они су немоћни да се боре противу прогреса и техничког напретка. То је илузија којој у данашње доба нема места. Онај ко не жели пропасти тај се мора помоћи. И наши се пекари могу помоћи удружујући своје ситне капитале и замењујући десетине својих пекарница модерним фабрикама хлеба са дневним капацитетом од 5.000—10.000 кг. хлеба. Чинимо ову сугестију у интересу и пекара и потрошача. Тако би пекари дошли

у положај да брашно набављају за готово и по берзанским ценама, а не на кредит и знатно скупље.

4. Рационализација је данас продрла не само у све гране привредне радности, већ и у начине управљања, у сва делања људског бића, у организацију свих елемената који сачињавају живот, рад и напредак. Данас је све у знаку рационализације. Рационалан рад и рационална организација постали су жива потреба културног човечанства — без чега се не може замислити напредак. У духу ове највеће пароле двадесетог века мора се и код нас приступити систематском рационализирању ако се не жели да се још заостане у погледу културног и социјалног напретка. У комуналној политици Београда прво се има извршити рационализација система снабдевања животним намирницама. То је безусловна потреба. Мора се обезбедити систем у интересу производње и потрошње.

Д-р Боривоје Градојевић
специјалиста за Ортопедију

Туберкулоза костију и зглобова

Туберкулоза је на жалост Београдска болест. Данас и ланци знају да је Београд до пре десет година био једна од најтуберкулознијих вароши на свету. И поред све живе акције општине, државе и приватних на сузбијању туберкулозе, ипак је Београд далеко од стања које би се у том погледу могло назвати бар и задовољајућим.

Међутим, док се данас са релативно прилично успеха сузбија плућна туберкулоза, дотле се после рата у Београду све више множе тешки случајеви туберкулозе костију и зглобова.

У ранијим својим бројевима „Општинске Новине“ су донеле читав низ чланака о сузбијању туберкулозе, специјално плућне, која је и најмногобројнија и социјално најопаснија. Између осталих у „Општинским Новинама“ су изашле студије о борби противу туберкулозе у Београду од гл. Др. Миодрага Врачевића, Др. Дим. Коњевића, Др. М. Јовановића — Батута, Слободана Ж. Видаковића и т. д.

У овом броју „Општинске Новине“ доносе поучно-информативни напис о туберкулози костију и зглобова од Др. Боривоја Градојевића, једног од наших неоспорно врло истакнутих младих научника и специјалиста за ортопедију. Напомињемо да се г. Др. Градојевић својим досадашњим радом у Београду нарочито истакао у борби противу туберкулозе костију и зглобова.

Обично се појам туберкулозе везује за плућну туберкулозу, али је она у ствари болест целокупног организма и свако место на

телу може оболети од туберкулозе. После плућне туберкулозе као врло честа туберкулозна оболења долазе ова коштана туберкулозна оболења. Процес се јавља у средњим деловима костију или у крајњим деловима костију, који су саставни део зглобова. Према томе се разликује чисто обољење костију и обољење зглобова.

Од костију најчешће оболевају код деце кости прстију, на руци, шаке, подлактице и обољење кичмених пршљенова „коништак“ како га наш народ зове, често је како код деце, тако и код одраслих. Оно је једно од најопаснијих оболења ове врсте, јер може довести до грбавости и до одузетости ногу, ако се правилно и на време не лечи. Но и остала оболења костију могу бити опасна по живот услед секундарне инфекције проваљених хладних абсцеса. Стога ова сва оболења треба још одмах у почетку правилно лечити, како би се ове евентуалне компликације избегле.

Од зглобова најчешће оболевају кук и колено, па онда скочни зглоб, лакат, раме и ручје. Стварање хладних абсцеса код њих је исто тако често и проваљивање истих доводи до дуготрајних фистула, које годинама могу да гноје. Ове фистуле везују унутрашњост зглоба са спољним светом и јесу стална опасност, да се зглоб накнадно инфицира и другим патогеним бактеријама, што доводи до високих температура и представља опасност по живот.

Болест почиње обично у дубини костију и постепено се шири ка површини, да најзад пробије или у меко ткиво око зглоба или у сам зглоб, ако је у близини зглоба. Фунгозно

ткиво, сирасте масе или чист гној постепено чине себи пут кроз кост и мека ткива и процес постепено хвата маха све више и више. На месту обољења убрзо се појави оток и повишена локална температура, док спонтани бол може знатно, да им претходи. Временом се на отоку примећује флукуација, што означава присуство гноја у отоку. За оток је карактеристично, да је беличасте боје, те у науци и носи име белог отока (тумор албус). Но после дужег времена на месту флукуације кожа почне, да се тањи и постепено поцрвени, док се најзад не провали. Том приликом изиру велика количина гноја и додир је кроз овај отвор стално точи гној, па се временом створи фистула. Болови су за време трајања процеса врло јаки, како спонтани, тако и они на додир. Температура обично није висока, али код извесних форми може бити и доста висока.

Само обољење почиње постепено, тако да се тачно време почетка не може одредити у већини случајева. Често обољење наступа после каквог удара, пада или сличне трауме. Болесник осећа испрва мање, па после све јаче болове. Најзад услед болова употреба оболелог екстремитета постаје немогућа.

Лечење се састоји из побољшавања општег стања организма и из локалног лечења на месту обољења. Прво се постиже јаком храном, чистим ваздухом и сунчањем, а друго имобилизацијом оболелог зглоба, гипсаним завојима и другим средствима. Да би се побољшање општег стања што боље извело, болесници се концентришу у специјалним болницама на обали морској или у шумовитим брдима високим око хиљаду метара. Ми имамо сличне болнице у Краљевини на обали морској и у Тополиници у Словеначкој у четинарској шуми.

На обали морској врши се хелиомаринска терапија. Болесници се сунчају на јаком приморском сунцу и дановојно удишу чист приморски ваздух.

Тип ове болнице изразито је формиран у Француској развитком Приморске болнице у Берк-плажу на обали Ламанша. Ову болницу је основала царица Евгенија, жена Наполеона III и поред ове болнице, која је данас једна од највећих болница ове врсте на свету, подигла се читава варош болница и санаторијума за лечење туберкулозе костију,

тако да Берк-плаж представља највећи центар за лечење ових болести у Француској. Идуће године одржаће се у Берк-плажу интернационални конгрес за Таласотерапију. На дневном реду биће лечење туберкулозног обољења жука.

Берк-плаж је удаљен на три сата возом од Париза, јужно од Калеа. Од Берк-плажа до Булон-сир-мера пружа се плажа дугачка 12 километара. Овде су плима и осека врло велики и за време осеке море се повуче за један до два километра. Обалу сачињавају велике наслаге песка, које се зову дине. Ваздух је стално у покрету услед ветрова, који непрестано мењају правац.

Берк-плаж је варош чисто болесничка од туберкулозе костију и зими броји око десет хиљада становника, али се преко лета тај број поине на око четрдесет хиљада за време сезоне. Већина сталних становника је запослена у многобројним болницама и санаторијумима, или су бар у каквој вези са њима. Улице су пуне болесника, који се већеном возе у својим специјалним колима. Ова су кола неоспорно занимљиви специјалитет Берк-плажа и удешена су тако, да се болесник унесе у њих са задње стране лежећи на својој гутијери (ниској дрвеној постели), а дизалице једног, обично мирног коња држи сам у рукама и помоћу огледала више своје главе види цео пут испред себе. Када се помисли, да ови болесници морају остати врло дуго времена имобилисани, — лежећи на својим гутијерама, — онда се лако може увидети велика корист, коју болесници имају од ових кола. Са њима они могу вршити врло дуге шетње крај морске обале и по оближњим шумама, што олакшава болесницима дуго лежање и уклања досаду, а држи болесника дуго времена на чистом ваздуху.

На самој обали морској налази се огромна Приморска болница са хиљаду кревета за децу и на другом крају вароши њена помоћна болница са пет стотина кревета за одрасле. Шеф ове велике болнице је велики пријатељ нашег народа г. Д-р Етијен Сорел, који је већ двапут долазио код нас у Београд ради држања предавања о овим болестима.

Болница има велике павиљоне у којима су смештени у великим салама болесници, обично по 20 у једној сали. Преко дана болесници се износе заједно са својим кревети-

ма на простране веранде окренуте сунцу, где се сунчају и гледају на море. Већина болесника је у типсаним завојима.

У овој болници могу се лечити само деца и грађани Париске општине, јер је она и својина те општине. Нарочите комисије прегледају и прикупљају болесну децу у Паризу и сваког месеца по једанпут долази партија деце, обично око 30 њих, тако прикупљене, у ову Приморску општинску болницу, где их прво смештају у засебан павиљон ради одржања карантина за месец дана. Овим се жели

Потпуно изнурени и слаби болесници за кратко време добију по неколико кила тежине услед необично јаког апетита, који се овде врло јако развије. Овај јак утицај на апетит и опште јачање тела објашњава се на тај начин, што болесници удишу са ваздухом разна испарења, која наступају за време осеке, када се море повуче за читавих два километра и морском водом натопљени песак испарава. Поред овога непрестано мењање правца ветрова, који стално дувају, ствара врло живу атмосферу, која исто тако добро утиче на болесни-

Д-р Сорел и његови асистенти

избећи преношење дечијих болести, које са разних страна прикупљена деца лако могу собом донети, а које међу толиким бројем болесне деце лако добију облик епидемија. За време карантина деца се испитују, радиографишу и лече као и обично. После издржаног карантина, деца се преносе у сталне сале где остају до пулног исцељења.

По закону о народном здрављу свака општина у Француској дужна је лечити о своме трошку своје сиромашне, од туберкулозе коштију оболеле грађане. С тога у Берк-плажу има много сличних болница које припадају разним општинама у Француској. Поред тога се стално подижу све нове и нове. Али приватна иницијатива није изостала иза ове општинске и ми видимо многобројне велике и лепе санаторијуме и пансионе који су сви подешени за лечење болесника од ових болести.

Оволико грађење болница у Берк-плажу има се приписати необично добром дејству ове климе на лечење кошчане туберкулозе.

ке кошчане туберкулозе. Болесницима са плућном туберкулозом уопште је забрањен боравак у Берк-плажу, пошто је ова клима за њих врло штетна.

Двапут годишње у Приморској болници г. Д-р Сорел држи курс Париског Медицинског Факултета за лекаре и медицинаре, који траје петнаест дана. На овај курс долазе лекари из целог света, да чују најновије начине лечења кошчане туберкулозе у Француској. Многобројни болесници, који се овде лече омогућавају стицање великог искуства, које се научно обрађено на овим курсевима чује.

Београд исто тако има много случајева обољења од туберкулозе коштију; нарочито се број оболелих после рата почео нагло да умножава. Зато би било потребно да и Београдска општина у догледној будућности предузме мере за подизање сличне болнице. Велика удаљеност мора од Београда онемогућује по-

дизање ове болнице на морској обали, али би се оваква болница могла подићи и негде у близини Београда, где има лепе шуме на висини.

Туберкулоза костију представља велико друштвено зло. Она најчешће погађа децу у рашћењу и ствара од њих често богаље за цео век, ако се правилно не лече. Већина грбавца и чопавих потиће од ових болести. Много-

бројни одрасли исто тако често обољевају од туберкулозе костију. Дуготрајност ових болести исцрпљује материјално врло брзо сваког болесника и дужност би била општине, да се што више заузме и помогне овим болесницима, подизањем специјалне болнице за ове болести. У овој би акцији општину могла да помогне и држава, а можда би се одазвала и приватна хуманост којим легатом.

Београд са здравственог гледишта почетком овога века

(Студија — јавно предавање, одржано у сали Вел. Школе 29. фебруара 1904.)

(Наставак)

II.

ГДЕ ЈЕ УЗРОК ТОМЕ?

Кад смо се већ уверили о томе, да је здравље београдских грађана врло неповољно, сасвим је природно, да се запитамо, мора ли то доиста тако бити? Је ли то у природи самог географског или топографског положаја наше вароши, или има томе и других каквих узрока? Где су управо ти узроци, и шта би се могло учинити, да се то жалосно стање бар у неколико поправи?

На та питања није лако овако исцрпно одговор дати — а нарочито не у кратком и јавном предавању као што је ово. Али ћу ја ипак покушати, да пред вас изнесем бар главне погледе своје на та питања, и оне чињенице, које су опште, и свакоме разумљиве.

Пре свега смем одмах рећи, да наше **географске и климатске прилике** нису здрављу неповољне, као што неки мисле. Истина је, да је велики део вароши Београда изложен Северу, („Мацарцу“), а још већи честим дуготрајним и јаким југоисточним ветровима (кошава и исток, западни („Савац“) и јужни доносе кишу, мора се и то истаћи, да нам је лето врло топло (средња топлота месеца јула преко 22° Ц.), средња максимум преко 35° а зима врло строга (средња топлота месеца јануара — 0,7° средњи минимум преко — 12°*) да нам је пролеће махом кишовито и ветровито а кратко; да су мене — баш и у дневној температури доста јаке и преке; да у самој вароши и најближој околини њеној има баре, мочвари и плавних места. (Венеција, Макиш, илундациони терен на левој обали Саве и Дунава сремска и банатска низија) зато нас по

гдекада и настука грозница (маларија) јако дави: али све то још није тако пресудно, да би на здравствено стање Београђана могло тако утицати. Поред свих тих неприлика не би се смело рећи, да је географски и топографски положај Београда незгодан и здрављу неповољан. Шта више та околност, што Београд није заклоњен од приступа светлости и свежа ваздуха, него је насељен на малој узвишици; што та узвишица има такве нагибе и падове, да се метеорска вода (кишница и снежница) с њих ласно и брзо цеди, па у исти мах и варошку нечистоћу спира, те с две падине у две моћне реке одводи; што су те две реке zgodни природни одводници и каналске варошке нечистоће, а издашне водене површине за испарење за влажење ваздуха и издашни резервоари воде за прање и купање: могло би се баш противно тврдити. По томе и по другим погодбама, које се тичу самога положаја, смело би се с правом рећи, да би Београд могао бити не само лепа, живописна и пријатна, него и здрава варош.

И по **густини насељености** могао би Београд бити сасвим здраво место. Са својих 12 квадратних километра површине; са својих 5692 омањих кућа с двориштима и вртovima; са својих 75.000 становника представља Београд средњу, али **пространу** насеобину људску, у којој би се могло угодније живети и боље телесно напредовати, него на селу, а још боље, него у врви и тескоби светских престоница и других варошких колоса са огромним кућама, уским улицама, тескобним и мрачним двориштима без вртова, у којима живе милионе народа — као што су н. пр. Лондон, Њујорк, Париз, Берлин, Беч и Петроград.

На 1 квадратни километар долази:

у Београду	6250 становника
у Бреслави	11765 „
у Берлину	36746 „

*) Вароши са великим просторима троше опет више на одржавање каадрме, чистоте, осветлења воде и т. д.

На 1 становника долази варошке површине:

у Паризу	25 м ²
у Берлину	30 „
у Риму	30 „
у Копенхагену	45 „
у Лондону	65 „
у Дрезди	95 „
у Амстердаму	95 „
у Хамбургу	109 „
у Бечу	109 „
у Минхену	154 „
у Београду	160 „

На једну кућу долази становника:

у Београду	13.4
у Шарлотенбургу	47.6
у Берлину	46.5
у Бреслави	38.8

Према томе Београд је тако насељен, да би сваки његов становник могао имати довољно и сунца и ваздуха, и простора за своје потребе; и паркова за шетњу и уживање.

За здравље Београда је од великог значаја и то, што су ту становници већином најотменији и најодабранији грађани целе земље; што се у њега стекла толика интелигенција која треба да цени здравље; што је ту велики део најимућнијих трговаца и прометника, индустријалаца и занатлија; што су ту највиши представници и свих других струка људскога рада и училица. Ако би, дакле, икоје место у Србији по квалитету својих становника могло бити здраво и очувано, то би могао и требао да буде Београд. Једина је невоља у томе, што се у Београд у исти мах следе и многа сиротиња из целе земље, а још већа, што се у њега стиче сав друштвени олош из унутрашњости, па — на жалост — још више: друштвени талог са стране!

Здравствене прилике у Београду могле би повољније бити — већ и с тога, што баш Београд од свих места у Србији располаже с највећим бројем санитетског особља (лекара, апотекара, бабица, нудиља и тд.) и санитетских установа, а сем тога још и другим средствима за чување здравља и лечење болести. Београд данас има 80 лекара — не рачунајући у њих и лекарске помоћнике — а то је од прилике број, који сразмерно одговара броју других европских престоница (1 лекар на 1000 становника). Према том броју у Београду долази 1 лекар на 930 становника, а у унутрашњости просечно стиже једва 1 лекар на 12.000 становника. Другим речима: — док јадан селак у својој невољи — све ако и може платити — добави једног лекара, дотле би их Београђанин могао имати 12 на расположењу. Сем тога раде у Београду 15 апотека, 5 дрогерја и довољан број бабица. Велика је помоћ за грађане и то, што у Београду постоје и две бесплатне амбулаторије — једна у Државној Болници, а друга у Санитетском Одељењу саме Општине. Најпоследње не смемо заборавити

ни то, да сама општина на разне санитетске потребе (на општинске лекаре и бабице, на завод за дезинфекцију и дезинфекторе, на мају за каламљење, на лечење сиротиње, на упутнице за бесплатна купатила и бање, на чишћење јуџника и улица и т. д.) годишње троши око 125.000 динара. Ни у оскудици у санитетском особљу и санитетским установама или средствима не можемо, дакле, наћи довољно узрока појави, што су здравствене прилике у Београду тако неповољне.

Па где је онда прави извор том злу?

Да вам изнесем само неколико примера, па ћете га јамачно ласно и сами наћи.

Не могу овом приликом опширније говорити о штети по здравље и напредак, што их и садашњим становницима и будућим нараштајима наноси јавна и тајна *проституција* у Београду, али не смем ту невољу ни сасвим ћутке прећи. Ако је никако не споменем, могло би се помислити, да та опасност управо и не постоји, ил да није спомена вредна, а нисам рад, да дам повода таквом уверењу у нашем грађанству. Та она се баш код нас толико изопачила, толико осилила и на све стране растопила, да јој више ни строге мере санитетске полиције не могу на пут стати. Прекорачила је већ и домаћи праг и зашла у породичку светињу... И ја мислим, да се нећу преварити ако речем, да је она многоме младост у цвету отровала; — да је многи брак или сасвим разорила, или без деце оставила... Ваља знати, да је за $\frac{2}{3}$ бракова без деце муж кривац.

Али и да нема те невоље, наш је подмладак у многоме назадан и зато, што су Београђани почели напуштати онај лепи стари обичај, да се при ступању у брак најпре гледа на телесно и душевно здравље брачника и међусобом повољне размере у годинама, па тек онда на друге прилике и погодбе (имање, друштвени положај итд.). Зато ћете код нас по гдекада и у најбољим породицама видети, да шкрофуљав или туберкулозан момак узме шкрофуљаву, туберкулозну девојку — ако је мизантроп... Још чешће се дешава, да је једно болесно, а друго здраво... а најчешће да су неприлики по годинама. Нарочито се касно жене материјално осигурали, не зависни мушкарци „из бољег друштва“, па онда остају или сасвим без деце или изроде слабуљаву децу да их још недораслу и неупућену иза себе оставе. Оскуднији људи падају опет у сасвим противну погрешку. Махом се пре жене, него што би себи и својој породици створили могућност за опстанак и напредак... па су им онда „деца крива, што су жива“... Јадна та деца или рано умру, или су још из рана детињства гладна и гола, напуштена и напуштена по улицама као мангупчад скитају... те телесно и морално пропадају.

И у домаћем, породичном животу наших

грађана има још много навика и обичаја, који су или увек биле очите заблуде, или су нам некада ваљали, али су сада са променама приликама штетни постали. Међу њима је много и таквих, који се осетно свете њихову здрављу. Нарочито се то може рећи за негу деце, породиља и болесника. Боље и имућније породице преше у томе махом из претерана страха; сиротињу невоља притисне, те постане равнодушна, неосетљива и немарна... а и код једних и код других преовлађује готово увек онај источњачки, наслеђени фатализам и она наша позната несавладљива вера и празновера у неке ван природне факторе... Не би човек веровао, али ће вам то сваки лекар потврдити, да има још и данас много и најбољих и најотменијих београдских породица, где влада уверење, да „нема смрти без суђена дана“... или које ће иза леђа свог домаћег лекара запитати за савет још и коју баку, или позвати, па баш и послушати каквог ординарног шарлатана, који ће их преварити и оглобити. Погрешно је у нашим навикама и то, што и мушки и женски претерују у кави, а мушкарци још и у дувану.*)

И са животним намирницама нисмо као што би ваљало. Хлеб је, истина, добар и јевтин, и месо је много јевтиније, него по другим престоницама, али су све друге животне потребе тако ретке или таког квалитета, да је у Београду борба за рационалну исхрану постала већ много тежа. Имућнији део грађанства то слабије осећа — шта више: у томе понекад баш и претерује — нарочито у празницама и с децом, — а за све друго становништво је то осетно. Чиновничке породице осредњег стања — па баш и с децом „не налазе рачуна“ да код куће готове, него ложињу „носити из кошта“ (из механе) и јести „из порција“, „са пања“... или из симицијнице и т. д. а сиротиња се још лошије храни. Боља тражи ашчијнице, прчварнице и хлебарнице или купује шкембиће... а убога задовољава се са хлебом и луком и са неготовљеном, сировом пресном храном. Лети се нарочито троше зелени краставци, црвени патлиџани и бостан, а лук се не само као зачин присмаче, него баш једе као храна. Свуд се много троше зачини — особито паприка и бибер — а механције и ашчије претерују у томе у намери, да им гости што више ожедне и попију, или да јаким мирисом или укусом зачина сакрију смрад или одвратан укус укварене и убајаћене хране. Све што је боље, то се извози, а београдској пијаци остаје махом сам

шкарт. У месарицама се крчи већином мршава говеђина од изнурених музара, а од живине троши се оно што извозници не могу на страни да протуре. Па ни говеђину не може срећна кућа да има као што би ваљало, ма да је плати. Све што је боље искрчме месари на велико — хотелима, механама, богаташима, а муштеријама од килограма или пола килограма, којих је највише, дају мршину, шуздру и кост... Прођите „Великом Пијацом“ и погледајте, како су изложене намирнице — баш и оне, које се и не готове, него одмах с пијале на трпезу износе (сир, путер, сухо месо, воће и т. д.). Све је отворено и незастрто... све изложено сунцу, прашици, мувама; све се рукама вади и хвата; свако прсте забада, свако куша и враћа... По вароши се разноси у нечистим колима и судовима оплављено, водњикаво, мешано, растресено, већ прокисло, по гдекада баш и заражено млеко и плаћа се по 30 пара дина и лети и зими — дакле скупље него у Бечу, а ко би хтео павлака („добрста“), свежег масла или „путера“, мора га из Земуна набављати. На пијаци и по пиљарницама продаје се зелено, увело, труло и кварно воће, рђав бостан, ужежена сланина, гагричава пастрма, отрован сир, ускисело, судовно и прављено пиће, сумњива лимунада, боца, сапел из нечистих судова и т. д. ... а већ како је с чиствоном јела, пића и судова по механама, ашчијницама, ђевапџијницама, прчварницама, симицијницама и т. д. знаћете јамачно и сами. Ако не знате, можете се о томе сваки час уверити — већ по ројевима мува, које тамо благују. А прву радост деце с пролећа — дивне наше шумске јагоде — разносе по Београду само којекакве скитнице — циганке, неопранице — у прљавим зембилићима или котарчицама, покривеним још прљавијим крпелима... Где је тако, онда наравно, не може бити речи о доброј и здравој храни, ма свега било и на претек.

Највећа је невоља у Београду са **становама**. Прођите Теразијама и пребројте оне мале и ниске „двокатнице“ старог кова са 2—3 прозорчића фронтe и кровом непосредно над прозорима, па се запитајте, може ли у њима бити простора са прописаном висином; са довољно светлости и ваздуха? У споредним улицама је још више таквих и горих зграда, а има их и као земуница, да једва изнад земље вине. Видите, истина, доста и лепих, модерних и укусно зиданих кућа, таман подесних за једну породицу, али су већином са сутеренима. У тим сутеренима са мрачним, заглашним и влажним подземним просторима, смештена је обично кухиња, трпезарија и соба за млађе. Али у тим просторима проведе и домаћница — ако је савесна — по цело пре подне или се по неколико пута силази и пење... Понекад се — нарочито зими — у сутерен склањају и ситнија деца да чисте и „намештене“ собе не кваре, и да

*) Год. 1900 просечна потрошња дувана у Србији износила је 341 гр. годишње на сваког становника без разлике, а у Београду 1386 гр. Све и ако се мора узети, да велики део тога дувана потроше странци, који кроз Београд пролазе, па онда ђаци и војници, ипак разлика не би могла бити тако огромна, да се у Београду доиста не пуши више него у унутрашњости.

„посетама не сметају“. За госте и посете резервирани су најлепши простори у кући. Али се ретко кад и отварају — гдекада само о слави. — Простори, где се стално живи и ноћ проводи махом су по мрачним, мртвим буџама зграде. Где и има деце собе махом је тако смештена, да у њу сунце не долази и да се врло ретко проветрава.

Тако је код имућнијих, а за породице осредња стања и сиротињу прилике за становање још су неповољније. Питајте само мањег чиновника, колики део својих прихода даје за стан, и шта има за тај новац?! Плата му је, рецимо, месечно 200 динара — а то није мало; по одбитку пореза и приреза остаје му највише 160 динара, а за два сопчета — као две плуваонице — и злеуду кухињцу, што их са породицом од 4—5 чланова мора имати, плаћа најмање по 50 до 60 динара месечне кирије — дакле трећину целокупне своје зараде. А кад само на стан изда трећину својих целокупних прихода, шта му онда остаје за храну, одело, огрев, школовање и друге потребе живота са 3—4 деце?! Како ће онда разумно да располаже не би ли се у равнотежи одржао, кад је већ давно утврђено, да породица сме само $\frac{1}{3}$ својих прихода на стан издати, ако мисли да и друге своје потребе правилно подмирује!.. Заиђите по дугачким двориштима богатих кајмараша и загледајте у оне страћаре са оним злогласним „становима за сиротињу“ („соба кујна; соба кујна“), па ћете видети с једне стране праву беду и невољу... а с друге опет ужасну трговину са сиротињским јединим капиталом — са здрављем. Тескоба, мрак, влага, запара, тежак смрдан ваздух, неред, крајња запуштеност... а њих се по осморо стисли око какве лимане пећи — међу њима по гдекада и по који тежак болесник од туберкулозе... И за те отровне пећнице, за те гробнице плаћа најхуља сиротиња (праље, шваље, ситне занатлије, послужитељи) највећим београдским богаташима од својих крвавих ноката по 15 до 20 ди-

нара месечно.¹⁾ Питајте самце радника и помоћника наших највећих трговаца, индустријалаца, занатлија и прометника, у каквим просторијама раде, где ноћивају, каква им је постела, и имају ли бар згоде и прилике, да се честито умију, очисте и оснаже... да купатило и не спомњемо. Питајте то исто слуге и ступкиње, одације и келнере, па најпосле и оне бедне створове, што се зову „ћаци за посљуживање“, где леже и како ноћи проводе... па ћете одмах наћи одговора на питање, зашто су подаци о телесном и моралном здрављу Београда тако неповољни. Заиђите по хотелима, механама и преноћиштима; разгледајте мало пажљивије „гостинске собе“, избројте постеле, одредите — ма од ока — ширину, дужину и висину тих простора, погледајте у постељске хаљине, на патос, у орманче крај постеле, у кухињу, у нужник... па ћете се одмах уверити, да је и то један од оних узрока, због којих се туберкулоза и друге болести у Београду тако страшно шире. А ко је само једном био у каквом београдском склопшћу и преноћишту за сељаке, таљигаше, тастераше и друге домаће бескућнике, тај се јамачно неће чудити, ако кажем, да су то јазбине из којих пороци, злочини и болести куљају...

¹⁾ Како раде племенити људи, показаше вам овај пример.

Године 1812. ступајући као сиромашан момак у једну трговачку радњу у Савезним Америчким Државама, замери се млади Пибоди да ће — ако се обогати — своју тековину посветити — сиротињи. Педесет година касније беше Пибоди богат човек. Оставио је само у Америци 60 милиона динара на добротворне циљеве, па се онда преселио у Лондон, где 1869. године и умре, оставив 15 милиона динара на радничке станове — управо на грађење нарочитих радничких кућа. Од тога новца сазидано је на 18 места 4550 радничких станова, у којима имају довољно простора 18.000 душа. Станови се издају јевтино, а од прихода те кирије зидају непрестано нови.

(Наставиће се)

Косара Миловановић—Видаковић, новинар

Установа, која је подигла и очувала хиљаде београдске деце

Општински завод за стерилизацију млека за одојчад прославља 25 година свога успешног рада

Снага и моћ једне нације је на првом месту у здравом подмлатку. Културно човечанство ставило је данас све силе свога генија у службу очувања детета, тог носиоца будућег друштва. Прошла су она времена када је 80% новорођенчади неминовно умирало још у првој години свога живота, а од бедног остатка више од половине је уносило у будући свој живот све недостатке рано напљеченог корена: анемију, лимфе, прве зачетке туберкулозе, изгладнелост организма и т. д. Свест данашњице, потпомогнута снагом науке успела је да медицинску и социјалну заштиту детета подигне на један завидан ниво!

Али овај благородни осмех науке није још запрејао децу балканског поднебља; јер док је у Шведској, Данској, и Енглеској смртност одојчета сведена на минимум физиолошког ниво-а, дотле је код нас проценат смртности детета остао више него узнемирујући. Један од главних разлога томе су неоспорно врло тешке хигијенско-здравствене као и економске прилике, које владају данас у Београду, нарочито на периферији његовој, регрутованој и ствараној из бујица паланачке сиротиње и пролетаризованог села.

Тај очај београдске периферије и онемогућује пун и брз успех социјално-хигијенске акције општинског санитета, који и на том пољу неоспорно дела, дајући свакога дана све више и више резултата. Јер, не може се прећи без похвале преко изразитих резултата дечијих диспансера, саветовалишта, дечије кли-

нике и осталих београдских општинских и приватних дечијих установа, где се срећемо са одушевљено предузимљивим и пожртвованим радом г.г. Д-р Амброшића, Д-р М. Вајс, Д-р Гариње-а, Д-р Богдановића, и осталих не мање вредних њихових сарадника. Али, морам опет подвучи факат да су сви њихови напори по својој квантитативној снази и даље немоћни да се боре противу огромне немани, која оснажена економском и социјалном немаштином широких маса београдске периферије, свакодневно баца стотине и стотине нејаче и анемичне деце разним болештинама у загрљај!

Можда би само једна колективна акција свију нас, и приватних и званичних, једна организована и вишемесечна акција за спас наше деце могла да да дубљих и трајнијих резултата.

*

После овог кратког и у основним цртама илустрованог стања и животних прилика нашег детета, ја ћу се овога пута задржати само на једној београдокој дечијој установи, на општинском заводу за стерилизацију млека за одојчад, који ових дана прославља двадесетпетогодишњицу свога опстанка. Још пре три године ја сам као сарадник београдских „Новости“ написала једну малу студију о значају стерилизованог млека по животе одојчади, као и о примерном раду ове старе београдске установе, којој имају да захвале за своје животе низ генерација наших грађана.

Подвлачим да је значај ових установа непроцењив; можда разум и најкултурнијег човека не може да довољно свосети њихову вредност, јер изгледа да само ми мајке можемо у пуној мери осетити сво богатство и благодет оваквих установа...

Нужношћу неправедних економских односа у данашњем друштвеном поретку, груба борба за опстанак извела је из домова хиљаде и хиљаде жена, и натерала их да се боре раме уз раме са својим мужевима или друговима.

Многе од тих жена, које своју умну или мануелну снагу стављају свакодневно на пијаци, оставиле су код кућа своја деца у колевци, да у прчевитом плачу чекају овоју радом исцрпљену мајку, која треба да им да хране и да од те стабљике подигне стабло, човека, који ће моћи да достојно поднесе самар животне борбе!

Да би колико толико био ублажен бол мајке, која је своје чедо оставила гладно, и да би се спасло и успешно одгајило хиљаде и десетине хиљада деце, чије мајке не могу да их хране материнском храном — друштво је дошло на идеју да стерилизује кравље млеко и да га хигијенски даје свој оној деци, чије су мајке запослене, болесне или сувише исцрпљене животном борбом да би могле имати хране и за своју децу.

Код нас је овај завод за стерилизацију млека, завод чија је социјална важност првенствене природе, основан још пре 25 година. Без веће помоћи државе и друштва, он се сам популарисао, задирући све дубље у широке слојеве Београђана, у све његове класе, нарочито чиновничку, занатлиску и радничку.

Жељни да упознамо нашу читалачку публику са благодетним радом овог завода, обишли смо га и детаљно прегледали.

Мала сниска и оријенталски старинска зграда у улици Краљице Наталије, она зам, када је гледате споља, улива тешко неповерење. Али свега тога брзо нестане чим ступите у њене прве просторије, где наиђете на ред, предусретљивост и апсолутну хигијенску чистоћу.

— Овај општински завод за стерилизацију млека основан је још 1905 године, по угле-

ду на диспансере „Кап Млека“, који су се у то време почели показивати врло корисни у Француској. — почиње до најмањих детаља да ми прича предусретљиви г. Петар Минић, технички организатор завода, који је цео свој живот посветио овом заводу заједно са својом госпођом. Наш завод по оснивању био је први на Балкану, а сто петнаести на свету. Њега су основали тадањи шеф општинског санитета г. Д-р Милорад Гођевац уз сарадњу г. Д-р Драг. Живадиновића. Заводу је био циљ да се морталитет одојчади сузбије помоћу добре исхране стерилизованим млеком и хигијенски препарираном исхраном у опште.

Још се у првим годинама по оснивању почео осећати његов благотворни утицај. Стерилизовану млеко, а затим млаћеница — једна од најлековитијих храна за одојчад — произвођена у нашем заводу, спасле су од смрти велики број одојчади. Зато је завод бивао из дана у дан све популарнији!

— Па зар се тако значајан посао вршио годинама и деценијама у овом кућерку, зиданом још у времену Милошевом? упитала сам чика Минића, и са неприкривеним болом погледала око себе, у бедни сутерен једне већ одавна дотрајале страћаре.

— Вршио се овде, на жалост и орамоту нашу! одговорио ми је резигнирано стари пријатељ наше деце. Овако неопходна, хумана и ретко корисна установа остављена је кроз дуги низ година на овом истом бедном месту, и с истим бројем особља, онаква каква је била у почетку, мада се развијањем Београда и променама у целокупном социјалном животу требала да развије и прошири и ова установа.

— Хоће ли општина сад предузети што год, да се та очита неправда једном изглади?!

— Већ су предузели! Интересантно је да је први претседник престоничке општине који је лично обишао ову установу био баш Г. Милош Савчић. Он је одмах видео да једна од најпотребнијих друштвених установа врши своју функцију под врло тешким околностима: у једној старој згради, без довољно светлости, у одајама које никад нису ни биле намењене пословима ове врсте! повлачи г. Минић. Г. Савчићевом иницијативом, управа Општине београдске је пре месец дана решила да још ове године на своме празном земљишту испод досадашњег завода

и на фронту Ломине улице подигне модерно уређену зграду, у којој ће бити Завод за стерилизацију млека, дечји диспансер, саветовалиште за одојчад и матере и психотехнички институт за децу! Зградаћу ће се приступити ако бог да још овог лета! заврши своју мисао чика Минић и насмеши се једним срећним осмејком.

— Има ли Београд сад још коју установу ове врсте?!

рилизацију. У друга два одељења стерилизовано млеко се сипа у мале флашице, херметички затвара и издаје грађанима.

Хигијенски услови како при стерилизацији млека, тако и при сипању у флашице су потпуно заступљени.

Млеко се спрема у тридесет разних категорија јачина, према старости и снази детета, а под сталним је надзором и упућивама лекара — стручњака!

Рад у заводу за стерилизацију млека

— Данас Београд има неколико оваквих усанова као француску „Кап млека“, Дечије обданиште и др. али је овај завод још увек задржао симпатије широких маса Београђана! завршио ми је чика Минић своја излагања.

У истој овој трошној згради, где је завод за стерилизацију млека, смештен је и Централни општински диспансер и Саветовалиште за одојчад и матере, са кварц-лампом и осталим помоћним средствима.

Овом приликом обишла сам само онај део завода у коме се спрема стерилизовано млеко, а у једном од идућих чланака описашу рад не мање важног диспансера за одојчад.

Целокупне радионице овог завода за стерилизацију млека састоје се из три мале сутеренске собе, које по својој беспрекорној чистоћи, али и малим и бедним обимом потсећају на сиротињски дом неке вредне домаћице. У првом одељењу налази се апарат за стерилизацију млека, који по овима најновијим методама врши модерну и сигурну сте-

Из овога завода данас се храни око 200 деце дневно, која су лишена природне мајчине хране и то ако је дете остало без мајке, ако је мати болесна па по савету лекара не сме дојити, ако мати нема довољно хране у грудима, па је принуђена прихрањивати своје дете; и ако је мати запослена ван куће, као чиновник или радница. Овај последњи случај је најчешћи, нарочито код родитеља — интелектуалца.

Статистички је доказано да одојчад која се вештачки хране неиспитаном и нехигијенском храном, као обичним млеком, лако подлежу стомачним болестима. Док је тако морталитет одојчади са нехигијенском исхраном преко 50 од сто, морталитет деце храњене стерилизованим млеком је обично 8 од сто, раван морталитету деце храњене мајчиним млеком! Зар није карактеристична ова статистика! Овај тако снажан говор цифрама.

У године 1929 од 3876 одојчади, која су се хранила стерилизованим млеком, више од хиљаду је припадало родитељима из чиновнич-

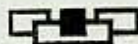
ко-интелектуалног реда; затим долазе деца занатлија, радника, трговаца и т. д. Издато је у 1929. год. млека разних категорија у 450.599 порција.

За доказ здравствености стерилизованог млека говори и овај очити пример. У току 1929. г. храњено је 322 детета, која су се као тешко оболела налазила већ у болници и њиховом оронулом и сувише слабачком организму није шкодила ни мало исхрана са овим млеком, јер је од горњег броја прездрвило

и победило тешку болест 304 детета.

Релативно и морталитет деце из вароши, која су се хранила овим млеком, је минималан. У 1929. години умрло је свега 10 деце. И да су се хранила материнском храном, цифра морталитета не би била сигурно мања.

Све ово иде у прилог важности и благодети ове социјалне установе, која је до данас подигла многе генерације, и која ће и у будућности спасавати нам хиљаде и хиљаде деце.

Мата Главдановић, новинар.

Правци савремене комуналне политике

Поводом I. међународног конгреса здравствене технике и хигијене градова у Прагу

Задатак је сваке савремене општине и града да ради у свима правцима на своме унапређењу. Може се, с правом, рећи да рад општине личи у минијатури на рад државе.

Последњих неколико година почела се и код нас неговати комунална политика. У томе правцу је покренута стручна ревија „Савремена Општина“, која излази већ три године, и основан је Савез градова. И „Београдске Општинске Новине“, које су до пре годину дана имале карактер обичног званичног листа општине, који само доноси званичне објаве, постале су данас богат полумесечник у коме се третирају разна комунална питања.

Све је то знак да се код нас почео развијати смисао за комуналну политику. Требаће, истина, доста времена да у томе правцу достигнемо друге напредније државе, али, ипак, главно је почети.

Наша престоничка општина је много урадила ових послератних десетак година. Од вароши рушевина, Београд је на прагу да постане модерна европска варош и он то мора постати. За то он има већ све главне услове. Истина, Београду треба још много у сваком погледу, али оно основно већ добија. Надати се, да ће у најскоријем времену бити задовољен и остатак оних најпречих потреба, као што су канализација и др. Али без обзира на све недаће, које у нашој престоници постоје и које траже своје хитно решење, дужност је нас свих, а нарочито општинске управе да се посветимо проучавању и крупнијих комуналних питања, која нас моментано не би требала интересовати. Наше сиромаштво не сме бити узрок да не гледамо

како други успешно и рационално економичу са својим иметком.

Посматрајући и пратећи решавање комуналних проблема у иностранству, ми ћемо бити у стању да на основу туђег искуства успешно водимо своје послове, кад се за то укаже прилика.

*

Колика се пажња указује комуналним питањима у страном свету, доказао је и први међународни конгрес здравствене технике и хигијене градова, који је одржан 16, 17 и 18 овог месеца у Прагу. У вези са овим значајним конгресом, Прашки Велики Сајам приредио је и велику међународну изложбу за хигијену градова.

Као што је познато, здравствена техника почела се неговати у Америци и Енглеској. У тим земљама постоје, шта више, и посебни факултети за изучавање те гране. Одатле се пренело негововање здравствене технике у друге државе. Тако је 1923. год. основана у Паризу здравствено-техничка школа од стране »Conservatoire National des Arts et Métiers«. У другим државама не постоје школе ове врсте, али се самој здравственој техници ипак поклања велика пажња. На разним катедрама појединих универзитета предају се предмети из области здравствене технике. Према писању чехословачке штампе, у најкраћем времену биће и у Прагу основана висока школа за стварање кадра здравствених техничара.

Задатак здравствене технике је да учи како треба стварати околину човека, која ће му обезбедити да се не разболи. Она учи какве куће треба градити, да буду здраве и

светле, са пуно чистог ваздуха, како треба онемогућити прашину на градским улицама, шта треба фабрикама да сачувају здравље радника, какви рудници морају бити, да се избегну разне катастрофе и обезбеди радницима што сносљивији рад у тим подземним, нездравим ходницима итд. Задатак је здравствене технике, такође, да проналази апарате и стројеве, који ће омогућити што успешнију вентилацију у свима врстама просторија, како ће се онемогућити штетно дејство дима из разних фабрика и како ће се он употребити у неке корисне сврхе. Нарочиту пажњу поклања здравствена техника што бољој канализацији и свему што је с њом у вези.

*

I. Међународни конгрес здравствене технике и хигијене градова отворен је 16. марта о. г. у великој дворани Староместовске Општинске Палате, у присуству делегата 18 држава и преко 100 чехословачких градова. Од држава биле су заступљене: Египат, Белгија, Бугарска, Немачка, Енглеска, Финска, Француска, Грчка, Холандија, Италија, Југославија, Летонија, Норвешка, Аустрија, Пољска, Румунија, Шведска и Швајцарска. Југославију је заступао Д-р Катитић, директор одељења за народно здравље у Загребу.

После поздравног говора претседника општине града Прага Д-р Баксе, говорио је чехословачки министар народног здравља Д-р Спина, почасни покровитељ конгреса. У своме говору, г. Спина је истакао значај питања, која ће конгрес узети у претрес. Према његовом мишљењу, конгрес претставља заједничку борбу свих држава против свега што у градском животу шкоди људском здрављу. С обзиром на велики развитак градова, то је питање од веома велике важности и Чехословачка се поноси што је први корак за борбу учињен на њеној територији. Затим су конгрес поздравили делегати појединих држава.

Са правим радом конгрес је почео сутра дан 17. овог месеца. После приказивања филмова из области здравствене технике, одржана су разна предавања у секцијама. Истога дана учесници су разгледали неке здравствено-техничке уређаје, као подолске водоводе и гасну централу у Михлама и др.

У уторак 18. о. м. Конгрес је наставио поново са радом у секцијама, после кога је конгрес одржао закључну седницу. Истога

дана конгресисти, подељени у две групе, посетили су Јахимов (чувену радиоактивну бању), Карлове Вари, Пазењ (пивару и Шкодове заводе) и Батине фабрике у Злињу.

Конгрес је радио у три секције: санитетско-техничкој, хигијенској и балнеолошкој. Одржано је преко 40 реферата. Поменућемо само неке: Снабдевање Атине водом преко вештачког Маротонског језера, снабдевање водом већих крајева с обзиром на групе водоводе, снабдевање пијачом водом методама заливања, хигијена ваздуха у великим градовима, ограничење развијања дима у Прагу, здравствени значај паркова, одстрањивање сметља из кућних домаћинства, градња здравствено-техничких грађевина, електрично светло и развој градова, дневно светло и вештачко осветлење, борба против туберкулозе у Лиону и околини, јавна поучавање против социјалних болести у Француској, значај зубних клиника за школску децу у великим градовима, борба против несрећних случајева у радионицама као проблем здравствене технике, поучавање о хигијени занатства и предохрани против несрећа, предлог закона о заштити лечилишних извора, постанак и захтеви лечилишта, заштита за очување чисте воде и јавних здравствених установа, техничке инсталације и станице минералних вода, значај керамичког грађевног материјала за здравствену технику, борба за боје у становима, развој индустрија за хлађење у Италији с обзиром на производњу и транспорт лако по кварљиве робе итд.

Као што се види, рад конгреса био је веома обиман и на њему су се чула гледишта разних стручњака из области здравствене технике и хигијене градова.

На предлог грчког делегата Д-р Патанастасија, конгрес је изабрао сталну делегацију за приређивање изложби и конгреса здравствене технике и хигијене градова. Изабран је, такође, и сталан извршни одбор у који су ушли као претседник Д-р Цимлер (Праг), а као главни секретар инж. С. Раух (Беч).

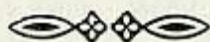
Сву важност конгреса здравствене технике истакао је чехословачки Министар Народног Здравља Д-р Спина, приликом самог отварања конгреса, као и у интервју-у, који је дао тим поводом прашкој штампи. Појачање већ постојећих многоструких односа између технике и медицине, био је циљ конгреса, рекао

је Д-р Спина. И техника и медицина имају два велика циља: подизати привреду и обезбедити здравље. Зидови градова, који су дуго времена били запрека стварању здравих прилика, падају. Сунце, топлота и свеж ваздух враћају се у обитавалишта градских становника. Створити још боље прилике у овом погледу, највећа је дужност здравствене технике.

Поремећаји у начинима производње створили су нове опасности по народно здравље. Са наглим развитком индустрије, велики број сељака дошао је у градове. Због тога су се убрзо појавиле штетне последице. Поред претрпаности станова, настале су нездраве радионице, несташица заштитних уређаја, прерано запославање са свима последицама за човечији организам (туберкулоза, рахитис и т. д.). Отпаци из фабрика онечишћавали су реке и земљу и онемогућавали становништву снабдевање питком водом, а следствено по-

јављивала се колера, тифус и др. То је дало повода техници и хигијени да приступе живом раду. Утврдило се да се многе болесне прилике могу отклонити. Индивидуална и социјална дужност приморали су да се на томе ради. Ова настојања остварила су се развитком технике и индустрије. Здравље, које је пре било искључиво старање државе, постаје сада опште добро народа. Оно се демократизује. Не само градови него и села увиђају његов значај. Успеси хигијенске културе долазе све више до изражаја у јаком и трајном опадању смртности и порасту средње старости. Док је последња износила за време Лутера непуних 20 година, она је данас преко 40, а у северним земљама и Америци чак преко 50 година.

Техника, која је много допринела разарању добара за време светског рата, настоји у послератном времену да бар исто толико учини на обнови — наиме народном здрављу!

Звонимир М. Пелиц,
управник купатила Општине Београдске

Развој општинских јавних купатила у Београду

Извршујући своје комуналне задатке, Београдска Општина посвећује све већу пажњу својим здравственим и социјалним установама, подижући и развијајући их ради телесне културе становништва Престонице.

У ред таквих установа спада јавно — народно општинско купатило у Мишарској улици, које је намењено телесној и здравственој чистоћи грађанства. Подигнуто у том циљу, подешено је, како у погледу просторија и места тако и у погледу цена, да буде приступачно у сваком погледу и најимућнијим и најсиромашнијим грађанима из свију друштвених редова, да би се могли јевтино окупати, имајући при томе хигијенски чисте кабине, каде, тушеве, рубље и сл. Купатило спада у ресор Одељења за Социјално и Здравствено Старање.

Схватајући значај и важност ове установе, као и њен рад, дневна штампа у току 1929. године у више махова се веома повољно и ласкаво изразила о Општинском Купатилу у Мишарској ул. Грађанство се исто тако веома повољно изражава о овој нашој установи, чему служи за доказ све јаче интересовање из свију крајева града и завидан пораст посетилаца. Ово се највише огртава у ниже изложеним статистичким подацима.

Нажалост, немамо статистичких података и о броју лица која су се у осталим београдским јавним купатилима окупала у току 1929. године, нити о броју купатила у приватним становима, из чега би се могао извући закључак о просечном броју купача. Ну, тај број свакако је мален, с обзиром на број од 230.000, колико Београд просечно има становника. То води надлежне до размишљања, како ће се код свију слојева грађанства створити уверење о потреби систематског купања и о његовом утицају по човечије здравље. У пропаганди коју ће Одељење за социјално и здравствено старање развити у низу предавања из јавне хигијене, биће у погледу јавног здравља свакако достојно заступљена пропаганда купања. Ова пропаганда имала

би да обухвати све друштвене слојеве, од најимућнијег грађанина до најсиромашнијег, па и сељака. Тим пре, јер ови последњи, како је досадашње искуство показало, врло слабо одн. никако не посећују јавна купатила, док Арнаути-тестераши, и ако недовољно информисани, свакодневно, до тридесеторо њих, посећује ово наше купатило, користећи тушеве од 3.— динара.

Топло купатило у 1929. години радило је од 1. јануара до 31. децембра са једним прекидом од 12 дана у месецу августу, ради оправке.

У току 1929. године окупало се у овом купатилу лица оба пола и то: у кадама 27.779, а под тушевима 62.526; свега 84.305 лица.

Просечно дневно окупало се 234 лица. Минимум посетилаца био је у највећој зими 4. јануара 1929. г. 45 лица, а максимум у редовном радном времену 906 лица. У обичне радне дане примера ради износимо број купача по данима: 8. јуна 655; 28. септембра 520; 5. октобра 622; 19. октобра 703; 2. новембра 733; 7. децембра 692. Уочи Ускрса 4. маја 1225; и уочи Божића 1930. г.: 4. јануара 801; 5. јануара 711; 6. јануара 1004. Најмањи број купача био је у месецу августу — 3.321 лице, а највећи у месецу новембру — 9.814 лица. Аналогно томе најмање је и прихода било у августу: Дин. 24.478.—, а највише у месецу новембру Дин. 69.550.—. Из овога се јасно види да је купатило врло често преоптерећено тако, да купачи морају чекати по читаве сате, што све иде у прилог проширењу и повећању погона купатила у Мишарској улици.

Приходи од када износе у 1929. години Динара 246.712.— а од тушева 325.029.— динара. Свега Динара 571.741.—. Одбито 50% попусту Дин. 2.228.50. Укупно Дин. 569.512.50

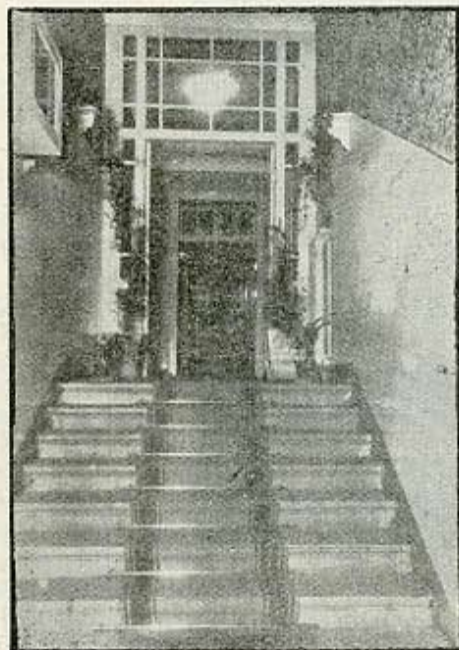
Салуна за купаче, по 1.— динар, прода то је за Дин. 43.795.—, т. ј. исти број комада.

Према свему овоме купатило је дало укупно бруто прихода Динара 613.307,50.

Расходи су износили: материјални: Дин. 261.340.—, а лични Дин. 217.657.—. Расхода је било свега Дин. 478.997.—.

Рекапитулација: Укупни приходи Динара 613.307,50; укупни расходи Дин. 478.997. Годиншњи чист добитак Дин. 134.310,50.

Упоређујући постигнути успех са радом купатила у 1927. и 1928. години видимо: да се према 1927. год. 27.301, а према 1928. год. 16.641 лице окупало више, па следствено томе и приходи су се повећали. Док је у 1927. год. бруто-приход износио Дин. 450.368,50 а у 1928. год. Дин. 501.563,50, дотле у 1929. год. бруто-приход пење се до износа од Динара 613.307, дакле, према томе према 1927. год.

Улаз у купатило

више за Дин. 162.939.— а према 1928. год. више за 111.744.—. Тако исто и приход од сапуна за купаче показује знатан добитак: док је приход од сапуна у 1927. год. износио Динара 18.000.— а у 1928. год. Динара 31.690.—, дотле у 1929. год. износио Динара 43.795.

Бруто-приход купатила у 1925. год. износио је Динара 335.842.— а у 1926. год. Динара 532.833.—.

Радно време у Општинском Купатилу у Мишарској улици траје свакога дана од 7 ујутру до 12 у подне, а по подне од 2 до 8 увече. Суботом пре подне, као и у обичне дане, а по подне од 2 до 9 часова т. ј. докле благајна купатила издаје карте. Недељом и празником купатило ради само пре подне од 6 ујутру до 12 у подне. У очи великих празника, услед прилива огромног броја купача, купатило ради без прекида целог дана до 11

часова увече, о чему се грађанство благовремено обавештава преко дневних листова.

Према одлуци Општинског Суда прописане су цене купања у Купатилу у Мишарској улици. Оне су следеће: када са рубљем 12.— дин.; када без рубља 10.— дин.; тушеви Iа са рубљем 6.— дин.; тушеви Iа без рубља 5.— дин.; тушеви IIа са рубљем 4.— дин.; а тушеви IIа без рубља 3.— динара. Прописано је такође и задржавање купача у кабинама: у кадама 40 минута а под тушевима 20 минута. Ко се задржи дужи од прописаног времена плаћа дуплу карту.

Заједничка купања мушких и женских особа су искључена, што и грађанство потпуно одобрава, из хигијенских и моралних обзира. Кабине су потпуно одвојене, те је омогућено купање лица оба пола у свако доба.

Из изложених статистичких података јасно се да оучити да пом. купатило постаје све привлачније и омиљеније грађанству београдском. Купатило, у погледу чистог прихода, не само реално, већ у 1929. год. даје и добитак т. ј. суфицит од Динара 134.310,50. Овај максималан успех купатило је постигло знатим делом захваљујући напорима свога особља, које правилно и савесно схвата своје дужности и исте предано отправља.

Овако леп пораст броја купача у 1928. и 1929. год. изазвало је потребу обезбеђења купатила довољном количином савске воде, па је у 1929. години набављен и инсталиран један нови бојлер од 4.000 литара, чиме је осигурано правилно функционисање и снабдевање свих када и тушева довољном количином воде. У 1929. год. набављене су такође нове каде и рубље за купаче. Затим је извршено фарбање купатила. Сви ови послови извршени су из редовних буџетских кредита. Ну, како се фарбање купатила показало некономично и непрактично, Управа Купатила предложила је Одељењу, да се под кабина и зидови обложе керамичким плочицама, које ће не само омогућити лакше и целесходније одржавање истих, већ ће и естетски утицати на изглед купалишних одељења.

Одобрењем предвиђених кредита за 1930. год. имало би се проширити купатило, чиме би се добио већи број кабина са кадама и тушевима, чекаоница, одељење за одмарање, и берберица. Извршењем ових радова купатило би постало знатно удобније и још привлачније, омогућујући пријем и већег броја купача.

Напред смо изложили како број купача из дана у дан и у овом малом купатилу све више расте и овај прилив значи да се у грађанству сви више буди осећање за подмирење ове важне културне потребе.

Администрација купатила је у многоме боља од раније. Управа Купатила води поред деловодног протокола и све потребне новча-

не књиге, инвентар купатила, евиденцију целокупног материјала по врстама као и статистику купача, прихода и др. свакодневно, показујући успех ове установе.

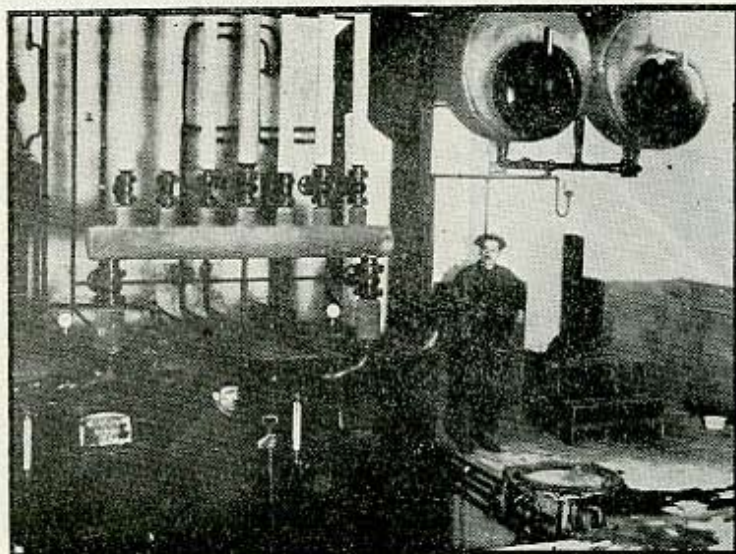
С друге стране, пак, најживља београдска насеља Смедеревски Берам—Булбулдер и Мостар—Сењак немају своја јавна купатила. Општина би подизањем истих у тим крајевима учинила много за здравствене прилике тих крајева, а просперитет истих био би обезбеђен. Купатила би се имала подићи на општинским земљиштима код „Мостара“ и на Смед. Берму код Општинске Амбуланте. Ту је у непосредној близини и главни водоводни довод. Уложени капитал у ова купатила брзо би се амортизовао, кад се има у виду збије-

У овој сезони окупало се 31.298 лица оба пола. Најмањи број посетилаца био је на дан 8. септембра (2), и највећи 1.319 на дан 24. јула.

Купатило је у овој сезони дало укупно бруто-прихода Дин. 69.729.—. Лични расходи (благајник и кабинерке — дневничари) износили су Дин. 21.190.— а материјални Дин. 44.347,69. Расхода је било свега Дин. 65.537,69.

Реконструкција: Укупни приходи Динара 69.724.—; укупни расходи Дин. 65.537,69. Годишњи чист добитак Дин. 4.186,31.

У овој години из редовних буџетских кредита набављено је два туша и инсталирано у мушком и женском базену. Затим је извршено фарбање купатила и генерална оправ-

Котлови општ. купатила

ност тих насеља, кружни простор који би ова купатила обухватала и број њиховог становништва кад у исте поред тих насеља улазе и суседне сеоске општине чији становници, у смислу законских прописа, постају грађани града Београда. С тога би било веома корисно да се овом питању посвети заслужена пажња и подизању ових купатила, као битних потреба, приступи што пре.

Општина Београдска располаже са једним хладним — речним — купатилом, које се састоји из једног великог мушког, једног женског и једног дечијег базена. Сваки базен има око 50 кабина.

Купатило је у 1929. години пуштено у саобраћај 22. јуна, а радило је непрекидно до 16. септембра. Купатило је било смештено на десној обали Саве испод хотел „Бристол“. Сезона купања била је веома неповољна, па је и број купача био сразмерно доста слаб.

Цене купања су: са рубљем 3.— дин., без рубља 2.— дин., а за децу 1.— динар.

Набављено је 400 комада мушког и женског рубља, као и један чамца.

Пошто је купатило без плаже, а и сразмерно мало, то је Управа предложила Одељењу, да се у пројекту буџета за 1930. год. предвиди потребан кредит за подизање једног модерног речног купатила са плажом на понтонима, које би стајало око 150.000 динара. Ово купатило имало би бити смештено близу „Шест Топола“. Изградњом овог купатила била би такође обезбеђена једна важна здравствена потреба.

Из свега изложеног види се да Београдска Општина овим својим установама покрива своје расходе, а пошто су исте здравствене установе, то је Општина дужна да број истих повећава, јер у материјалном погледу нема губитка на истима, а где су у питању интереси здравља грађана, ту се има посветити првенствена пажња. А с друге стране, Београд као Престоница Краљевине Југославије треба и у овом погледу да предњачи и да служи другим градовима за пример и углед.

Драг. О. Новаковић
шеф таксено-привредног отсека
Општине Града Београда

Таксе Општине Београдске

Надлежност, организација и рад таксено-привредног отсека општине града Београда

П.

По чл. 5. под IV. статута општине града Београда од 27-IX-1929. год. који је сходно његовом чл. 70. ступио на снагу 1. новембра исте године, таксено-привредни одсек, који је раније био у саставу општинске финансијске дирекције, ушао је у састав, новоформираног привредно-финансијског одељења заједно са управом трошарине, управом општинских добара, економатом, благајном ликвидатуром, књиговодством и контролним одсеком.

Надлежност овога отсека, састоји се у извођењу распореда, разреза, примене истог као и наплате општинских такса по таксеној тарифи закона о таксама од ТБр.: 333—412. и предузимању свих потребних мера за што успешније остварење њихово у духу постојећих законских прописа, а, сем тога, да води строго и рачуна о интересима таксених обвезника, т. ј. да разрез и задужење одговара стварном стању објеката, који се оптерећују, да се не наплати више него што треба. Овде је нарочито важно истаћи, да је надлежна делатност овога отсека у првом времену, по ослобођењу 1919. год., па закључно са 1920. годином била по све мала, тако рећи незнатна, јер су таксе, наплаћиване по таксеној тарифи по закону о таксама од 30. марта 1911. године од ТБр. 333. па закључно са ТБр. 407. у износу предатног, и, као такве су према тадашњим приликама и вредности послератног новца, биле по све мале и недовољне, а, следствено томе и приходи су такође били мали — 6,337.593,16 дин. годишње. — У осталом, када се узме стање, у коме се је Београд по ослобођењу затекао; немање књига званичних, општа несрећеност, мали број становника, финансијска исцрпљеност таксених обвезника, како оних, који су остали за време окупације тако и избеглица, који су се повратили на своја, ратом порушена и опљачкана

огњишта, поновно пописивање, састављање књига, партијалника, контролника и т. д., са свим је разумљиво, што се и надлежна делатност овог отсека није ни могла појавити у већој мери, јер су напред наведене чињенице веома јако утицале и отежавале брзу и већу наплату. Сем напред наведених чињеница, од знатног утицаја, по надлежност отсека биле су и ове чињенице: немаштина општа код произвођача — сељака, појачана још и оскудицом у теглећој стоци и млечној, који није ни за себе могао производити, а камо ли извести на пијак; даље, по све упропашћена саобраћајна средства: жељезнички објекти, оскудица јака у пловним објектима и, најзад, неисправност сувоземних путева. Тек крајем 1920. и почетком 1921. године, када се је већ осетила унеколико срећеност прилика и побољшање материјалног и привредног стања грађанства и сељака, онда је, општинска управа, с обзиром на све веће и веће потребе и на већи прилив становника, како предатног, које се је из избеглиштва враћало, тако и послератног, које је напуштало своја огњишта из унутрашњости и долазило у Београд, као великозарошки центар а у целин рада и зараде, била принуђена да за спровођење своје, општинске политике, приступи и тражењу повећања такса предатних и тако смо имали већ 21. октобра 1921. године прво повећање постојећих такса, а, затим у 1924. год. и друго, и, сем тога још и увођење нових такса са ТБр. 408., 409., 410., 411. и 412. од којих је општина имала знатне приходе, нарочито такса на странце по ТБр. 409. и такса на чисту добит ТБр. 410., које је таксе Министар Финансија, по предлогу Суда и одбора АБр. 6774 и 6775 од 20. и 21. марта, а на основу датог му овлашћења по чл. 24. закона о државној трошарини таксама и престојбама, одобрио својим решењем ДРБр. 12327. од 30. априла 1924. године.

Дакле, из напред наведеног излази, да се је надлежност и делатност таксено-привредног отсека тек од 1921. године, па на даље почела постепено повећавати, и, у 1924. год. када су привредне прилике и саобраћајна средства већ бил аповољнија, иста делатност била је у јачем развоју, јер је финансијска и привредна моћ, како грађанства тако и сељака и произвођача знатно наоружала напред.

Надлежност таксено-привредног отсека проширена је чл. 5. под VI. статута општине града Београда и то уласком пијачног и кланичног отсека, који су, изгубивши карактер самосталних отсека, добили назив пијачни и кланични одељак и потпали у административном, финансијском и дисциплинском погледу под поменути отсек, који је добио карактер самосталног отсека.

Мишљења сам, да је кланички отсек сам по себи, по задаћи и природи посла, који обавља, требало придодати санитарско-ветеринарном одељењу и то да буде као самосталан отсек, у коме би шеф имао бити стручњак-ветеринар, јер је то једини и најглавнији услов за његово правилно и успешно функционисање, помоћник добро извежбан административни чиновник, а наплата таксе ни најмање се није могла узети као разлог за улазак у састав таксено-привредног отсека. Са отварањем нове кланице ова би омашка требала да буде исправљена.

Најзад, у надлежност овога отсека сем распореда, разреза и наплате, долази и књижење посматрања свих прихода наплаћених, како текућих тако и дугованих такса и састављање потребних дневних реферата за главно општинско књиговодство и благајну; даље, састављање петнаестодневних и месечних извештаја о целокупном приходу по свима таксеним облицима са ознаком буџетске партије и позиције.

3. — Организација таксено-привредног отсека

С обзиром на послератне прилике и околности у којима се Београд налазио, у самом почетку свога рада у 1919. години па на даље, персонал отсека је био и сувише мали: шеф отсека, два надзорника пијаца, три пијачна инкасанта, један надзорник обале, један писар и служитељ. У 1926. години поред шефа, долази и секретар, књиговођа ликвидатор, осам писара, четири надзорника трга, осам варошких и девет пијачних инкасаната, писар на пристаништу, три надзорника обала, шест униформисаних служитеља и четири стална чувара. Дневничари: четири надзорника пијаца, пет наплаћивача пијаца, девет контролора, шест писара и два чувара пијаце.

Данас, међутим, организација је сасвим друга, пошто су се и прилике сасвим измениле. Организација је извршена с обзиром на природу самих такса, начин и место њихове наплате, контролу унутарњу и спољну као и потребно књижење прихода наплаћених, задужење и раздужење по партијалницима, задужење разрезане и раздужење наплаћених такса, како редовних — текућих тако и дугованих, које су књиге кључ овог отсека, у којима се огледа целокупан његов привредно-финансијски живот.

Таксено-привредни отсек је подручни орган привредно-финансијског одељења, које је заменило ранију финансијску дирекцију, а засновано је по чл. 5. — IV. статута општине града Београда.

Поред таксено-привредног отсека, као подручни финансијски орган и привредно-финансијског одељења, предвиђени су напред поменути чланом статута и то: трошарина, општинска добра, економат, благајна, ликвидатура, књиговодство и контролни отсек који и сада постоје, изузев контролног, који тек има да буде формиран. Као што се из напред наведене организације привредно-финансијског одељења види, посао и служба, коју исто има да обавља, спада у ред најделикатнијих, а у исто време и најтежих послова, скопчаних са веома великим тешкоћама, које изискују по све добро познавање самог посла, даље, смишљен, савестан, напоран и опрезан рад, уз велику одговорност моралну и материјалну, нарочито код таксено-привредног отсека и управе трошарине, као главних финансијских врела, у колико се тај рад односи на прикупљање прихода, који се наплаћују по таксеној и трошаринској тарифи. Административно-финансијски склоп овог отсека састављен је из три подотсека, који с обзиром, на финансијску политику и циљ који спроводе, чини једну потпуну засебну целину. Ти су подотсеци следећи:

1. — Административно-таксени подотсек.
2. — Пијачни подотсек.
3. — Кланични подотсек.

Пошто су задаћа и посао административно-таксеног подотсека веома важни, а уз то и по све великог обима, јер се састоји, као што је напред речено, у распореду, разреду правилној примени и наплати такса, то сам, да би се посао и целокупна служба могла што боље и успешније обављати и давати позитивне резултате, морао у извесној већој мери изменити ранији рад још у другом полугођу 1929. године и спровести сасвим нову организацију, засновану на принципу поделе рада.

(Наставиће се)

Београдске скице

Д-р Марија Илић

Београд који нестаје

Чуварица Текије, стара Ешреб Фејгуловић

Фебруарско после подне, а сунце сија, као у сред пролећа. Пред старом зградом скупили се ватрогасци, греју се на сунцу, кад нема пожара, а доље ниже на Краљевом тргу наређала се кола до кола. Кочијаши нешто псују, машу рукама, коњи жмиркају, лено покрећу ушима..... Да није универзитетског парка и оног поплочаног дела улице што се види у даљини, човеку би се чинило, да је најједном из сред модерног града доспео у неку варош у унутрашњости. То су контрасти Београда, који сачињавају његову посебну драж: на једној страни велебне палате, дивна улица Милоша Великог, а на другој страни, опет у центруму, овај трг се једним од најстаријих споменика из прошлих времена, Текијом са гробом тројице турских праведника, уз стару џамију у суседној Господар Јевремовој улици, главни турски споменик. Текије чува Туркиња, стара Ешреб Фејгуловић.

Кроз капију улази се у узано двориште. На лево храм, а десно мала кућица старе Ешреб. Не треба куцати. Улази се на врата, која старица држи увек отворена. У кухињици Ешребине папуче, ситни ибрици за каву, а у другој соби на патосу, по турски прекрштених ногу, седи стара Ешреб и баца карте некој младој жени, што се уздрхтала нагнула над старицу. У зраку мирис неког увенулог цвећа, ублажено светло што пада кроз врата крши се по старом покућанству, старим турским написима, јефтином Абдул Хамидовом сликом и свим оним ситним предметима сваке женске собе увек многобројним, па било то и старе чуварице једног исламског свеца.

— Знала сам, да ћете доћи, вели ми Ешреб и диже на час главу са својих карата. Ја јој загледам у лице, црне очи кроз која на моменте пролазе и неке електричне искре, гледам јој правилне црте и као гар црне косе, што се уплетене у две дуге плетенице спуштају по старичиним плећима, склизе по врату, падају на руке, на тајанствене карте, што тако сладуњаво говоре о људској судбини.

— Добићеш службу, говори Ешреб својој посетитељици, а и он ће доћи, но не веруј му! — Видиш црну карту, то је плавуша, она што је с њим. Он тебе вара, а ти њему верујеш и: венеш ли венеш.

У углу бије сат, а старица неуморно окреће карте, чита зналачки, умешно. По који пут ме погледа критички, да јој се опет поглед ублажи, а стара уста развуку на неки лаки осмех.

Молим је, да ми покаже Текије.

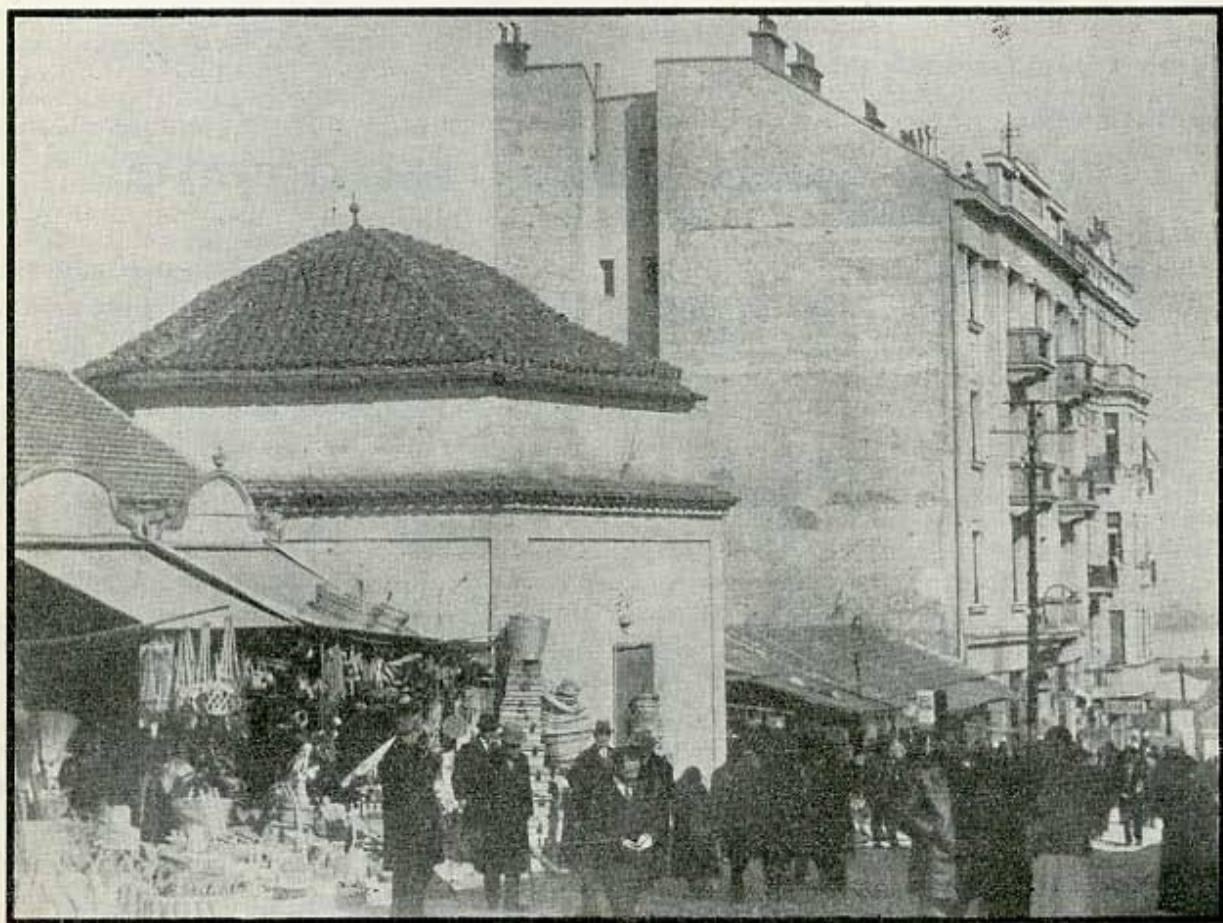
— Како не би. Ето, већ се и на зна откад постоје, преко 600 година... У Текију је гроб великих праведника, кад су умирали, све су звезде одсевале из њихова тела. Пуно звезда, нико их није могао избројити. Тако, звезде поштена човека...

Уз причу о праведницима меша старица и своју рођену. Она је с њиховим гробом срасла. Чува га преко четрдесет година. У Београд је дошла из Приштине, а тамо се родила, вели, неколико година прије него је паша у Београду предао кључеве кнезу Михајлу и побегао кроз подземни ходник у Земун, а Туркиње се од страха сакриле у Стари Град..... Муж јој је био мујезин. Били су млади, кад је све било друкчије у Београду,

кад је све било јефтиније, кад се сиротиња није толико жалила, кад су људи били бољи, много бољи...

Уводи ме у Текије. Мали храм с високим, округлим сводом. На среди велики, дугачки гроб из тврдог дрвета, закован и превучен црном чојом. Над гробом турски симбол: чалма и фес. Десно и лево свењаци на

да сачува храм. — Ето — вели старица — хтели су ми га орушити, но Бог ми је помогао. Кад су људи скинули прве цигле с храма, осетили су страх, долетили к мени и рекли ми: „Ешреб, не можемо рушити и ако су нам заповедили. Не да Бог, очи ће нам испасти, уста отићи на страну.....“ Тако је, видиш, продужује старица, остао храм, ал већ се сам

Текија... светиња београдских мухамеданаца

којим стара чуварка сваког понедељка и петка пали свеће. У храм је увела и електрично светло, а поставила је и један кревет. Ту она спава, кад наступе топле летње ноћи, кад се тако угодно седи на прагу старог храма, гледа у уску пругу звезданог неба, мисли на далеку младост, која се већ губи у мистичној даљини, поновно чује глас младог, страсног муџезина, који је ову некадашњу лепотицу довео у Београд, приковао уз овај мало познати стари храм једне вароши, која хита, кипи новим животом, као и ово рано фебруарско пролеће.

Стара ме пита ко сам, могу ли јој помоћи

руши, нико га не поправља, киша прошкапље, а не ваља — светиње треба чувати.

Кад сам поновно изашла на улицу, поновно осетила сву свежину и лепоту пролећа, његову симболику: вечно помлађивање, вечно кључање живота, нисам се могла отети његовој лепоти, но ипак ми се поглед отимао за овим спомеником старог Београда, док су ме речи старе Туркиње Ешреб: „Не ваља се, светињу треба чувати“, сећале познате реченице великог француског сликара Пиви де Шаван: „Ако постоји нешто лепше од лепе ствари, то је њезина рушевина“.

Прошао је и цео фебруар и освануо и

март сав у светлу и сунцу. Обилазим поново Текије, ал' сад не у мирно, лено после подне, већ у јутро, кад у Вишњићевој улици све кипи од живота.

Већ од Јованове пијаци нанизали се продавачи један до другог. Ако се зауставите само на час, слете вас са свих страна. Један вам нуди бисер, злато, други везене турске папучице, теглице за цвеће, посуђе, старе књиге, поношена одела — све богатство ове шарене, живе групе. Идете и осмејкујете се, сећате се Доситија и Вука, који су овуда некад обилазили говорећи о Великој Школи, која је ту одмах у Јевремовој улици, што се че Вишњићеву улицу у којој се налазе Текије, а која је сигурно добила свој назив по нашем старом народном барду Филипу Вишњићу. Ту су се поређале продаванице перја, цео низ интересантних типова наших буњевки из суботичке околине. Пред њима велики цакови из којих вире беле пернате пахуљице,

а оне сложених руку, несмејане никад не престају говорити на свом жаргону у који се меша толико познатих руских речи. Насупрот продавалицама перја, берза рада под отвореним небом, беспослене служавке, а горе тик уз Текије с леве стране неки полу-немац, полу одомаћени елеменат, телали колико га грло носи о неупоредивој вредности и јачини својих дијаманата за резање стакла с којим доиста врши невероватне покусе. С десне је стране продаваоница плетарских ствари. И ту има свега: кошарица малих и великих, играчака, справа свих могућих врста . . . . . Вика, галама, живот притисли мали храм са свих страна, но он ипак стоји читав и даје целој слици нарочиту лепоту. Уз мале кућерке огромне палате, а доље у даљини, као у некој магли, мирно тече Дунав заокругљујући ову слику града, у ком се укрестио исток и запад, града који је тако свој и тако леп.

Јован Ђорђевић, професор историје

БЕОГРАД У XVIII ВЕКУ

(Два пута га освајала Аустрија и два пута га враћала Турцима).

VI.

О подизању и уређењу града бринула је се Београдска Администрација и потстицала је и личну иницијативу. Цигље за зидање у Београду прављене су, у прво време, на сремској страни али је доцније Администрација Београдска дозволила (1725. год.) да општинске управе, и немачка и српска, могу израђивати и пећи цигље у својим цигланама и да могу водити камен из мајдана око Београда „да би становници што пре и јефтиније могли зидати куће“. А за правилнији рад при зидању Београдска Администрација је, у два маха, издавала потребна наређења како да се зидају куће и калдрмишу улице.

Дворско Камерално Веће је поставило чиновнике у Београдској Администрацији али ових нису били из реда добрих чиновника. Уз то плата им је била доста мала, за оно доба, те су били лако приступачни подмићивању или су глобили народ и у граду и у селу.

Сви издаци у Београдској Администрацији, за чиновнике, за католичко свештенство и за све друге потребе скупљани су од народа у Србији. Судска власт није била одељена од административне — правду су делили административни и војни чиновници, што значи да су иста лица оптуживала и судила окривљеном, грађанину или сељаку.

Принц Александар Виртембершки, председник управе Београдске Администрације, у колико је био храбар војник у толико је био лош администратор. Он је волео сјај и раскош, тражио је много више но што му је допуштала његова плата (6000 фор. годишње). Због тога се задуживао. Једном је своју плату за 6 година био уступио Јеврејину Сампсону Вертхајмеру те му је овај одједном исплатио све дотадашње дугове. Због овога пак око принца Александра су се окупиле сумњиве личности, постајали његови штићеници и преко њих и сам је узимао мито. А била је јавна ствар, да су Београђани — баштовани били обавезани, да му зелен преко године дају

за његову кућу бесплатно. Једном се наљутио на Београђане и објавио је, по том, да и Београд спада под војну управу а не под грађанску те су и Београђани плаћали и војницу, поред других разних давања.

Трговање са местима и положајима, примање мита, неправедно отимање народне сјојине и сваковрсне злоупотребе, којима је обилавала управа принца Александра Виртембершког, много су допринели злом стању нашега народа у овој Администрацији као и демократизацији у чиновништву и војсци. Он није водио никаква рачуна о раду чиновништва. Стога многи нису ни вршили своју одређену дужност н. пр. нигде трага у бечкој ратној архиви у актима Београдске Администрације о броју становника, о јавним зградама и улицама, и ако је било одређених чиновника и за тај посао. Не зна се где, и на коме месту је била општинска кућа (варошка кућа, магистрат), где пошта, јер се она помиње као установа у Београду и т. д. Све што се може наћи у поменутом архиву, то су једностранни рапорти војних команданата и непотпуни извештаји католичког, пароксијског свештенства.

Тако се по попису из 1728. год., саопштеном дворском Ратном Већу, види да је Београд имао свега 1375 кућа и то: 68 квартира за више и штабне офицере, 316 приватних старих кућа; 384 куће што су пре служиле као касарне за војску; 40 нових, правилно зиданих кућа; 45 нових или неправилно зиданих кућа; 45 касарна за артилерију; 12 касарни за Палфијев пук; 90 за пук принца Александра; 6 за Харахов пук; 176 за Марунијев пук; 69 за лотариншки пук и 35 црквених и камералних кућа.

Наш народ је овом хришћанском управом био веома незадовољан јер није увиђао разлику између пређашње турске, варварске, управе и нове хришћанске, зване, културне управе. Противу овакве управе Срби су се жалили принцу Александру али нису налазили заштите.

У Београду је принц Александар одредио

једну кућу те је поправљена и удешена за давање балова. За време тих балова, била је забрањена музика у целој вароши. Власти су ишле од куће до куће виђенијих Срба и наређивали им да иду на бал. Ко не би посетио бал, био је забележен, омрзнут и гоњен. За бал се улазница плаћала 17 крајцара од особе — а то је била велика сума за доба у онако тешким економским приликама. Има забележено, да грађани и поред свега весела у сали за играње, били непрестано у страху да се коме од власти не замере, јер се за најмању кривицу апсило, окивало у гвожђа или ударало по сто штапова у име казне.

Тим се путем и таквим средствима наш народ приморавао да покаже своју лојалност према окупаторској, туђинској власти.

Због овакве управе и великих пореза многи су Срби, житељи београдске вароши бежали из Београда у друге вароши испуштајући своје радње и имања. Овакве случајеве Администрацији Београдској доставља скупљач порезе у Београду (Немац Гертнер) и пита: шта да ради са имањем тих избеглица? Управа Администрације му је одговорила, да таква имања изложи продаји за дужну порезу. Тако су многа имања продавана у бесцење у Београду.

Много је нашега народа и из осталих градова и села, због горе наведених прилика, избегло у наше крајеве под турском управом. Наш народ није смео јавно да исказује своје незадовољство због овакве, неспосне, немачке управе али је гласно изговарао пошлост, створену у то доба, „преврни Боже“ — молећи се Богу да што пре престане над њим таква хришћанска управа па да дође нека друга управа.

За време ове аустријске управе у Србији, Београд постаје центар за просвету нашега народа са обе стране Саве и Дунава. А тај користан рад по наш народ донеле су саме прилике, неочекиване за цара Карла VI и целе његове управе у Београдској Администрацији. Како је цару наш народ био потребан за будуће ратовање то и није могао да не потврди решење карловачког црквеног сабора о избору новог митрополита.

Кад Аустрија заузео Београд, са Србијом, затекла је у Београду митрополита па га је ту и даље оставила. Шта више цар прошири његову власт (новембра 1720. год.) над православнима у Тамишком Банату, јер је, поменили смо, та цела област била под личном, царском управом. Митрополит Мојсије постави у Банату две владике, једног у Вршцу а другог у Темишвару.

Тадашњи карловачки митрополит Вићентије био је оболео. Тога ради био је се састао црквени сабор у Петроварадину (1722.) и изабрао је за администратора карловачке митрополије београдског митрополита Мој-

сија. А када карловачки митрополит умре (1726. г.) црквени сабор у Карловцима изабрао за карловачког митрополита дотадашњег њеног администратора, београдског митрополита Мојсија. Тако је извршено спајање (уједињење) ових двеју српских митрополија. Цару је био потребан наш народ за будуће ратовање те нареди својој влади и она одобри овај свршени факт о уједињењу ових двеју наших митрополија. Од овога спајања београдске митрополије са карловачком била је велика добит не само за ширење наше националне идеје но и у томе, што су сада привилегије за Србе у карловачкој митрополији имале да важе и за Београдску Администрацију, где су дотле аустријске власти имале одрешене руке према православнима, противу којих су водили велику пропаганду. Ну, Београдска Администрација је радила да укине за Србе те повластице. И поред тога што су митрополити вешто бранили све повластице своје цркве ипак су аустријске власти ускратиле многе повластице и митрополиту и православном свештенству.

Тако се у ово доба у црквеној и грађанској управи под аустријском влашћу наше уједињен део нашега народа са обе стране Саве и Дунава. Митрополит Мојсије, родољуб и свестан своје дужности, настане да се подижу школе, да се наш народ просветом брани од навале туђинаца и да у образованости стигне друге напредније народе. Он је одржавао везе са Русијом, великом надом и заштитницом за све Славене, и од цара је молбом затражио да му пошаље два добра учитеља: једног за латински језик а једног за словенски језик.

Тада је митрополит Мојсије отворио неколико школа у Београду за наш народ помоћу учитеља из Русије: нижу и вишу руско-словенску школу, грчку школу и школу за црквено појање.

За католике је, царским указом, отворена (1726. г.) латинска школа, која се звала Велика Школа или Академија. У овој су школи наставници били језуити. Београдски митрополит Мојсије је имао плату и то: од Србије 6000 фор. годишње; од Славоније 3000 фор., а од Баната, по старом начину плаћања, два дуката од обор-кнеза (од кнежевине) а један дукат од кнеза (од општине).

Доцније, као изабратом карловачком митрополиту, аустријска влада му је уступила црквено-митрополитско имање Даљ. Неко време на овоме имању није плаћано порезе али су му по том наредили порезу на то земљиште („grundtakse“). Ову порезу су му наплаћивали из митрополитског прихода од Славоније.

За време београдског митрополита Мојсија Срби су у Београду подигли своју митрополитску цркву посвећену Св. Арханђелу

Михаилу. Тада је митрополит Мојсије својим актом од октобра 1725. године молио Дворско Ратно Веће у Бечу да извољавају народити Београдској Администрацији да се одмах до ове цркве може сазидати нов архиепископски стан и српска школа. Надзорна власт над јавним радовима, на челу са поменутиим пуковником Николом Доксатом, одобрила је јула 1727. год. план за нову митрополитску резиденцију и за српску школу.

У Београду су Срби вере православне одржали свој црквени сабор. На сабору су свештеници изнели многе жалбе противу аустријских власти, као: да не дозвољавају да оправљају своје цркве и манастире; да католички свештеници захтевају да православни празнују све католичке празнике и да кажњавају оне који раде у пољу тих дана јер не знају да су тада католички празници, и т. д.

У Европи се сматрало да је Турска у опадању и аустријски цар је желео да продужи освајање земаља од Турака. Стога и уговори савез са руским царем за заједничко ратовање. Аустријски цар беше, због овог намераваног рата, преко својих тајних изасланика (агената) ступио у преговоре са тадашњим српским пећким патријархом Арсенијем IV да дигне устанак противу Турака чим рат отпочне. Помогнута нашим усташким четама аустријска војска отпоче рат противу Турака. Тада диже устанак и патријарх Арсеније IV и његова царској војсци те, за кратко време, заузе Ужице, Нови Пазар, Ниш, Белу Паланку и многе градове у Босни и Херцеговини. Али у даљем ратовању царска је војска претрпела пораз. Турци су допрли до Ниша и опсели га са свих страна. Генерал Никола Доксат, бранилац града Ниша, био је се затворио у тврђави. Он је скоро без борбе предао Турцима тврђаву и град Ниш (1737. г.) под погодбом да га пусте са војском да иде ка главној царској војсци, која је узмицала долином Мораве ка Смедереву. Тада је са царском војском узмицао и пећки патријарх Арсеније IV са устаницима и њиховим породицама — друга сеоба нашега народа испод власти турске преко Саве и Дунава под патријарсима својим.

За овакво нагло повлачење царске војске окривљен је био бранилац града Ниша, генерал Никола Доксат. Ратни суд у Београду му је судио као узрочнику несрећног исхода рата. Осуђен је био на смрт и погубљен на простору између „Виртембершке (Стамбол) Капије“ и „Варош Капије“ (марта 1738. год.).

У своје наступању турска је војска стигла хришћанску војску код Гроцке. Овде је дошло до крваве борбе и Турци су победили (јуна 1739. год.). И српски устаници су били достигнути на Колубари и много их је изгинуло у борби са Турцима.

Цар Карло VI затражи од султана мир и уговорише га у Београду „Београдски мир“ децембра 1739. године. По овоме миру турски султан доби од Аустрије све земље које је био изгубио пожаревачким миром. Тако граница између Аустрије и Турске постадоше реке Сава и Дунав.

По овоме уговору аустријске су власти имале да разруше у Београду сва спољна утврђења, све бедеме и све магацине које су подигли за време своје управе. Аустријске војне власти су употребиле велики број радника за рушење ових објеката али нису могли да сврше тај посао пре уласка Турака у Београд. И кад је део турске војске ушао у Београд, аустријски генерал Клајн је наставио рушење ових објеката до јула 1740. год., када је и предао Београд турској одређеној управи.

Интересантно је поменути, да су поменуте градске капије остале недируте, само су добиле опет стара своја имена: Стамбол Капија, Видин Капија и т. д.

Има забележено да је тада хришћана остало у Београду врло мало, махом Грка и Јевреја, мање него када су га Турци предали Аустрији 1718. год. Од католичких калуђерских редова остали су били само Фрањевци. Али убрзо су и они напустили Београд и прешли у Земун, јер им је, сигурно на миг Турака, тобож случајно, био запаљен манастир.

Кад је ушла турска војска у Београд, опустеле, напуштене крајеве у њему заузели су Турци варошани, који су пратили војску, јер су, на глас о закључењу мира појурили из Софије, Једрена, Скопља, и из других градова да се населе у Београду. Овде су тражили од своје власти да им се врате имања која су морали оставити пре двадесет и више година.

Турци су тада показали своју свирепост и гњев противу православних хришћана, нарочито противу Срба по селима и градовима. Српска варош у Београду била је разорена до темеља због мржње на Србе, који су скоро сви били избегли преко Саве и Дунава.

Српски пећки патријарх Арсеније IV је из Београда прешао, још са царском војском, у Карловце. Одавде је се обратио молбом аустријском цару (новембра 1739. год.) да се што пре определи села, која ће народ из Србије да заузме. Дворском Ратном Савету слали су такве молбе и обркатетани, вође устанка у овоме рату, Станиша Марковић, грузијски, и Вук Исаковић, да се српски избегли ратници, са породицама, населе дуж Саве у Срему, од реке Босуте па све до ушћа реке Саве у Дунав сприну Београда, што је и урађено, јер су и саме аустријске власти радиле да се што више нашега народа исели.

Избегли становници — Београђани су тражили да се населе по варошима у Срему,

Славонији и јужној Маџарској. И њима је учињено по вољи и неки су се населили у Земуну, Сегедину, Петроварадину, Темишвару, Осеку, Руми, Петроварадинском шанцу (доцније назван Нови Сад). Од тога доба се у Земуну, малом пограничном месту, јављају трговине и занати каквих дотле није било.

Од Новог Сада су тада избеглице—Београђани створили центар трговине за јужну Маџарску и у њему имали своју аутономну градску управу.

Кад су Турци утврдили своју власт у Београду, они су почели рушити у вароши све што им се од грађевина није свидело или је сметало њиховом источњачком укусу, њиховим верским и друштвеним обичајима а цркве и манастире су претворили у џамије и текије.

Приватне куће у немачкој вароши заузе-

ли су Турци варошани али су многе куће порушили и од истог материјала зидали нове по свом укусу. Тако је Београд за врло кратко време опет променио свој изглед. За време аустријске управе почео је да личи на западњачку, европску, варош а сада је почео да се претвара у источњачку варош, у којој су иначе, ниске, куће са пространим баштама и са кривим и уским улицама.

Београд је тако опет наставио да живи својим старим, источњачким животом под турским султанима. Пуних 50 година је остао под турским султаном и за то време ништа се у њему није изменило. Турска царевина је у ово доба у видном опадању, услед учесталих руских напада, те султани и нису имали средстава да зидају и оправаљају утврђења ни у Београду ни у другим градовима њихове државе на Балканском Полуострву.

(Наставиће се)

Пуков. Милорад Ракетић
шеф Војног Одсека општ. београдске

Војничка исправа и обвезници

Како се у Београду, као и у свима великим градовима у опште, често од многих заборављају детаљи обавеза, које нам налажу војни закони, и како се у последњим годинама прилично увећао у Београду број оних, који се још нису јавили Војном Одељењу ради испуњавања својих основних обавеза у погледу одслужења свога војног рока — „Општинске Новине“ као орган Београда доносе овај информативно-поучни чланак шефа Војног Одељења Општине Београдске, пуковника г. Мил. Ракетића:

Свима обвезницима, свих професија у грађанству: радницима, занатлијама, трговцима и чиновницима потребно је данас и увек да знају како гласи члан 47. закона о устројству војске и морнарице,

Члан 47. гласи:

„Нико не може бити државни, самоуправни или општински чиновник, нити отпочети радити ма какав посао на своје име, за који се тражи одобрење од државне или самоуправне власти, ако није одслужио у сталном кадру обавезни рок, осим ако је то одредбама овога закона стално или привремено ослобођен од службе у кадру.

За пријем у поменуте службе или за добијање одобрења за ма какав јаван рад на своје име, мора се поднети војничка исправа о одслужењу рока у сталном кадру или уверење, да је од службе у сталном кадру ослобођен, а ко подлежи плаћању војнице, онда и уверење да је ова плаћена”.

Када се ово зна, онда се може појмити колико је важна војничка исправа, јер се без исправе не може предузети ни један посао. Зато ће се по одслужењу свог војног рока, војничка исправа најбрижљивије чувати у затвореном сандуку, па и у каси ко је има. Треба знати да војничка исправа за обвезнике има ове изразите важности:

1. Исправа је доказ о основном моралном владању обвезника док је био у кадру, те је најбоља плу-

страција обвезничког карактера. Зато послодавци увек траже од молитеља војничку исправу, да се увере о владању и моралним особинама истог, те је војничка исправа у већини случајева први основ зашто је неко примљен или одмах одбијен при тражењу службе.

2.) Она је докуменат да ли је обвезник издржао вежбу и колико. Обвезник кад пође на вежбу дужан је понети војничку исправу, јер ако дође без исправе, казниће се дисциплински и платиће за нову десет пута скупље од одређене цене.

3.) Исправа војничка му излаже „Наредбу“ у којој су упуте: за његово кретање ван места становања за вежбу, за селење из једног места у друго, о поступку при осуствовању у другом месту, о његовим молбама и Жалбама, и најзад о његовом држању и понашању у разним случајевима.

4.) Исправа војничка му служи да сваке године сазна свој обвезнички распоред, што му се убележава у војничку исправу.

Као што се види у свим овим приликама потребна му је исправа кроз цео живот од 22. до 50 године старости.

Но и ово није све, јер је војничка исправа веома важан докуменат и после његове смрти за синове и унуке, приликом њиховог регрутовања.

Колико је неопходно имати војничку исправу многи су на себи искусили иначе: кад им је исправа потребна ради тражења службе или предузимања каквог посла. Многи је тада претрпео огромну штету, често и пун неуспех, и то само што није имао моментално, тих дана, војничку исправу. Велика је мана нашег народа, што је небрижљив по природи и урођености и што све олако узима, а то се нарочито огледа и у питању своје војничке исправе. У својој досадањој служби у војном одсеку свакога дана више обвезника куме и моле, да им се изда ма какав докуменат, да су одговорили војној дужности; па се ту же да ће и службу изгубити, ако у одређеном кратком року не добију такав докуменат. Но то после брзо забораве и више се не старају да набаве војну исправу, и ако ће им она ускоро опет затребати.

Зато обвезник кад одслужи рок у кадру, ако не добије војничку исправу на дан отпуста, стара се да је што скорије добије, јер објава коју је добио при одлусту не може никада заменити војничку исправу. Кад добије војничку исправу треба одмах да прочита наредбу у истој, те ће се на тај начин упознати са својим дужностима и избећи грешке и казне. Већина пак обвезника, на жалост, не прочита ову наредбу, те доцније чини грешке, ради којих после трпи и морално и материјално.

Кад је наредбу прочитао, обвезник, оставља исправу на сигурно место, па је узима само онда када

је потребна, према наредби или кад га позива војна власт. Буде ли небрижљив па изгуби или упропасти војничку исправу биће изложен и труду и штети, јер другу може добити тек кад положи око 150 динара и уложи доста труда да после оглашавања и поништаја старе дође до нове исправе.

Сваки син ове земље, која је крвљу створена, треба своју војну обавезу да сматра светом, и да му је обвезничка дужност исто тако драгоцену као и његово имање и занимање.

Само одговарајући својим војним дужностима сачуваће и своју слободу и своје имање.

Комуналне занимљивости

ГРАДОВИ У БРОЈКАМА

Већ су се у најстаријим вековима по градовима скупљале велике масе света. — Атина је у 4. веку пре Христа имала 150.000 становника, Александрија 500.000, Рим 900.000.

Средњи је век окарактерисан распањивањем становништва. Број је градског становништва у овом периоду незнатан. У XIV. је веку н. п. у Лондону било само 35.000 становника, Бристолу 9.200, Оксфорду 3.800. Данас пак има преко 15 градова чији број становништва прекорачује 1.000.000 људи — 5 у Америци, 5 у Европи, 5 у Азији — и 53 града чији се број становника креће између 500.000 до 1 милион. До почетка XIX. века највећи су се градови налазили у Азији. Велики европски и амерички градови појава су задњих 50—70 година. Ова је појава везана с пресељавањем становништва, с изменом бројног односа градског и сеоског становништва. Према попису становништва из 1919. г. у Немачкој је н. п. живело у:

Берлину	— — — — —	3,804.000
други градовима чији број становника надмашује 100.000	— — — — —	10,254.000
градовима чији се број становника креће између 10—100 хиљада	— — — — —	12,351.000
градовима с бројем становн. од 2—10.000	— — — — —	11,269.000
сеоским окрузима	— — — — —	22,180.000

На тај начин од целокупног становништва живи у Немачкој 62,9% у градовима, 37,1% у сеоским окрузима.

Карактеристика је расподеле градског становништва у Немачкој — развој великих градских центара. — У Француској осим Париза постоје само три града чији број становника надмашује 250.000; у Енглеској овакових градова сем Лондона има 11; у Немачкој осим Берлина — 19.

Од других европских земаља релација градског и сеоског становништва стоји н. п. у Француској тако, да од целокупног становништва на градско отпада 46,7%; у Аустрији је, према попису становника од 1920. г. 60,2% живело у градовима, 39,8% по селима; у Русији — према попису становника од 1920 г. отпадало је на градско становништво 15,5%, на сеоско 84,5%. — Интересантно је приметити, да се код дељења места на: град и село у Русији не узима европски метод по ком у град спада свако место чији број становника прелази извесни максимум, већ се ова деоба врши према администрацији.

ЧИКАШКИ ГРАЂАНИ СПАСАВАЈУ СВОЈУ ОПШТИНУ КОНАЧНОГ БАНКРОТА

У дневној је штампи било у више махова и обилно говора о очајном финансијском положају општине града Чикага, једног међу највећим градовима на свету (1920 од 2.701.000 становника, сад близу 3.500.000). Сад се под вођством великог банкар, индустријалца и т. д. Силаса Страуна образовао „Одбор Грађана за Помоћ“, који је себи ставио у задатак, да под извесним условима санира финансијски положај града, бар у толико да његових преко 40.000 чиновника и службеника не би остали без плата и средстава за живот. Градска управа је без речи примила све услове „ултиматума“ одбора грађана, којим се тражи, да све општинске власти раде по упутствима тога одбора, односно да траже његову сагласност за све важније одлуке. По пријему тих услова, одбор грађана ставио је на расположење градској управи првих 80.000.000 долара за најхитније издатке.

ИСТОРИЈАТ РЕЧИ „КОМУНА“

Комуна данас у главном означаје територију, којом управља самостално начелник, претседник скупа с одбором, односно скуп грађана представљених у општини. У средњем веку називали су се „комуна“ они градови, који су од својих суверена извојевали декрете на основу којих су се користили извесном аутономијом.

„Париска комуна“ означаје револуционарну власт, која је била установљена 10. августа 1792., као и другу револуционарну власт, која је установљена у Паризу 1871. након пруске опсаде.

ОТВАРАЊЕ ВЕЛИКЕ ГРАДСКЕ БИБЛИОТЕКЕ У ОСТРАУ

У Острау је град у просторијама Градске Штедионице основао јавну чешко-немачку библиотеку и читаоницу, која иза прашке градске библиотеке долази на прво место. Отварање ове велике градске библиотеке извршено је на најсвечанији начин у присуству представника ових друштвених слојева.

МОНОГРАФИЈА ГРАДА СУШАКА

Под насловом „Повијест Града Сушака“ изашла је монографија овог нашег лепог града на приморју. Текст допуњује слике из старијег и новијег живота града. Дело је написао Д-р Андрија Рачки, намењујући чисту добит ђачкој мензи и децјем склоништу на Сушаку.

СЛУЖБЕНИ ДЕО:**Рад Општинског Одбора****ЗАПИСНИК**

V — Друге Редовне Седнице Одбора Општине Београдске, одржане 24. фебруара 1930. г.
у 6 часова по подне.

V — Друге Редовне Седнице Одбора Општине Београдске, одржане 24. фебруара 1930. год. у 6 часова по подне.

Председавао Претседник г. Милош Савчић.
Деловођа, г. Божидар Павловић.

Потпретседници г.г.: Д-р Милослав Стојановић и Војислав Зајина.

Од одборника били су г.г.: Милош П. Радојловић, Драг. Матејић, Б. Ј. Антонијевић, Јов. Дравић, Милован Ју. Матић, Д-р Страш. Љ. Милетић, Јосиф Фрид, О. Б. Благојевић, Триф. Јовановић, Ранко Живковић, Драг. К. Милошевић, Мих. Ј. Ђурић, Дим. Станчуловић, Свет. Гођезац, Д-р Лазар Генчић, Д-р Љуб. Стојановић, инж. Јов. Мисирлић, А. Фирт, инж. К. Букавац, Петар М. Гребенац, Д-р Драг. Ђ. Новаковић, Д-р Мића Анић, Негослав Илић и Д-р М. Недељковић.

1.

Претседник г. Милош Савчић отвара седницу наглашујући да предлог нове трошаринске тарифе треба усвојити једногласно пошто су је господа одборници у претходној конференцији претресли у појединостима.

Одборник г. Д-р М. Недељковић, примећује да тарифа није технички лепо израђена нити сређена. Приликом читања ставова уочио је да нема логике у оптерећењу и да су набрајања трошаринских објеката вршена без критеријума. Пошто се сада жури са доношењем ове тарифе треба је изгласати, али идућу треба свакако боље изградити. Изјављује, да ће са овим опрадама гласати за тарифу.

Одборник г. Петар Гребенац, налази да нису довољно објашњени разлози због којих се мења трошаринска тарифа и повећавају поједини ставови. Једном паметном политиком штедње и пажљиво организованом наплатом трошарине могао би се покрити мањак, који се појављује услед смањивања прихода од алкохола. Пошто нема уверење да је Општинска Управа предузела све што је потребно за штедњу у свима гранама општинске службе изјављује да ће гласати против предложене тарифе и Уредбе.

Одборник г. Јован Дравић, предлаже Суду да се умоли Краљевска Влада те да се врате стари трошарински ставови на алкохолна пића и да се онда умоли Господин Министар финансија да допусти општинском одбору смањивање појединих ставова до 20%,

како би се могло приступити смањењу појединих ставова који су сада доста велики.

Одборник г. Благоје Антонијевић, каже да ова тарифа са трговачког гледишта не може да га задовољи али да је треба примити и усвојити овакав каква је после данашњег претреса став по став изашла. Скреће пажњу Суду да треба изградити добар коментар ове тарифе, како би се она према свима могла подједнако примењивати.

Одборник г. Трифун Јовановић, моли Општински суд да учини потребне кораке на надлежном месту, да се врати Општини право да може оптеретити ливо и алкохол, по ставовима који су важали до доношења Закона о државној трошарини и прихвата предлог г. Дравића да се издејствује од господина Министра финансија одобрење да Суд са одбором може смањивати трошаринске ставове до 20%.

Одборник г. Ранко Живковић, истиче да је у предложеној тарифи највише оптерећен грађевински материјал и да ће због тога гласати против.

Одборник г. Негослав Илић понавља већ своје дате изјаве у питању тарифе и изјављује да ће гласати против.

Претседник г. Милош Савчић у подужем говору образлаже потребу доношења нове трошарине и разлоге због којих одбор треба да прими нову трошаринску тарифу и Уредбу, како је она од Суда и комисије предложена и прерађена у претходној конференцији одбора. Општина има разноврсне и тешке материјалне обавезе којима на време мора одговарати и један део тих обавеза она ће подмирити приходима од трошарине. Истиче да је на дневном реду и питање обласне трошарине и да ће приходи од те трошарине бити подељени у два дела, тако да један иде за подизање зграда за Управу града Београда, а други се ставља Општини на расположење. Нова трошарина није намет на становништво, него једна нужда. Ако нећемо тарифу мора се тражити прирез или неки други начин, тек Општина мора да испуњава своје обавезе. Пошто је ова тарифа у појединим ставовима ублажена и мања по што је била она из 1924. године то се за њу може мирне савести гласати.

Затим ставља на гласање предлог нове трошаринске тарифе и Одбор је већином гласова (против три гласа)

РЕШИО:

Да се усвоји предлог нове трошаринске тарифе и Уредбе, који гласи: (види прилог).

Овлашћује се Суд да издејствује од надзорних власти потребно одобрење за ступање на снагу овако усвојене тарифе и Уредбе.

Пошто је дневни ред овим исцрпљен, седница је закључена у 8.30 часова увече.

Претседник

Деловођа,

Београдске Општине,

Бож. Л. Павловић, с. р.

Милош Савчић, с. р.

ПРАВИЛНИК

о устројству и надлежности Техничке Дирекције Општине београдске

На основу чл. 6, 10, 47 и 65 Статута Општине београдске, Суд Општине града Београда прописује

ПРАВИЛНИК

о устројству и надлежности Техничке Дирекције Општине београдске.

I. Опште одредбе.

Чл. 1.

Задатак је Техничке Дирекције да се стара о овим пранама техничке струке у Београдској Општини: о пројектовању, грађењу и одржавању улица и општинских приступних путева и свих врста калдрма на њима; о пројектовању, грађењу и одржавању општинских зграда и о прописном извођењу приватних грађевина; о одржавању постојећих и грађењу нових мрежа уличне канализације и о прописном извођењу приватне канализације; о снабдевању вароши добром и довољном количином воде за пиће и за поливање улица; о одржавању постојећих и изради нових водоводних инсталација и водоводне мреже; о прописном развођењу водовода по кућама; о довршењу Катастра Београда и о одржавању катастарских знакова; о издавању тапија; о регулацији и нивелацији вароши; о уређењу паркова, скверова и уличних баштица и о пошумљавању.

Чл. 2.

Све ове послове врши Техничка Дирекција преко својих Одсека.

Чл. 3.

Техничку Дирекцију састављају:

- 1) Управа Техничке Дирекције,
  - 2) Инжињерски Одсек,
  - 3) Архитектонски Одсек,
  - 4) Канализација,
  - 5) Водовод,
  - 6) Катастар,
  - 7) Одсек за паркове и пошумљавање.
- У одсецима има одељака.

Чл. 4.

На челу Техничке Дирекције стоји Директор са Помоћником и потребним техничким и административним особљем, на челу одсека шефови Одсека, односно Управник Водовода, а на челу одељака референти.

Чл. 5.

Техничког директора и његовог помоћника поставља Суд.

Шефа одсека, односно Управника водовода и референте поставља Суд по саслушању Директора.

Остало особље поставља Суд према сталној формацији и потреби, у границама буџета по предлогу Техничке Дирекције.

Распоред особља по одсецима чини директор на предлог шефова одсека.

Чл. 6.

Техничка Дирекција израђује програм радова који се имају извршавати у једној или више година а по добивеном предходном мишљењу појединих одсека и спроводи Суду на коначна решења и одобрења; она израђује пројекте и предрачуна преко својих одсека, одржава лицитације, извршује колаудације и коначне рачуне и подноси их Суду на одобрење.

Техничка Дирекција израђује услове техничке, специјалне и опште преко својих одсека, како за извршење радова тако и за набавке; стара се да сви општински објекти буду у исправном стању и добро служе јавним интересима; прибира статистички материјал како о свима новим радовима тако и о одржавању и шаље га на даље искоришћење Статистичком одсеку.

Чл. 7.

Дужност је шефова одсека старати се: да се послови у његовим одсецима правилно и на време отправљају, да врше надзор над особљем својих одсека. Шефови одсека су референти Директору и подносе му образложене предлоге по разним питањима, они спремају нацрт буџета за своје одсеке и подносе их благовремено Дирекцији у року, који Суд одреди; издају наредбе и упутства особљу за послове који се тичу њихових одсека.

Чл. 8.

Шефови одсека реферишу свакодневно Директору или у одсуству Директора његовом Помоћнику о текућим пословима у свом одсеку. Директор (или у његовом одсуству његов помоћник) је једини референт код Суда а шефови одсека само по позиву Суда.

Према нахођењу, Директор може упутити шефа Одсека или друго лице, које специјално ради један посао, да реферише Суду.

Шеф одсека преманописује све предлоге за Суд Општине и потписује „По наредби Директора“ сву преписку информативне природе између појединих одсека Техничке дирекције.

Чл. 9.

Референти појединих одељака у одсеку, ако им овим правилником нису дате нарочите функције, права и дужности, раде као и остало особље послове које им шеф одсека додели, воде рачуна о раду свега особља у одељку и реферишу своме шефу о стању послова целог одељака.

Чл. 10.

Ради попуњавања појединих звања у одсецима за важије положаје расписивање се ако Суд нареди, конкурс преко Општинских новина а мишљење о пријављеним кандидатима за дотично звање даваће комисија, састављена из тројице шефова одсека Техничке Дирекције.

Чл. 11.

За задобијање сталности службе дужни су архитекти и инжењери у року од 5 година, колико траје привремена служба, положити Државни Технички Испит у Министарству Грађевина, а према законским постојећим прописима.

Геометри, надзорници и цртачи са сред. техничком школом и остало техничко особље полагаће на крају 5. године службовања засебан испит пред комисијом стручњака. Стручну испитну комисију одређује Суд на предлог Техничке Дирекције за сваку календарску годину.

Административни службеници у Техничким Одсецима полагаће испит у колико се тиче делокруга њиховог рада на администрацији у Општем Одељењу Општине Града Београда.

Чл. 12.

За техничко и помоћно особље, одређено за теренске радове, ако потреба захтева, не важи редовно канцеларијско радно време, које Суд Општински прописује, већ су надзорни органи дужни да буду на градилишту од почетка до завршетка радова а по потреби и вођу, сходно чл. 24. Статута.

Чл. 13.

У колико ће техничко особље (инжењери, архитекти, геометри, цртачи, надзорници, шофери, машинисте и т. д.) уживати права на теренски додатак сходно чл. 17. и 24. Статута одређиваће се нарочитим решењем Суда а на предлог Техничке Дирекције.

II. Управа Техничке Дирекције.

Чл. 14.

Управу Техничке Дирекције чине: директор, помоћник, секретар, архивар, рачуно-

вођа и потребан број административног и техничког особља, било статутног било хонорарног, које ће се решењем Суда утврдити у границама буџета.

Чл. 15.

Директор руководи свим пословима Дирекције, врши надзор и даје упутства свим одсецима; реферише Суду по свим техничким питањима; предлаже радове који се имају извршавати; предлаже постављење и даје мишљење о унапређењу, пензионисању и отпуштању целокупног особља Техничке Дирекције.

Одсуство по приватном послу одобрава Директор до 5 дана, а преко 5 дана Суд и Одбор Општине Београдске у смислу чл. 26. Статута Општине Града Београда.

Директор тражи од Суда одобрење кредита за све радове буџетом предвиђене и ако наредбодавац издаје благајни налоге за исплату, преко Привредно финансијског одељења.

Директор, односно Техничка Дирекција, врши све друге техничке послове и даје мишљење по предметима које му Суд и Одбор Општине Београдске ставе у надлежност.

Специјалним решењем Суда може се Дирекцији дати овлашћење за утрошак извесне суме за мање и хитне послове.

Директор саставља буџет Техничке Дирекције и подноси га Суду.

Чл. 16.

Помоћник Директора помаже Директору у свима пословима по чл. 15., замењује Директора кад је одсутан и потписује сва акта у одсуству Директора.

Директор може поделити целокупан рад између себе и помоћника тако, да помоћник стално руководи извесним пословима или појединим одсецима и потписује њихова акта. О сваком важнијем послу и предмету Помоћник је дужан обавестити Директора.

Чл. 17.

Секретар са својим административним особљем прима и отвара пошту и предаје је на завод протоколарно; заведена акта подноси Директору или Помоћнику на разгледање и додељивање одсецима у рад; спрема концепте за ствари чисто административне и персоналне природе; спрема решења по упутству Директора; води евиденцију о одређеним комисијама и заказаним лицитацијама, позива одборнике према решењу Суда на комисијске састанке; води евиденцију о одсуству и боловању особља и у опште сваку промену персонала Техничке Дирекције.

Секретар води надзор над архивом и административним особљем; издаје упутства о уређењу архиве и појединих предмета, води инвентар књига и часописа, саобразно правилнику о општинској библиотеци, спроводи наредбе Општинског Суда, спрема материјал

за решавање правних питања и спрема податке за уверења на молбу службеника или приватних лица.

Чл. 18.

Рачуновођа са својим помоћним особљем води контролник свих кредита по одсецима (о ангажовању и утрошку); извештава Главног Књеговодство о ангажовању кредита и доставља му у препису решења Суда; прегледа све рачуне и ситуације предузимача и акорданата и лифераната и то потврђује својим потписом на истима и води инвентар ствари и књигу потрошног материјала за унутарњу потребу Техничке Дирекције.

Чл. 19.

ААрхивар се стара о архиви Техничке Дирекције и о евиденцији њених предмета, сходно правилнику о главној архиви Општине Београдске.

Чл. 20.

Магацинар се стара о чувању грађевинског материјала и алата Техничке Дирекције по свима депоима; он води магацинску књигу материјала и инвентар алата, из којих се има видети кад је шта и од кога набављено, по коме решењу, вредност материјала и алата, кад је шта из магацина изашло, коме дато и за какву потребу и које место, све у споразуму са Централним Магацином.

Ш. Инжињерски Одсек.

Чл. 21.

Стална формација Инжињерског Одсека састоји се из:

1. — Шефа — инжињера
2. — девет инжињера.
3. — четири геометри
4. — шест цртача
5. — петнаест надзорника
6. — четири фигуранта
7. — једног помоћног секретара
8. — једног писара
9. — једног писара доктолога
10. — два служитеља и
11. — два шофера.

С обзиром на нове радове може Инжињерски Одсек, докле год трају ови радови, имати и већи број стручног особља него што је предвиђено у овоме члану. Оваква лица постављаће се привремено на терет буџетом предвиђених кредита за дневничаре или на терет кредита за извршење радова.

Чл. 22.

Инжињерски Одсек врши следеће послове:

1) Спрема предлоге буџета за редовне и ванредне расходе свог ресора.

2) Спрема програме радова и набавка материјала за калдрисање улица и приступних општинских путева за сваку грађевинску сезону са назначењем којим ће се редом и

каквим материјалом попљочавати поједине улице.

3) Пројектује пропусте, мостове и друге објекте у улицама и на друмовима, израђује, на основу података снимања добивених од Катастра, планове улица за калдрисање заједно са предмером, предрачуном и анализом цена за поједине радове.

4) Врши потребна снимања на терену у циљу остављања техничких слабората за радове, за које нема снимљених података у Катастру.

5) Води стално бригу о томе да коловози и тротоари свих улица и приступних путева, попљочаних ма каквом врстом материјала, буду увек у исправном стању за колски, аутомобилски и пешачки саобраћај.

Организација овога рада мора да буде таква, да се сваки квар на калдрми одмах оправима.

У том циљу подноси образложене предлоге о начину одржавања појединих врста калдрма (камене, асфалтне, макардске и др.) да ли преко предузимача у акорду или у режији са сталним летећим партијама.

6) Води статистичке податке о томе: када је која улица (коловоз и тротоар) калдрисана, коштање квадратног метра, израде свих радова, а посебно земљаних радова, подлоге коловоза и тротоара, као и њихове горње покривине; коштање материјала, каменних израђевина по квадратном метру, ако их општина набавља, име предузимача који је попљочавање извршио као и време дате гаранције; води тачне податке о квадратури коловоза и тротоара појединих улица, о дужини улица од раскршћа до раскршћа, о ширини и успону улица и др. Све ове статистичке податке уноси у „Књигу радова“ по утврђеном обрасцу.

7) Води статистику коштања одржавања квадратног метра сваке врсте калдрме по особ, како за коловоз тако и за тротоаре. Исто тако води статистику и о кретању цена радне снаге и материјала.

8) Води евиденцију о времену када су извршене оправке, претреси или крпежи у појединим улицама.

9) Води статистику о броју саобраћајних средстава (кола, аутомобила свих врста) и пешака у појединим улицама.

На основу ових података категорише улице и друмове по важности и прописује типове калдрме и попречних профила улице.

10) Води надзор на извршењу свих нових радова и на одржавању по предњим тачкама овога правилника.

У циљу што правилнијег и што рационалнијег рада и координације у раду Инжињерски Одсек мора да је у сталном контакту са свима осталим одсецима и институцијама, које сарађују на уређењу улица: водовод, канализација, трамвај, осветљење, телефон, паркови и т. д. и ни један посао не сме да се

узме у рад пре него што се добије извештај од поменутих одсека и институција.

11) Врши техничко-рачунарску ревизију планова и техничких слабората, израђених у целој Техничкој Дирекцији, као и ситуација и рачуна предузимача, аконданата и лифераната целе Дирекције.

12) Подноси Техничкој Дирекцији периодичне извештаје о стању и напредовању радова.

13) Спрема специјалне и техничке услове за све врсте нових радова (модерно и обично калдрисање), за одржавање постојећих калдрма (модерних и обичних) као и за набавку каменних израђевина потребних за калдрисање улица.

14) Врши целокупну администрацију у вези са радовима које извршује; спрема предлоге и решења за Суд општине.

Чл. 23.

На челу одсека стоји шеф — инжењер, који руководи целокупним пословима одсека и врши главни надзор на пројектовању и извршењу свих радова и стара се да се послови у одсеку правилно и на време отправљају; он лично одређује особље на поједине послове и издаје им потребна упутства и наређења према техничким и законским прописима и добивеним директивама од својих претпостављених старешина. Надзорне инжењере за радове путем предузећа одређује Суд својим решењем на предлог Дирекције.

Референти и остало особље врше све послове у одсеку, које им шеф одсека додељује.

Инжењерски Одсек има:

- а) референта за одржавање калдрма и
- б) референта за техничко-рачунарску ревизију.

IV. Архитектонски Одсек.

А. Одсек.

Чл. 24.

Стална формација Архитектонског Одсека састоји се из:

1. — Шефа — архитекта
2. — четири архитекта
3. — четири надзорника са сред. техн. школом
4. — два цртача са сред. техн. школом
5. — једног писара
6. — једног дактилографа
7. — два служитеља.

Према указаној потреби а у случају већих или сезонских радова вове Архитектонски Одсек имати већи број стручног особља, него што је утврђено овим правилником. Ова лица привремено ће се постављати на терет буџетом предвиђених кредита за дневничаре или на терет кредита за вршење дотичног посла.

Чл. 25.

Архитектонски Одсек врши следеће послове:

1) Спрема предлоге буџета за редовне и ванредне расходе свога ресора.

2) Пројектује и израђује предмере и прелиминарне за све зграде које подиже Општина и то: Основне школе и Дечија забавишта, болнице, амбуланте, хигијенске заводе, службене зграде за канцеларије, прошаринске зграде, општинске станове, зграде за судове и полицију, пијаци и пијачне зграде, радничка и дечија склоништа, јавна купатила, објекте у парковима и на улицама за јавну употребу или експлоатацију, уметничке и декоративне објекте у граду и т. д.

Идејне скице или скице и пројекти већих објеката могу се добијати и путем јавних утакмица (конкурса) како прописују „Правила за расписивање утакмица — натечаја“ потврђена од стране Удружења Југословенских Инжењера и Архитекта.

3) Одржава све постојеће општинске грађевине и објекте у исправном стању како у погледу самог грађев. објекта, тако и у погледу свих инсталација. На инсталацијама ће овај одсек вршити само мање оправке, а израду пројеката и предрачуна нових инсталација и њихово извођење као: централна грејања, канализационе, водоводне и електричне инсталације, машинске инсталације на Кладници, у купатилима, дезинфекци. заводима и т. д. вршиће стручни одсеци Техничке Дирекције и Дирекције Трамваја и Осветљења.

4) Одржава сталну везу са осталим техничким одсецима и општинским установама, које сарађују или којих се тиче објекат који се изводи.

5) Отправља целокупну администрацију Архитектонског Одсека; прикупља статистичке податке и израђује табеларне прегледе о целокупном техничком раду Архитектонског Одсека; све прикупљене податке уноси у „Књигу радова“ по утврђеном образцу.

6) Спрема предлоге и решења за Суд Општине.

Чл. 26.

На челу Архитектонског Одсека је шеф архитекта, који руководи целокупним пословима одсека и врши главни надзор на пројектовању и извођењу свих радова, како у одсеку тако и на терену, и стара се, да се сви послови у одсеку отправљају правилно и на време.

Шеф лично одређује архитекте и остало особље на поједине послове и издаје потребна упутства и наређења према техничким и законским прописима и добивеним директивама од својих претпостављених старешина. Надзорне архитекте за радове путем предузећа одређује Суд својим решењем на предлог Дирекције.

Архитектонски Одсек дужан је да подноси Грађевинском Одбору на одобрење све планове зграда, које ће се зидати од стране Општине Београдске, а за које је потребно добити одобрење за ослобођење од порезе.

Б. Одељак за Грађевински Одбор и Контролу зиданја.**Чл. 27.**

У смислу чл. 5. V. 6. Статута, а у вези чл. 5., 6., 7., 8., 10., 23., 35. и 37. Грађевинског Закона и чл. 3. Грађевинског Правилника за Град Београд установљава се одељак за Грађевински Одбор и Контролу зиданја.

У аутономном кругу послова Грађевинског Одбора овај одељак је непосредно подређен председнику тога одбора (председнику Општине или његовом заменику), а у свима другим пословима одељак је подређен непосредно Техничкој Дирекцији.

Чл. 28.

Стална формација одељка за Грађевински Одбор и Контролу зиданја састоји се из:

- 1) секретара Грађевинског Одбора, референта архитекте,
- 2) једног архитекте,
- 3) пет грађевинских контролора,
- 4) једног цртача,
- 5) једног писара који је у исто време и дактилограф,
- 6) два служитеља.

Према потреби могу се ангажовати још четири привремена грађевинска контролора на терет буџетом предвиђених кредита за дневничаре.

Чл. 29.

У делокруг рада одељка за Грађевински одбор и Контролу зиданја спада:

- 1) Примане пријава са плановима за грађење свих зграда у Београду, јавних и приватних, целокупна администрација на основу Грађевинског Закона и свих његових допуна;
- 2) Припремање и разрада материјала за седнице комисије Грађевинског Одбора;
- 3) Надзор над извођењем свих зграда по одобреном плану и прописима Грађевинског Закона и начинима савремене техничке науке;
- 4) Преглед и пријем довршених зграда путем комисија Грађевинског Одбора, издавање одобрења за употребу зграда, као и уверења за ослобођење од порезе;
- 5) Сузбијање бесправног зиданја и достављање Судском одељењу сваког појединог случаја;
- 6) Спремање статистичких података и евиденције свих зграда, постојећих као и новосаграђених.
- 7) Извештавање Катастра о новоподигнутим зградама.

Чл. 30.

Референт одељка за Грађевински Одбор и контролу зиданја руководи целокупним послом у канцеларији и на терену, референте Грађевинског Одбора и врши дужност секретара Грађевинског Одбора и референте Председнику Општине односно техничкој дирекцији по пословима одељка.

Архитекта помаже шефу у канцеларији.

Чл. 31.

Грађевински контролори, сваки у своме реону, врше надзор над извођењем зграда по одобреном плану, достављају референту све неправилности и по потреби врше обуставу рада; воде рачуна и о бесправном зиданју, обустављају рад и извештавају одељак.

У току зиме грађевински контролори сређују материјал прикупљен за време грађевинске сезоне и уцртавају у грађевинске блокове нове зграде; раде на статистици и евиденцији зграда.

Цртач контролише техничка документа при пријему и предаји, саслушава суседе и у оште помаже при раду у канцеларији и на терену.

Писар (дактилограф) стара се о целокупној преписци, води протокол и регистар и одржава архиву.

Послужитељи врше дужност позивара, по потреби и фигураната и старају се о чистоти канцеларија.

V. Канализација.

Чл. 31.

Стална формација Одсека Канализације састоји се из:

1. — Шефа — грађевинског инжењера,
2. — три грађевинска инжењера,
3. — два цртача,
4. — једног писара,
5. — једног писара дактилографа,
6. — једног магацинера,
7. — једног надзорника каналске мреже,
8. — једног помоћника надзорника каналске мреже,
9. — осам надзорника канализационих радова и одржавања канализације,
10. — двадесет чистача сливника,
11. — двадесет и пет чистача канала,
12. — десет кочијаша,
13. — два служитеља.

За ванредне радове, а према потреби, може се ангажовати и већи број стручног особља. Ова лица поставља се привремено на терет буџетом предвиђених кредита за дневничаре или на терет кредита за извршење радова.

Чл. 32.

Канализациони Одсек има следеће дужности:

- 1) Спрема предлоге буџета за редовне и ванредне расходе свога ресурса.
- 2) Стара се о пројектовању, извршењу и одржавању уличних канала и осталих канализационих објеката у Београду.
- 3) Прегледа и одобрава планове за приватне куће канализације по „Правилнику о спајању имања са уличним каналима и о извршењу канализације имања у Београду“.
- 4) Врши надзор над извршењем приватних канализација.

5) Пројектује, извршује и одржава канализацију општинских добара: зграда, паркова, јавних клозета, и т. д.

6) Прибира податке о кишном талогу на београдском сливу и посматра свакодневно водостање река Саве и Дунава ради израде графикана месечних и годишњих.

7) Издаје податке за израду планова приватних канализација као и уверења за пуштање у дефинитивну функцију истих.

8) Води евиденцију о извршеним канализацијама приватних имања.

9) Одржава редовну везу са Таксено-Привредним Одсеком и овај извештава о свима потребним задужењима за канализацију као и о свима променама које се у погледу задужења имају да изврше.

10) Врши целокупну администрацију у вези са радовима које извршује; спрема предлоге и решења за Суд општине.

Чл. 33.

На челу Канализације је шеф, грађевински инжењер, који руководи пословима одсека и врши главни надзор на пројектовању и извођењу свих радова како у одсеку тако и на терену. Шеф се стара да се сви послови у одсеку отправљају правилно и на време.

Шеф лично одређује инжењере и остало особље на поједине послове и издаје потребна упутства и наређења према техничким и законским прописима и добивеним директивама од својих претпостављених старешина. Надзорне инжењере за радове путем предузећа одређује Суд својим решењем на предлог Дирекције.

VI. Водовод.

Чл. 34.

Сталну формацију при водоводу чине:

При Управи:

1. — Управник Водовода, инжењер,
2. — шеф водоводне мреже у рангу референта,
3. — Помоћник шефа водоводне мреже,
4. — два инжењера (1 машински, 1 грађевински),
5. — један цртач,
6. — један геометар,
7. — два писара,
8. — један дактилограф,
9. — два надконтролора,
10. — петнаест контролора,
11. — четири инсталтера,
12. — два монтера,
13. — два служитеља.

На Белим Водама:

14. — шеф инсталације, машински инжењер, у рангу референта,
15. — два надзорника машинских инсталација,
16. — магацинар — писар,
17. — један машиниста,

18. — један надзорник ложач — котлар,
19. — четири филтарције,
20. — три чувара машина,
21. — две бунарције,

На инсталацији Горње Зоне:

22. — један надзорник машиниста,
23. — један машиниста,

У Магацину — Пробирници:

24. — један магацинар,
25. — један писар,
26. — један чувар,
27. — један служитељ.

На Инсталацији Савског Водовода:

28. — један машиниста, надзорник машинске инсталације,
29. — три руковођа филтара,
30. — један чувар машина.

Чл. 35.

Све остало особље, које преко формације из чл. 34. буде повремено потребно за нове радове, постављаће се привремено на терет буџетом предвиђених кредита за дневничаре или на терет кредита за извршење радова.

Чл. 36.

Водовод има следеће дужности:

1) Стара се да Београд у свако доба године има довољно здраве воде за пиће као и оне за поливање улица и паркова и за индустријске потребе;

2) Одржава у исправном стању све машинске инсталације за црпљење воде, сва постројења за филтрисање воде и целокупну водоводну мрежу;

3) Врши студије за повећање капацитета Водовода с обзиром на повећање вароши и броја становника, подноси предлоге за проширење машинских инсталација водоводне мреже, за прављење нових бунара и резервоара са плановима и предрачуњима. Саставља табеларне прегледе водоводне мреже из којих ће се видети калибар цеви у појединим улицама. Израђује планове водоводне мреже, из којих ће се видети где се налазе хидранти, затварачи, положај и дубина цеви и т. д.

4) Саставља буџет прихода и расхода, чини предлоге за набавку материјала (угља, жељеза, нафте и др.) и алата, машина и њихових делова;

5) Стара се о исправном стању водомера, о њиховој оправци и замени неисправних и о њиховој набавци;

6) Стара се о добијању података за наплату прописне таксе за воду, врши попис простора који подлеже водоводним таксама и предаје Книговодству ради задужења;

7) Одобрава поднете планове за инсталацију водовода у државним и приватним зградама, врши надзор над изградом водовода у приватним кућама, води надзор и врши

оправку инсталација водовода у општинским зградама и парковима;

8) Врши испирање водоводне мреже и резервоара најмање једанпут годишње, врши све исправке водоводне мреже на улици (хидраната, шибера и т. д.);

9) Стара се о набавци материјала за пречишћавање воде, о правилном функционисању филтара и њиховом испирању, о оправи свих машина (парних, електричних и дизел мотора);

10) Води нарочиту књигу о црпљењу воде, прави табеларне прегледе и дијаграме о црпљењу и потрошњи воде;

11) Врши целокупну администрацију у вези са радовима које извршује, спрема предлоге и решења за Суд општине.

Чл. 37.

На челу Водовода је Управник Водовода, инжењер, који руководи целокупним пословима одсека и врши главни надзор на пројектовању и извођењу свих радова како у одсеку, тако и на терену. Управник се стара, да се сви послови у Водоводу отправљају правилно и на време.

Управник лично одређује инжењере и остало особље на поједине послове и издаје потребна упутства и наређења према техничким и законским прописима и добивеним директивама од својих претпостављених.

Надзорне инжењере за радове путем предузећа одређује Суд својим решењем на предлог Дирекције.

Шеф водоводне мреж и шеф машинске инсталације на Белим Водама у рату су референта и имају сва права и дужности истога.

VII. Катастар.

А. Одсек.

Чл. 38.

Стална формација Одсека Катастра састоји се из:

1. — Шефа — инжењера,
2. — шест инжењера,
3. — седам геометара,
4. — пет цртача и калиграфа,
5. — два литографа,
6. — једног хелиографа,
7. — пет фигураната,
8. — једног помоћног секретара,
9. — једног писара,
10. — једног писара дактилографа,
11. — једног чувара докумената,
12. — једног архивара планова,
13. — једног магацинара инструмената и материјала,
14. — једног служитеља.

Чл. 39.

Одсек Катастра има ове дужности:

1) Да спрема предлоге буџета за редовне и ванредне расходе свога ресора и својих одељака.

2) Да води азбучне спискове сопственика свију имања у атару Општине као и појединачне спискове по улицама и бројевима.

3) Да расправља све спорове око правница у смислу поднетих докумената и, у немогућности да спорне границе утврди према прибављеним документима, да упућује заинтересоване стране на грађанске спорове.

4) Да прикупља податке о сопствености и променама истих.

5) Да издаје на основу одобреног регулационог плана линије за зидање, да утврђује на терену осовине улица и детаљни нивелман сваке саобраћајнице, да врши контролу зидања у погледу регулације и нивелације; да издаје разна уверења и скице о положају имања према регулацији, да на основу одобрених регулационих планова а на основу прописа о парцелацији даје мишљење о подели имања; да на основу регулационих планова а према указаној потреби за извршење регулације чини предлоге за експропријацију и апропријацију.

6) Да врши убаштињења државних, општинских и приватних имања, чини премере и увиђаје и води регистар свих издатих сведочанстава; да према добивеним подацима о отуђивању имања спроводи све измене кроз своје књиге.

7) Да чува сва документа на основу којих је израђено сведочанство; да је у контакту са Правним Одсеком у погледу свију случаја где је потребно правно мишљење приликом вршења убаштињења.

8) Да води рачуна о отуђивању и издвајању појединих делова имања да се исто врши по одобреним плановима парцелације и по постојећим законским прописима.

9) Да води рачуна о наименовању улица и о кућним бројевима.

10) Да прикупља статистичке податке о броју зграда, величини парцела, блокова и улица.

11) Да отправља сву администрацију, и да је у сталној вези са свима осталим техничким одселима у давању података и информација, у колико се тиче самог одсека; да спрема предлоге и решења за Суд Општине.

12) Да у својој литографској радионици израђује све потребне формуларе и планове, да умножава исте и за потребе других одсека, као и да штампа сведочанства за убаштињења.

Чл. 40.

На челу Катастарског одсека је шеф, инжењер, који руководи целокупним пословима одсека. Шеф се стара, да се сви послови у одсеку отправљају правилно и на време. Шеф даје послове своје особље у рад.

Б. Одељак за катастарско снимање.

Чл. 41.

Стална формација одељка за катастарско снимање састоји се из:

1. — референта — инжињера,
2. — пет инжињера,
3. — пет геометара,
4. — пет цртача,
5. — једног надзорника катастарских белега,
6. — пет фигураната,
7. — једног служитеља,
8. — једног шофера.

Према указаној потреби а у случају већих радова одељак може имати већи број особља него што је овим Правилником предвиђено. Ова ће се лица привремено постављати на терет буџетом предвиђених кредита за дневничаре или на терет кредита за извршење радова.

Чл. 42.

У делокруг рада одељка за катастарско снимање спада:

- 1) Да врши омеђавање имања трајним белегама и саставља протоколе о томе.
- 2) Да на основу катастарског правилника поставља тригонометријске полигоне и нивелманске тачке и знаке и води рачуна о њиховом одржавању и чувању и да сваку промену спроводи кроз све катастарске књиге и планове; да на основу правилника снима и срачунава триангулациону, полигону и нивелманску мрежу на целокупној територији ове Општине.
- 3) Да врши детаљно снимање, срачунавање и израду катастарских планова са свима парцелама и објектима у истима, а у потребној размери.

Чл. 43.

Референт одељка за катастарско снимање руководи целокупним пословима у канцеларији и на терену, реферише непосредно Дирекцији и обавештава по потреби шефа одсека.

Инжињери — геометри врше прмер под непосредним надзором референта достављајући му све о раду, примајући непосредно налоге само од референта; у току зиме сређују целокупан материјал прикупљен са терена и уцртавају у блокове у колико већ раније није то учињено.

Геометар је под непосредним надзором инжињера и прима наређења и упутства од њега. Помаже у свему инжињера при снимању на терену а у канцеларији на рачунању и уцртавању.

Цртачи раде по упутству инжињера и геометара како на терену при снимању, тако и у бироу при цртању катастарских планова.

В. Одељак за регулациони план.

Чл. 44.

Стална формација одељка за регулациони план састоји се из:

1. — референта, архитекте или инжињера
2. — једног грађев. инжињера
3. — два архитекте
4. — два цртача.

Према указаној потреби а у случају већих радова одељка може имати већи број особља него што је утврђено овим правилником. Ова лица привремено ће се постављати на терет буџетом предвиђених кредита за дневничаре или на терет кредита за извршење радова.

Чл. 45.

У делокруг рада одељка за регулациони план спада:

- 1) Припремање и разрада материјала и података потребних за рад на генералном регулационом плану вароши (историјска еволуција вароши, споменици, старине, хигијенски услови, економска и социјална питања),
- 2) Израда генералног и детаљног регулационог и нивелационог плана вароши, на основи катастарских планова, израда пројеката уређења појединих делова вароши, тргова, улица, паркова, тераса, степеништа и т. д.,

Идејне скице или пројекти могу се добити и путем јавних конкурса (по прописима Удружења Југословенских Инжињера и Архитекта).

- 3) Одржавање сталне везе са осталим техничким одсецима и општинским установама и другим надлештвима по добивеним директивама од предпостављених,

- 4) Спремање података и израда плана изградње Београда с поделом на крајеве, зоне и т. д. и сарадња на изради грађевинског закона.

Чл. 46.

Референт руководи целокупним послом у канцеларији и на терену, реферише непосредно Дирекцији по пословима одељка; лично одређује инжињере и архитекте и остало особље на поједине послове и издаје потребна упутства и директиве према техничким и законским прописима и добивеним директивама од својих предпостављених старешина.

VIII. Одсек за паркове и пошумљавање.

Чл. 47.

Стална формација одсека за паркове и пошумљавање састоји се из:

1. — Шефа — инжињера агронома са праксом у вртарској струци,
2. — једног инжињера агронома, са праксом у вртарској струци,
3. — једног геометра,
4. — једног главног вртара,
5. — једног надзорника паркова,

6. — једног писара,
7. — једног магацинара,
8. — три баштована,
9. — шест чувара паркова.

Према указаној потреби, а у случају већих или сезонских радова, може одсек имати већи број особља него што је овим чланом предвиђено. Ова лица ће се постављати привремено на терет буџетом предвиђених кредита за дневничаре или на терет кредита за извршење радова.

Чл. 48.

Одсек за паркове и пошумљавање има ове дужности:

1) Спрема предлоге буџета за редовне и ванредне расходе свогa ресурса;

2) Обавља све послове око одржавања постојећих вртарских објеката (паркова, скверова, расадника, дрвореда, уличних баштица и дечијих игралишта); врши целокупну градску вртарску службу и стара се о унапређењу општинског вртарства у опште. У расадницима производи све што је потребно за ту сврху, даје мишљење и одређује тачно место за изградњу ма каквог грађевинског објекта по парковима и скверовима;

3) Изводи све декорације;

4) Спрема све пројекте за изградњу нових и реконструкцију постојећих вртарских објеката;

5) Води рачун о томе да се пошумљавање Београда и околине врши у складу с генералним планом и потребама града и учествује у истом;

6) Врши све потребно администрирање, води књиге евиденције и спрема предлоге и решења за Суд општине;

7) Врши продају растлија по ценовнику одобреном од стране Суда, као и наплату других такса из свог делокруга;

8) Подноси Судском Одељењу реферате за наплату казни.

Чл. 49.

На челу одсека за паркове и пошумљавање стоји шеф, који руководи свима посло-

вима у одсеку: руководи администрацијом, новим радовима и пројектовањем, контролише платне спискове, књиге, евиденције и планове, контролише радну снагу, стара се око извршења буџета и саставља пројект буџета.

Инжињер спрема планове и предрачунае за нове радове и оправке, заступа шефа у његовом одсуству, надзирава и контролише извршење радова на терену.

Геометар врши геометарске послове у одсеку и помаже инжињеру.

Главни вртар и надзорник за паркове одржавају постојеће објекте и све што је у вези с тим, изузев Старог и Новог расадника.

Писар врши књижење и остало администрирање, саставља платне спискове, води контролник надница и администрира с Уредом.

Магацинар врши издавање алата и материјала и води бригу о целокупном инвентару и потрошном материјалу одсека и води магацинске књиге.

Баштовани врше надзор и руководе Старим Расадником, Новим Расадником и Калимеданом.

Чувари чувају вртарске објекте, старају се о целокупном инвентару и потрошном материјалу на дотичном објекту, воде рачуна о реду и чистоћи објеката и наплаћују таксе за седишта.

Чл. 50.

Овај Правилник ступа на снагу од дана обнародовања у службеним Општинским Новинама.

ТДБр. 16371/29

28. фебруара 1930.

Београд.

Претседник
Београдске Општине,
Милош Савчић, с. р.

Потпретседници
Београдске Општине,
Д-р Мил. Стојадиновић, с. р.
Вој. Заћина, с. р.

ПРАВИЛНИК

о надлежности и пословању управе трошарине Општине града Београда

На основу члана 6. Статута општине града Београда, Суд општине града Београда прописује овај

ПРАВИЛНИК

о надлежности и пословању Управе Трошарине општине града Београда

Члан 1.

Управа трошарине општине града Бео-

града је отсек Привредно-финансијског одељења под чију непосредну управу потпада и надлежна је да помоћу својих органа врши наплату општинске трошарине, мерине као и пијачне таксе за јуну робу, која се преко увозних трошаринских станица, одељака и стражара непосредно носи на пијач, и да се стара, да се ови приходи правилно у књиге заводе и у касу унесе, и да обавља све оне послове који су јој Уредбом о општинској

трошарини као и Законом о мерици стављени у дужност.

Члан 2.

Ради правилног и успешног рада Управа општинске трошарине дели се на: канцеларију трошаринске управе, и потребан број трошаринских станица, одељака и стражара.

Члан 3.

Канцеларија трошаринске управе дели се на два дела: административно-кривични и тарифско-контролни.

Члан 4.

Административно-кривични део канцеларије обавља ове послове:

а.) израђује преписку опште трошаринске администрације и води преписку са свима државним надлежностима у колико ово не пада у администрацију Привредно-финансијске дирекције, општинским властима и приватним лицима;

б.) води старање и надзор о личним односима целог трошаринског особља, предлаже пријем у службу, премештаје, унапређење, пензионисање и отпуштање;

в.) управља административном архивом и деловодством управе;

г.) предлаже пројекте, упуства и правила за извршење Уредбе о општинској трошарини без тарифе;

д.) саставља пројекте буџета прихода и расхода по трошаринској струци;

ђ.) рукује депозитном касом и ради тога води дневник и партијалник депозитне касе;

е.) води ислеђења по свима трошаринским кривицама и споровима, израђује реферате за дирекцију и Суд по овим предметима као и судска решења по истима;

ж.) извршује све одлуке по трошаринским кривицама као и остале одлуке, које се односе на наплату трошарине;

з.) набавља и снабдева станице и остале установе са свима новчаним књигама, образцима и сличним;

и.) води статистику увоза, извоза и произвође трошаринских предмета, па је потом доставља Статистичком одељку на даљу обраду и публиковање.

Члан 5.

Тарифско контролни део канцеларије обавља ове послове:

а.) води контролу над свима произвођачима и продавцима у трошаринском реону вароши Београда као и надзор над приватним трошаринским сместиштима;

б.) врши наплату трошарине и мерице на робу, која се из фабрика и приватних трошаринских сместишта извози за потрошњу у трошаринском реону као и превоз робе која се из фабрика и ових сместишта извози ван реона;

в.) врши непосредну контролу над свима трошаринским станицама, експозитурама и

стражарама, врши преглед станичних каса и књига ових;

г.) врши непосредну контролу у трошаринском погледу на свима пијацима као и премој робе на истима и наплату припадајуће мерице;

д.) разматра све молбе за повраћај наплаћене трошарине и мерице, по овим предметима спрема реферате и израђује судска решења;

ђ.) израђује све пројекте упутстава, наредба и објашњења за примену трошаринске тарифе;

е.) врши преглед свршених признајачних књига и декларација, ставља контролне примедбе по истима ако их има и чува рачунску архиву Управе;

ж.) води инвентар покретности канцеларије трошаринске управе као и свију трошаринских станица, одељака и стражара;

з.) предлаже надлежним на одобрење све образце потребне за вршење трошаринске службе, и форме и начине вођења свију књига потребних у трошаринској струци.

Члан 6.

Трошаринске станице, експозитуре и стражаре врше ове послове:

а.) врше разрез и наплату општинске трошарине, мерице као и пијачне таксе и извршује у редбу о општинској трошарини са правилима прописаним за њено извршење;

б.) чувају трошаринску границу од кријумчарења; и

в.) старају се да им зграде буду у исправном стању и чине управи предлог за благовремене оправке, доправке и нове зидања.

Члан 7.

На челу Управе општинске трошарине стоји управник као одговорни старешина кога у пословима помаже секретар.

Члан 8.

За одговорне руководе административно-кривичног и тарифско-контролног дела канцеларије као и одговорне руководе трошаринских станица одређују се старешине трошаринских станица наредбом управника трошарине по спреми и употребљивости.

Члан 9.

Трошаринске станице непосредно су потчињене управнику трошарине, а експозитуре и стражаре станицама којима су додељене наредбом управника трошарине.

Члан 10.

У канцеларији трошаринске управе сем управника и секретара раде ови службеници:

а.) у административно-кривичном делу канцеларије раде: један старешина трошаринске станице са особљем потребним за овај посао;

б.) у тарифско-контролном делу канцеларије раде: један старешина трошаринске станице са особљем потребним за овај посао.

Члан 11.

Трошаринске станице поред старешине имају потребан број чиновника, званичника, стражара и мерача. Тај број ће одговарати послу. Управник трошарине моћи ће својом наредбом доунишати особље једне станице где је наступно застој посла, на другу станицу, где би се тај посао повећао док то прилике буду захтевале.

Члан 12.

Сваки одељак има по два званичника односно контролора и по два стражара, а свака стражара по два стражара.

Члан 13.

Управник трошарине поред дужности које му истичу из члана 82. Уредбе о општинској трошарини у Београду има још:

а.) да се сам лично уверава о раду појединих станица, одељака и стражара и о тачности и извршности свих трошаринских органа;

б.) да настојава да послови како у канцеларији Управе тако и у другим трошаринским установама теку правилно и без застоја а нарочито да се Уредба и тарифа тачно примењује;

в.) да Дирекцији непосредно а по потреби Суду реферише о овима пословима трошаринске струке, да чини предлоге за њено усавршавање и унапређење;

г.) да врши распоред службеника на послове по спреми и употребљивости;

д.) да прима сва писма за управу и распоређује их одељцима ради израде;

е.) да предлаже Дирекцији поједино трошаринско особље за њихово унапређење, пензионисање, отпуштање, као и примање у службу оних лица који су испунили услов Статута и овог Правилника;

ж.) да подноси Дирекцији и Суду крајем године, годишњи извештај о целокупном раду Управе и њених устава;

з.) да трошаринским чиновницима и службеницима одобравља одмор из члана 25 Статута општине града Београда и распоређује према потреби службе кад ће ко исти употребити.

3.) да трошаринске чиновнике и службенике за неуредност и неправилност оптужује Дирекцији.

Члан 14.

Управник трошарине овлашћен је да потписује сву преписку Управе сем оне које спада у надлежност Дирекцији с тим, да сваки акт према потписише и старешина оног дела канцеларије у коме је акт израђен.

Судска решења по трошаринским кривичама и споровима потписује Управник као референт.

Члан 15.

Дужности старешина трошаринских станица јесу:

а.) да се старају за поверене им послове за које су по овом Правилнику надлежни и лично су одговорни за ред и рад у своме делу канцеларије односно станице.

б.) да свршанају све послове службене дужности које им Управник повери и потпомажу га у вршењу његове дужности за напредак трошаринске струке.

Члан 16.

Послове осталог трошаринског особља распоређује Управник трошарине наредбом.

Члан 17.

За трошаринског чиновника, званичника и стражара може бити постављено само оно лице које испуњава услове предвиђене Статутом за то звање а уз то да није млађе од 22 године а ни старије од 35 година.

Сем тога кандидат за трошаринског стражара мора да је отслужено свој рок у војсци и по могућству да је нежењен.

Члан 18.

Старешина трошаринске станице може постати само онај трошарински чиновник, који испуњава услове по Статуту општине Београдске за то звање, који је у трошаринској служби провео три године, а уз то положио трошарински стручан испит, и да има повољну оцену од Управника трошарине за то звање.

Члан 19.

Управник трошарине бира се конкурсом одлуком Суда, с тим, да мора имати најмање 10 година државне или самоуправне службе у царинској, трошаринској или сродној струци.

Члан 20.

Упражњена места вишег звања попуњавају се првенствено унапређењем трошаринских службеника у та звања ако за та звања имају потребне услове предвиђене овим Правилником.

Члан 21.

За сва лица у трошаринској струци, Управник трошарине има да утврди ранг листу по принципу изложеном у чл. 36. Статута и само се у начелу по њој може напредовати. Само лица неповољно оцењена могу бити прескочена у унапређењу, а само лица оцењена са одличном оценом могу напредовати мимо реда ранг листе.

Члан 22.

За добијање сталности у смислу члана 47. Статута општине града Београда сви трошарински службеници, сем Управника, секретара и старешина трошаринских станица, морају положити трошарински стручан испит.

Члан 23.

Право на полагање стручног испита стиче трошарински службеник после три године службе у трошаринској струци.

Члан 24.

Стручном испиту је циљ, да установи да ли кандидат има све оно знање и способности које се траже за трошаринску службу.

Члан 25.

Трошарински чиновници и званичници полажу испит из ових предмета:

а.) из Уредбе о општинској трошарини у Београду са тарифом и правилима прописаним за њено извршење;

б.) из Статута општине града Београда са допунским правилима;

в.) из рачунице: рачунања са целим и десетним бројевима; рачунање са разломцима, ширење и скраћивање разломака; метарске мере за дужину, површину, запремину и тежину. Израчунавање запремине код буради. Израчунавање јачине алкохола. Руковање са алкохолметарским редукцијским таблицама.

г.) из хемије (анорганске и органске), основна правила као и познавање робе у трошаринском погледу;

д.) из Тар. Бр. 397 таксене тарифе закона о таксама;

ђ.) писмени испит (састав записника о нетачној пријави, кријумчарењу, састав реферата, саслушање и т. д.), са општим појмовима из администрације.

Члан 26.

Трошарински стражари полажу испит из ових предмета:

а.) из Уредбе о општинској трошарини у Београду са тарифом и правилима за њено извршење у колико је то потребно стражару;

б.) из рачунице: сабирање, одузимање, множење и дељење са целим и десетним бројевима;

в.) дужности стражара на стражарском месту; и

г.) из Статута општине града Београда у главним потезима.

Члан 27.

Испити се држе два пута годишње и то у првој половини месеца јануара и јула сваке године.

Дан полагања испита одређује Суд.

Службеници који желе да полажу испит дужни су да се писменом молбом благовремено јобрате Управнику за одобрење.

Члан 28.

Комисију за полагање испита сачињавају: директор Привредно-финансијског одељења, или шеф једног одељења Привредно-финансијске дирекције кога директор одреди за свога заменика, управник трошарине и 2 старешине трошаринских станица који су у исто време и испитивачи, а секретар Управе као деловођа.

Члан 29.

Испит је усмен и писмен.

Управник трошарине је дужан за испит спремити из сваког предмета толики број питања, да за сваког кандидата буде по три главна питања. Свако питање мора имати три потпитања. Ова питања мора чувати у тајности.

Члан 30.

Резултат испита утврђује се већином гласова испитних чланова. Саветовање и гласање о томе бива тајно.

Оцене су испита: положио или није положио.

Олуку о томе председник комисије саопштава одмах по испиту јавно.

Члан 31.

Кандидат, који није положио испит, може га полагати после шест месеци.

Ко по други пут не положи испит, може га полагати само још једанпут и то по истеку једне године од дана другог испита.

Члан 32.

Сви затечени трошарински чиновници, званичници и стражари на дан ступања на снагу овог правилника сем Управника, секретара и старешина трошаринских станица подлеже полагању стручног испита.

Члан 33.

Овај Правилник ступа на снагу од дана кад га Општински Суд потпише.

Управа општинске трошарине наставља да се овај Правилник објави у „Београдским Општинским Новинама“.

Т.Бр. 1758.

11. марта 1930.

Београд

Председник

Београдске Општине

М. Савић

Потпредседници

Београдске Општине,

В. Зафина Д-р М. Стојадновић

Рад Санитетског Одељења Општине града Београда

— за прво полгође 1929 —

(Наставак)

САНИТЕТСКО-ПОЛИЦИЈСКА КОНТРОЛА

Санитетско-полицијску службу у атару града Београда, који има дванаест реона, вршило је девет санитетско-полицијских лекара, 6 контролора, два ветеринара и два ветеринарско-полицијска контролора.

Из табеларног прегледа одсека Јавне Хигијене види се колико је прегледано разних

објеката у првом полгођу 1929 године: кућа, радња са животним намирницама, радња са средствима и материјалом јавне и опште употребе, кафана и т. д. Затим, колико је, по месецима, поднето од органа санитетско-полицијске контроле реферата против неисправности у хигијенском погледу и колико је прихода било од казни за те неисправности; као и кретање заразних болести.

Табеларни преглед кретања заразних болести

НАЗИВ БОЛЕСТИ	Јануар	Фебруар	Март	Април	Мај	Јуни	Укупно
Scarlatina	65	42	19	17	33	44	220
Morbilli	42	48	65	68	60	31	314
Diphtheria	17	24	13	12	11	14	91
Erysipelas	21	22	23	17	19	17	119
Ty. abd. et. paratyphus	6	3	10	12	11	28	70
Dysenteria	4	1	5	4	3	9	26
Meningitis	1	2	9	3	5	5	25
Typh. exanthem.	1	—	1	—	—	—	2
Anthrax	—	—	—	1	1	—	2
Tetanus	—	—	—	—	2	2	4
Укупно	157	142	145	134	145	150	873

Казне по рефератима

НАЗИВ	Јануар		Фебруар		Март		Април		Мај		Јуни	
	реферата	казна динара	реферата	казна динара	реферата	казна динара	реферата	казна динара	реферата	казна динара	реферата	казна динара
Продаваца млека	45	2070	81	8660	83	9430	83	14380	82	13910	98	20700
„ „ јаја	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Хлебара	16	800	4	320	13	430	12	200	18	1630	14	750
Пиљара	21	180	4	100	—	—	2	180	2	650	—	—
Месара	12	200	5	420	2	—	11	330	2	250	3	600
Кафана	7	80	3	40	11	230	8	190	6	530	5	550
Хотела—Бифеа	1	—	—	—	—	—	4	50	2	300	1	50
Народних кући	16	20	9	350	7	150	11	750	3	270	7	960
Бакалница	—	—	—	—	1	—	—	—	5	380	3	250
Бозација	—	—	2	60	3	—	6	300	8	530	5	750
Продаваца млечних производа	—	—	1	30	2	—	5	1310	10	700	2	140
Нечистоћа дворишта :	53	120	7	70	66	1230	23	340	93	2450	105	5960
„ „ клозета	15	10	13	130	70	—	14	200	—	—	—	—
„ „ помијара	36	70	—	—	56	—	4	100	—	—	—	—
„ „ ђубретара	28	60	1	50	50	—	9	50	—	—	—	—
Укупно	250	3610	132	10230	364	11470	192	18380	231	21600	243	30710

Свега било реферата: 1412. Приход од казни 96.000 дин.

Табеларни преглед санитетско-полицијске службе Општине Града Београда.

	ЈАНУАР			ФЕБРУАР			МАРТ			АПРИЛ			МАЈ			ЈУНИ			С В Е Г А		
	прегледано	нађено исправно	нађено неисправно	прегледано	нађено исправно	нађено неисправно	прегледано	нађено исправно	нађено неисправно	прегледано	нађено исправно	нађено неисправно	прегледано	нађено исправно	нађено неисправно	прегледано	нађено исправно	нађено неисправно	прегледано	нађено исправно	нађено неисправно
Домова	63	63		2532	2432	100	4514	2690	1824	2749	1652	1097	2842	2503	339	2133	1695	438	14833	11035	3798
Кафана, механа, ресторана, пивница и хотела	465	334	131	326	269	57	363	325	38	385	344	41	488	479	9	350	338	12	2377	2089	288
Бакалница и пиларница	256	204	52	251	210	41				154	117	37	358	344	14	302	286	16	1321	1161	160
Месарица и кобасичари.	158	137	21	288	258	30	264	218	46	113	95	18	118	111	7	105	90	15	1046	909	137
Посластичарица, бозарница и народних кући	150	140	10	76	73	3	74	66	8	313	252	61	285	262	23	225	189	36	1123	982	141
Берберница	170	156	14	163	137	26				174	166	8	224	215	9	137	134	3	868	808	60
Хлебарица и бурекиница	264	253	11	510	431	79	280	232	48	155	135	20	311	274	37	214	158	56	1734	1483	251
Радоница	65	59	6	64	57	7	34	20	14	18	17	1				9	8	1	190	161	29
Купатила	6	6					5	5		5	4	1	11	11		6	6		32	33	1
С В Е Г А	1597	1352	245	4210	3867	343	5534	3556	1978	4086	2782	1384	4637	4199	438	3481	2904	577	23525	18660	4955
Санитетско полицијска комисија извршила прегледа		115			132			109			126			127			106			715	
Реферисано за казну		102			102			225			115			132			241			917	
Нехијенијенских станова било								22									11			33	

ОПШТИНСКА КУПАТИЛА

Рад општинских купатила, топлога у Мишарској улици и хладнога на Сави, које ради

за време летње сезоне био је врло добар. Статистички подаци о томе раду виде се из следеће табеле:

Преглед рада Општинског Топлог Купатила

М Е С Е Ц	ОКУПАНО ЛИЦА			П Р И Х О Д И			Одбитак 50% поп.		продато сапуна по 1 дин.	Предато благајни	
	у камама	под тушев.	Свега	од кама	од тушева	Свега	Дин.	п.		Дин.	п.
Јануар	1468	4232	5700	16686	22083	38769	388	50	2869	41249	50
Фебруар	1207	3703	4910	13774	19490	33264	332	—	2416	35348	—
Март	2428	6249	8677	27516	33587	61103	444	—	4114	64773	—
Април	1981	5263	7244	22496	27789	50285	359	50	3693	53618	50
Мај	2363	6635	8998	26762	35496	62258	406	50	4856	66707	50
Јуни	1586	4672	6258	17892	24897	42739	247	—	3411	45903	—
За свих 6 месеца	11033	30754	41787	125126	163292	288418	2177	50	21359	307599	50

Примедба: У 1928 год. за исто време продато је:

карата за Дин. 260.678,50

сапуна „ „ 13.500,—

Предато Дин. 274.178,50

ЗАКЉУЧАК

У низу објављених извештаја о раду Саниитета Оп. Града Београда после овога би имао да дође и извештај о раду школских лекара у основним, занатским школама и

школским поликлиникама, са одговарајућим прегледима и табелама тога рада.

Међутим, како су ти извештаји опширни, они ће бити одштампани у засебној брошури.

СЛУЖБЕНЕ ВЕСТИ

Опомена грађанства о прегледу шахтова каналских и водоводних

Суд Општине Града Београда скреће пажњу грађанству, да извесна сумњива лица врше преглед шахтова каналских и водоводних и наплаћују извесне таксе за преглед, уписујући исте оловком у књижице водоводне.

Како се све таксе плаћају искључиво на благајни Општине Београдске — Узун Миркова ул. бр. 1. треба ова лица одмах доставити полицији.

Претплатницима електричног осветљења

Учестали су случајеви да поједини претплатници не дозвољавају органима Отсека за претплату отварање сандучића за струјомере, ради прегледа контроле исправности истих, већ стварају тешкоће и чак приморавају службенике да се обраћају за интервенцију полиције.

Да се то у будуће не би дешавало, Дирекција ставља до знања претплатницима, да су дужни у свако доба дана дозволити органима Отсека за претплату, отварање ормана за струјомере и преглед и контролу истих.

Претплатницима који буду спречавали ле-

гитимисане службенике у вршењу своје дужности, биће одмах струја укинута.

Из Дирекције Трамваја и Осветљења Бр. 6845/30.

Осуђени општински службеници

Миодраг Пантић, бив. извршитељ Општине Београдске пресудом Првостепеног суда за град Београд од 8. марта 1930. год. осуђен је за дело утаје Општинског новца у суми од динара 72.975,70.— у 1927—1929. год. на годину дана затвора и годину дана губитка грађанске части по издржаној казни као и да Општини накнади утајену суму и причињене трошкове.

Драгић Зарић бив. помоћник старешине Трошаринске Станице пресудом Првостепеног суда за град Београд од 12. марта 1930. год. осуђен је за дело утаје Општинског новца у суми од динара 2.142,50 у 1928. години, на шест месеци строгог затвора, годину дана губитка грађанске части по издржаној казни, као и да Општини накнади утајену суму и причињене трошкове.

Из Правног Одсека Општине града Београда.